

BARCELONA *verda*

JUNY 2005 ESPECIAL

100

BARCELONA *verda*

Publicació bimestral
Núm. 100 juny del 2005

Presidenta
Imma Mayol i Beltran

Vicepresidenta
Marina Subirats i Martori

Edita
PARCS I JARDINS DE BARCELONA
INSTITUT MUNICIPAL
Tarragona, 173
08014 Barcelona
tel.: 93 413 24 00
fax: 93 413 24 24
e-mail: parcsijardins@mail.bcn.es
www.bcn.es/parcsijardins

Director
Jordi Campillo

Coordinació
Rosa Garriga

Cap de redacció
Maria Rosa Salvadó

Consell de redacció
Antonia Barba
Vicenç Ferrer
Teresa Franquesa
M. Alba Fransi
Dani García
Antònia Hernández
Izaskun Martí
Margarita Parés
Coloma Rull

Consell assessor
Direcció Tècnica de Parcs i Jardins de Barcelona, Institut Municipal:
Joan Andreu Verdagué
Escola Tècnica Superior d'Arquitectura: Miquel Vidal
Foment de les Arts Decoratives (FAD):
Xavier Rovira
Diputació de Barcelona: Manuel Canes
Escola d'Agricultura de Barcelona (UPC): Xavier Fàbregas
El Tinter, S.A.L.: Àngel Panyella
Gestió, producció editorial i impressió
El Tinter, S.A.L.
(empresa certificada ISO 14001 i EMAS)
tel.: 93 357 00 50

Col·laboradors d'aquest número
Xavier Argimon, Jordi Bellmunt,
Joaquim Bosch, Pere Cabot, Ernest Costa (fotografies), Xavier Duran,
Teresa Franquesa, M. Alba Fransi,
Joan Ganyet, Josep M. Llop, Àlex March, Paolo Odone, Margarita Parés, Salvador Pi, Lourdes Planes,
Marta Querol, Joandomènec Ros,
Salvador Rueda, Bettina Schaefer,
Montse Rivero

Disseny i maquetació
Manuel Reyes

Assessor lingüístic
Marià Pou Nadal

Fotografia
Dani García, Alonso José Fernández,
Manel Raya

Foto portada
Dani García

Publicitat i patrocinis
José Luis Almudí

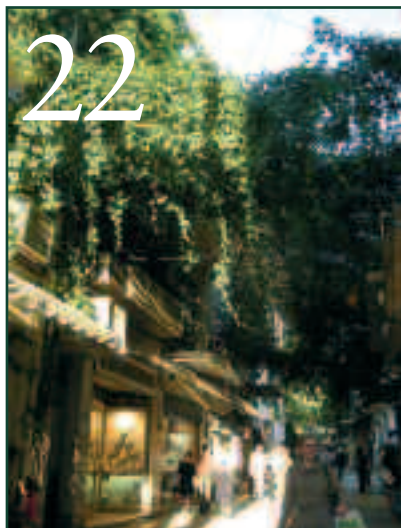
Secretaria i subscripcions
Núria Ugena

Tiratge
10.000 exemplars

Barcelona Verda no comparteix necessàriament les opinions expressades pels autors dels articles publicats.

 Paper reciclat
Cyclus print
Torras de 115 i 170 g

Copyright: Reproducció autoritzada amb indicació de la font. Se'n sol·licita còpia.

EDITORIAL5

Un 'centenari' amb vocació de futur

NOTÍCIES6

OPINIÓ15

L'amplitud de la informació ambiental,
per Xavier Duran

AGENDA 21 DE BARCELONA16

Vint-i-cinc anys de medi ambient i sostenibilitat a l'Ajuntament de Barcelona

OPINIÓ21

La Catalunya del futur, per Joan Ganyet

REPENSAR LA CIUTAT22

La Barcelona sostenible del segle XXI

Urbanisme i ciutat verda a les ciutats intermèdies

OPINIÓ27

Els espais verds: cap on anem?,
per Xavier Argimon i Joaquim Bosch

PARTICIPACIÓ8

Els horts urbans: una iniciativa que millora la salut i les relacions socials dels avis

BARCELONA LITORAL30

Més platges i de millor qualitat al front marítim

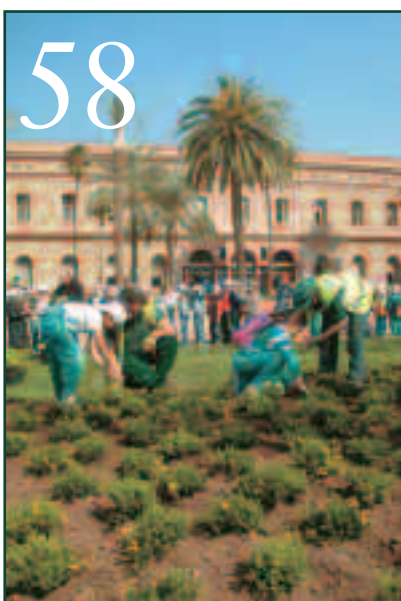
El litoral de Barcelona, un espai per a tot l'any

OPINIÓ35

Cada burilla ens costa un euro,
per Joandomènec Ros

EL PERSONATGE36

Cristina Narbona, ministra de Medi Ambient

REPORTATGE40

Parcs i jardins de Barcelona

PAISATGISME48

Projecte de remodelació de la Gran Via de
llevant

OPINIÓ51

El paisatge no només és sensibilitat,
per Jordi Bellmunt

ESPAI METROPOLITÀ52

Arbres vells, bells arbres (2)

B VERDA54

EDUQUEM PER A LA SOSTENIBILITAT58

Fer-ho bé i explicar-ho bé

APUNTS DE JARDINERIA60

La reproducció per llavors (1)

OPINIÓ63

Els cent números de *Barcelona Verda*
i l'evolució dels sectors del verd,
per Àlex March

FULLS TÈCNICS64

La gestió diferenciada a Europa i la seva
aplicació a les ciutats

Espècies autòctones i mediterrànies per a
jardineria sostenible

La reducció de residus i l'estalvi d'aigua,
objectius de tothom

FEM BALANÇ73

MOLT CAMP PER CÓRRER74

DIRECTORI VERD78

La portada

ELS JARDINERS DE BARCELONA

Si, fins a finals del segle XIX, els jardins de Barcelona van ser sempre privats, la necessitat de disposar d'espai verd públic va comportar la creació de parcs, en un nombre que amb els anys ha anat creixent. Avui, el verd públic forma part de la trama urbana, fins al punt que la seva major o menor presència defineix la personalitat de les ciutats. Bon exemple l'arbrat viari de Barcelona, una de les ciutats més arbrades d'Europa. Actualment, Barcelona compta amb 67 parcs i jardins, més de 150.000 arbres als carrers i avingudes, centenars de jardineres, milers de metres quadrats de parterres amb grups de flor i arbustos, un nombre important de placetes de barri i moltes tipologies més de verd, de les quals cal ocupar-se cada dia. I és que, si les inauguracions de grans espais verds o les noves plantacions importants d'arbrat són molt visibles, el que no ho és tant és la feina diària d'aquells que s'ocupen d'un manteniment que generalment passa força desapercbut, però que és el que fa possible que els espais verds tinguin la qualitat que desitgem. Són els jardiniers de Barcelona, homes i dones que cada dia tenen cura d'uns jardins que són de tots i que ens fan més agradable viure a la ciutat. Per a ells, doncs, i amb tot el nostre reconeixement, la portada d'aquest número cent de

Editorial

Parc de la Ciutadella

Un 'centenari' amb vocació de futur

Com a norma general, els motius per celebrar els aniversaris acostumen a ser joiosos. En el cas de *Barcelona Verda*, la revista que teniu a les mans, hi ha com a mínim cent raons per a l'alegria, el mateix nombre d'exemplars que hem editat fins ara des que va néixer, el 1992.

Al llarg de tots aquests anys, *Barcelona Verda* ha estat un dels canals de comunicació a través dels quals Parcs i Jardins, Institut Municipal, ha informat la ciutadania dels programes que ha dut a terme per millorar la quantitat i qualitat dels parcs, jardins i zones verdes de la ciutat.

La política de l'Institut té un objectiu principal: incrementar la superfície verda, així com la de l'arbrat viari, per millorar la qualitat de vida dels ciutadans i ciutadanes, i fer-ho de forma sostenible. Concepte aquest, el de la sostenibilitat, que integra molts aspectes: des del manteniment de les diferents tipologies del verd fins a la selecció d'espècies, des de les mesures d'estalvi d'aigua i d'automatització en els sistemes de reg i l'ús d'aigua del freàtic fins a la planificació i execució d'una xarxa verda interconnectada dins la ciutat i entre aquesta i els espais naturals que l'envolten.

Aquesta filosofia inclou el fet que els parcs, els jardins, els horts urbans i les platges de Barcelona, a més d'espais de lleure i de contacte amb la natura, són espais de socialització, de trobada i de relació dels ciutadans i ciutadanes, i cal afavorir l'equilibri entre els diferents usos i dotar aquests indrets de les infraestructures necessàries per augmentar-ne l'accessibilitat i les possibilitats de fer-hi activitats lúdiques, esportives i culturals i de dur-hi a terme programes d'educació ambiental.

A Parcs i Jardins estem compromesos amb la gestió pública del verd urbà i així ho hem explicat en cada número de la revista. En el futur, com fins ara, la nostra preocupació principal serà abocar tots els recursos públics de què disposem en cada moment per fer una ciutat més verda, més ecològica i més sostenible. ■

Imma Mayol
presidenta de Parcs i Jardins,
Institut Municipal

Gran participació ciutadana en el 5è. Concurs Internacional de Roses Noves de Barcelona

El 13 de maig es va fer el lliurament de premis del 5è. Concurs de Roses Noves de Barcelona. En aquesta ocasió, a més del considerable nombre de rosers presentats a concurs, s'ha de destacar la gran quantitat de públic que va participar en les activitats organitzades al Roserar de Cervantes, que va posar de manifest l'interès dels barcelonins i barcelonines pel món de les roses.

El 5è Concurs de Roses Noves de Barcelona ha comptat amb la participació de disset obtentors de nou països

El 5è Concurs de Roses Noves de Barcelona ha comptat amb la participació de disset obtentors de nou països: vuit de França, dos de la Gran Bretanya i un de cadascuna de les següents procedències: Itàlia, Bèlgica, els Estats Units, Dinamarca, Alemanya, Irlanda i Espanya. En total s'hi han presentat 66 varietats. Per categories de concurs, el grup més nombrós han estat els floribunds, amb 26 rosers diferents, seguit per 25 híbrids de te, 7 enfiladissos, 6 paisatgistes i 2 miniatura. Aquestes categories permeten valorar en una major igualtat de condicions cada va-

rietat, ja que cada grup presenta unes característiques morfològiques i de llinatge equiparables.

Aquest any es van confirmant tendències dels anys anteriors, sobretot quant a colors (malves, roses, albercocs, jaspiats), amb roses de bellesa clàssica i suggestiva en els híbrids de te, algunes paisatgistes amb pètals com volants de faldilla flamenca i altres de més fresques i "silvestres", de colors més clars, moltes blanques i cerúlies. Els ports, molt adequats per a parterre i massís, continguts i equilibrats. És el que prefereixen els amants de les roses.

D'ON VÉEN ELS ROSERS DEL CONCURS?

S'obtenen artificialment a través d'encreuaments entre dues varietats, una que actua com a "pare" aportant el pol·len i l'altra que fa de "mare" rebent-lo als estigmes perquè es fecundi l'òvul i es formi el fruit i les llavors. Aquesta operació, que se sol fer a la primavera, ha de ser molt curosa. Cada flor fecundada s'etiqueta i es protegeix perquè no hi arribi pol·len estrany.

A la tardor, el fruit madura i es cull. Ales-

hores cal barrejar-lo amb sorra granada i mantenir-ho tot plegat fresc i humit. Quan arriba la primavera es fa la sembra. Anant bé, germinaran diferents plantes, sovint totes elles amb caràcters diferents, heretats dels progenitors. Quan aquestes plantes creixen –durant el primer juny o, més sovint, durant el juny del segon any de vida– ja tenen gemmes prou madures per ser empeltades a sobre d'un roser silvestre o gavarrera, que els aportarà prou vigor a través de les arrels perquè donin de si tot el que tenen.

La fase següent, quan el roser es va fent adult, permet observar les veritables qualitats que apunta la nova varietat. Moltes són dèbils, no aporten cap novetat o no tenen suficiència. Malauradament, solen ser la majoria. Obtenir una nova varietat amb prou qualitats no és fàcil. Després, si són prou bones, es van reproduint per fer mena i poder-les dur als concursos. No obstant, no hi van totes: els obtentors que ho volen presenten les millors; això sí, de vegades en diferents concursos alhora. Passa que hi ha roses que obtenen premis en diversos concursos, la qual cosa confirma que jurats diferents tenen criteris semblants davant les roses de qualitat.

COM ES JUTGEN LES ROSES?

El dia del concurs, les roses són analitzades i valorades per un grup de jutges. Aquest

grup està format per una comissió permanent, que ha valorat les roses diverses vegades al llarg de l'any, i pel jurat internacional. D'aquesta manera es tenen dos blocs de puntuació per a cada varietat, el de la comissió permanent i el del jurat internacional, que ponderen un 70% i un 30% de la nota per a cada varietat, respectivament.

L'escenari de les puntuacions és, en el llenguatge d'alguns assidus, el "corralet", un clos tancat de vímet on els nous rosers creixen en uns parterres quadrats –un per a cada varietat–. Els rosers es presenten de manera anònima, amb una etiqueta que els numera successivament. Només en saben la filiació els que els reben i mantenen la relació amb els roseristes.

El tancat va ser visitat pels 46 jutges, que el dijous 12 de maig a la tarda van valorar cadascuna de les candidates. Abans, però, entre tots els membres del jurat es va triar el president, càrrec que va recaure en Ricardo Casla de Diego, fins ara cap de la secció de vivers i del roserar del Parque del Oeste madrileny. Reglamentàriament, es van haver d'excloure del concurs les varietats que no havien arribat a florir, un total de quinze, menys de les que semblava pocs dies abans, ja que l'hivern més aviat fred i llarg d'aquest any ha endarrerit molt les brotades. En aquest sentit, les dues varietats de la categoria miniatura van ser des-

Durant la setmana en què se celebra el concurs, el Roserar de Cervantes bull d'activitats

La participació popular en el concurs va estar a càrrec dels representants del Consell de la Gent Gran de Barcelona

La presidenta de Parcs i Jardins, Imma Mayol, en l'acte d'entrega de premis

Ramon Freixa va fer la demostració gastronòmica

Aquest any s'han anat confirmant tendències dels anys anteriors, sobretot quant a colors

qualificades en no haver florit el dia del concurs, i el premi d'aquesta categoria va quedar desert.

MOLTES ACTIVITATS

El concurs no es redueix a una mera i freda puntuació dels rosers. Ni tan sols a una trobada d'especialistes en roses. Durant la setmana en què se celebra, el Roserar de Cer-

vantes bull d'activitats que permeten als ciutadans aprendre més coses sobre el món d'aquestes flors, més enllà de conèixer els resultats del concurs i de fer una passejada entre la col·lecció de roses.

Entre les activitats paral·leles al concurs, aquest any hem pogut gaudir d'un recital de poemes de Jesús Lizano, d'una conferència sobre l'elaboració de perfums feta per Eurofragance o bé d'activitats pedagògiques al voltant de les roses destinades als escolars de Primària. Cal destacar el ressò que va tenir, el dissabte 14 de maig, la demostració gastronòmica amb flors feta pel cuiner Ramon Freixa.

Com no podia ser d'altra manera tractant-se de roses, l'ocasió es brindava a l'art floral. Així, el dissabte 14 i el diumenge 15, professionals del Gremi de Floristes de Catalunya i alumnes i professors de l'Escola d'Art Floral van fer demostracions amb les roses com a protagonistes, i amb les seves composicions van obsequiar els assistents. ■

Lluís Abad

Obtendor:
W. KORDES SOHNE
Roser: KORMIFARI
Premi especial
Barcelona al roser
més destacat

Obtendor:
ROSE BARNI
Roser: BAR 5900
Premi de la gent
gran

Obtendor:
MICHEL ADAM
Roser: ADA DEN PAR
Enfiladissos

Obtendor:
JACKSON & P.
Roser: JACGODE
Híbrids de te i gran-
diflors

Obtendor:
ALAIN MEILLAND
Roser: MEITONGAS
Floribunds-polyant-
hes

Obtendor:
JACKSON & P.
Roser: JACMEARO
Premi Amics dels
Jardins a la millor
fragància

PREMI	VARIETAT	OBTENTOR	PAÍS	COLOR	CARACTERÍSTIQUES
Enfiladissos	ADA DEN PAR	Michel Adam	FRANÇA	carmí i groc	pètals ondulats
Híbrids de te	JACGODE	Jackson & Perkins	EUA	albercoc rosat	molt florífer
Floribunds	MEITONGAS	Alain Meilland	FRANÇA	groc llimona	flor molt doble
Paisatgístics	KORMIFARI	Kordes	ALEMANYA	blanc pur	flor simple, pètal gran
Miniatura	DESERT				
Fragància	JACMEARO	Jackson & Perkins	EUA	rosa pàl·lid	perfum molt intens
Bellesa	KORMIFARI	Kordes	ALEMANYA	blanc pur	flor simple, pètal gran
Rosa gent gran	BAR 5900	Rose Barni	ITÀLIA	rosa mitjà	flor molt doble, perfumada
Roser més destacat	KORMIFARI	Kordes	ALEMANYA	blanc pur	flor simple, pètal gran

Nius per a les orenetes

El 4 de maig passat, la tercera tinenta d'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona i presidenta de Parcs i Jardins, Imma Mayol, va presenciar la instal·lació a la Masia de Can Mestres, a la Zona Franca, d'un dels nius artificials que s'habilitaran a diversos punts de la ciutat per afavorir les colònies d'orenetes. Aquesta actuació forma part del Projecte Oreneta, que preveu la instal·lació de prop d'un centenar de nius adequats per a les dues espècies d'orenetes que nien a Barcelona: la cua blanca (*Delichon urbica*) i la vulgar (*Hirundo rustica*). Un objectiu important d'aquest projecte, que compta amb la col·laboració de Parcs i Jardins, és la participació tant d'escoles com de col·lectius i de ciutadans i ciutadanes interessats en la tasca de buscar llocs de cria i d'observar orenetes en vol per poder elaborar un cens de la població d'aquests ocells a Barcelona. A més dels nius artificials –fins ara se n'han instal·lat 90–, també s'estan creant punts de fang, com el de l'avinguda de l'Estatut, al districte d'Horta, per facilitar a les orenetes la construcció dels nius. ■

JULIVERT MEU

Parc pastís per Joma

Un llarg i engrescador estiu als parcs de sorra de la ciutat

El bon temps ha permès que, aquest 2005, la temporada alta a les platges de Barcelona hagi començat el 28 de maig. Aquest any, la temporada serà més llarga que en estius anteriors, ja que es prolongarà fins al 25 de setembre. Durant aquests tres mesos estarà en ple rendiment tot un dispositiu de mitjans humans i materials, sota la coordinació de Parcs i Jardins, que garantirà la seguretat i el bon funcionament de les sis platges que té la ciutat. El gran objectiu d'aquesta temporada: reduir el volum de residus.

S'ha instal·lat un nou model de papereres amb la tapa fixa per evitar que es puguin buidar de manera indeguda

A causa de la gran quantitat de residus que es generen a les platges durant l'estiu, per a aquesta temporada 2005 s'han previst accions destinades a sensibilitzar els usuaris en la reducció dels residus que generen. S'ha instal·lat un nou model de papereres, la característica més destacada de les quals és la fixació de la tapa, que només es pot obrir amb una clau especial, cosa que impedeix que es puguin buidar de manera indeguda. La seva forma troncocònica fa que aquestes papereres siguin més estables, i, per poder separar els residus, n'hi ha de dos colors: el groc per als envasos lleugers (80 unitats) i el gris per al rebuig (150 unitats).

Per comunicar els missatges de sensibilització sobre la necessitat de mantenir les platges netes i dipositar els residus a les papereres específiques s'han triat tècniques de diàlegs de còmic, amb un to desimbolt, en què la matei-

xa platja és la que explica què s'ha de fer per no embrutar-la. Aquests missatges es difondran mitjançant estands d'informació mòbils i torretes informatives, bosses de cotó i megafonia, per evitar així l'ús de fullets de paper, que són un residu més a les platges. D'altra banda, l'ajuntament reprendrà la campanya de sensibilització que du l'eslògan "La sorra de la platja no fa desaparèixer les coses".

MILLORES EN ELS SERVEIS

S'ha instal·lat nou enllumenat públic al passeig marítim de la Mar Bella i la Nova Mar Bella, on fins ara no n'hi havia, i s'han posat nous cartells de senyalització dels WC públics a la platja de la Barceloneta i s'han instal·lat dos WC públics més a la platja de Sant Sebastià, amb la qual cosa les platges de Barcelona ja compten amb 58 unitats d'aquest servei. Pel que fa a la seguretat dels

banyistes, les cadires que hi havia fins ara per als vigilants han estat substituïdes per unes altres d'acer inoxidable, molt més resistents a les condicions extremes que suposa la proximitat al mar.

Aquest estiu es disposarà de dotze senyals mòbils, la funció dels quals és indicar els trams de platja on no està permès banyar-se, sigui per la presència de meduses, per corrents, per l'estat de l'aigua o per fons perillosos.

Quant a la informació i la sensibilització ambiental, des de les 10 del matí fins a les 7 de la tarda, un total de 40 promotors cívic s'ocuparan diàriament d'aquesta tasca, sobretot pel que fa referència a la necessitat de ser responsables amb els residus. Aquests promotors també distribuïran cendrers per a les burilles. Tot plegat es completarà amb accions teatrals de petit format i la instal·lació d'expositors informatius sobre els residus més habituals. Per la seva part, la Direcció de Programes Ambientals del Sector de Serveis Urbans i Medi Ambient ha elaborat una *Guia ambiental de les platges*, que conté una completa informació d'aquests espais públics.

Quant a l'accessibilitat, juntament amb el Grup de Millora de l'Accessibilitat de Barcelona i l'Institut Municipal de Persones amb Disminució, es farà una auditoria d'accessibilitat amb l'objectiu que, el 2006, tots els equipaments de les platges es puguin adaptar a les

persones amb mobilitat reduïda i es compleixi d'aquesta manera el compromís adquirit per l'ajuntament amb aquest col·lectiu.

BANYAR-SE SEGUR

La Creu Roja, responsable del Servei de Salvament i Socorrisme de les platges de Barcelona durant el 2005, ha organitzat per a aquest any tot un seguit d'accions preventives, adreçades sobretot als grups de risc, com són els nens, els joves i la gent gran. Així, entre d'altres, es desenvoluparan tallers infantils sobre les meduses i els peixos aranya i sobre la correcta interpretació de les banderes que s'hissen a les platges; accions adreçades als adults per indicar-los com aconseguir que un bany a la platja sigui segur per als més petits i quin és el funcionament de les polseres identificatives que permeten la localització d'una persona que s'ha perdut, i, per a les persones grans, tallers sobre com gaudir de la platja saludablement. Pel que fa als joves, les activitats se centraran en la competició sense risc, les conseqüències dels accidents traumàtics a les platges i un ús nocturn respectuós d'aquests espais, mitjançant el Projecte Som-nit.

EL DISPOSITIU

La Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i Parcs i Jardins són els responsables del manteniment del mobiliari i les infraestructures de les platges. El servei diari de neteja el fa el Sector de Serveis Urbans i Medi Ambient (recollida de residus i garbellat de la sorra, neteja de les aigües litorals i anàlisi de l'estat de l'aigua i de la sorra). Durant la temporada alta també es compta amb els serveis de la Guàrdia Urbana dels districtes de Sant Martí i Ciutat Vella i dels Bombers de Barcelona. ■

Aquest estiu es disposarà de dotze senyals mòbils, la funció dels quals és indicar els trams de platja on no està permès banyar-se

Quaranta promotors cívic s'ocuparan de la informació ambiental, sobretot pel que fa als residus

Vuitanta vaques campen per Barcelona

El 31 de maig passat, sis camions de la CowParade Barcelona 2005 van repartir pels parcs i jardins de la ciutat vuitanta vaques que hi “pasturaran” fins a finals de l’agost vinent. La CowParade és una iniciativa en què diferents artistes pinten vaques de mida natural, fabricades amb fibra de vidre, que s’exposen a les zones verdes de les ciutats. Els temes dels dissenys de les vaques són molt diversos i coloristes. En l’exposició de Barcelona, s’hi poden trobar decoracions inspirades en la cultura catalana, la ciutat i els seus símbols i personatges, com ara Gaudí o Colom. Les vaques han quedat instal·lades davant del Palau de Pedralbes, l’Avinguda de Pau Casals, els centres comercials Pedralbes, L’Illa Diagonal, Glòries, Gran Via 2, Marina Village i Diagonal Mar, el Parc Central de Nou Barris, el Parc de Diagonal Mar i l’Espigó del Bogatell.

En la CowParade 2005, hi han participat prop de setanta artistes de diverses nacionalitats, alguns estudiants de la Llotja de Barcelona i l’Escola Massana, i d’altres de reconegut prestigi, com Philip Stanton, Ramon Lombarte, Rizzo Rey, Anna Esteban o Edi Arola. També han pintat vaques personatges tan populars com Juste de Nin, Toni Miró i Lluís Llongueras. Un cop s’acabi l’exposició, les vaques se subhastaran a benefici del Casal dels Infants del Raval. Fins ara,

les subhastes de la CowParade, iniciada a Zuric el 1998 per l’artista suís Pascal Knapp, han permès recaptar més de 10 milions d’euros, que s’han destinat a obres benèfiques. ■

Per unes ciutats més verdes

El 13 d’abril passat, Barcelona va acollir la primera trobada que els Green Forum celebren a Europa, en el marc del I Congrés Europeu Ciutat Verda, que es va fer els dies 12 i 13 d’aquest mateix mes. Aquestes organitzacions estan dedicades a promoure el verd als centres urbans, i la seva composició abasta des de les administracions públiques i les empreses del sector de la jardineria i el paisatgisme fins al sector de la construcció i les associacions ciutadanes. En aquesta primera trobada, hi van participar representants del Regne Unit, Alemanya, Holanda, Itàlia, França, Irlanda i Catalunya. En la cloenda es va aprovar la Declaració de Barcelona, en què es posa de manifest la necessitat de crear estructures per a l’intercanvi de coneixements i, al mateix temps, desenvolupar un cos d’idees que permeti establir una estratègia comuna i promoure solucions per a les diferents tipologies de verd urbà en el marc d’un desenvolupament sostenible, sistemàtic i científicament fonamentat. ■

El jazz es planta a la Ciutadella i la clàssica creix als parcs

Cada any, quan arriba l'estiu, molts parcs i jardins de Barcelona es converteixen per uns dies en sala de concerts. Així, els mesos de juliol i agost, la Glorieta del Parc de la Ciutadella acollirà la desena edició del Cicle de Jazz, iniciat el 1995 i que fins l'any passat es va celebrar a l'Hivernacle, en aquest mateix parc. Aquest any hi participaran tretze formacions jazzístiques, amb un total de cinquanta-dos músics, que s'afegeixen als més de dos-cents que durant aquests anys han omplert de jazz les nits d'estiu de molts espais verds de la ciutat.

Quant a la música clàssica, aquest estiu també se celebra la desena edició del cicle Clàssica als Parcs, dedicat als joves intèrprets. Com l'any passat, els concerts es faran als Jardins de la Tamarita, el Turó Park, el Parc de Diagonal Mar, els Jardins de Ca n'Altimira i la Glorieta del Parc de la Ciutadella. Els intèrprets d'aquest any són Laura Rafecas i Olga Domínguez (piano i violí); M. Teresa Sierra (piano); Trio Harmonie: Paula Nogueira (soprano), Cecília Palma (violoncel) i Hang Nguyen (guitarra); Duo Cansez: Jaume Cortacans i Maite Sánchez (violins); Xavier Torrent i Carles Herruz (flaviol i trompeta), i Nadim Robert Majure (guitarra). Tots ells han estat seleccionats entre els joves intèrprets que el maig passat es van presentar al concurs que cada any organitza Parcs i Jardins. El jurat estava compost per representants del Conservatori i la Fundació

Gran Teatre del Liceu, i, en la difusió del concurs, hi van col·laborar el Conservatori de Música de Barcelona i L'Auditori, l'Associació Catalana de Música i Emipac. Aquest cicle de concerts ha comptat amb el suport de Bancaja. (programes a la pàgina 75). ■

Jornada Tècnica al Parc de Vallparadís

El 19 de maig passat es va celebrar al Parc de Vallparadís, a Terrassa, una Jornada Tècnica dirigida especialment als tècnics municipals dels ajuntaments de Catalunya. El tema triat, *Parlem de jardineria i paisatge*, va donar lloc a ponències en què es va tractar sobre la gestió dels parcs de l'àrea metropolitana de Barcelona; els projectes condicionats per la dinàmica del medi, amb la riera de les Arenes com a cas concret; les tècniques de revegetació de talussos; els criteris de plantació en jardins histò-

rics; els arbres urbans; la integració de l'entorn natural en les ciutats, i els sistemes de construcció i els tipus de plantes en les cobertes ecològiques. El gran objectiu d'aquestes jornades, que des de fa uns anys organitza l'Associació d'Amics del Parc de Vallparadís, és compartir experiències i intercanviar criteris en tot el que està relacionat amb les tècniques i les bones pràctiques destinades a aconseguir un millor verd urbà en benefici d'una millor qualitat de vida a les ciutats. ■

Cloenda de l'Agenda 21 Escolar 2004-05

El 10 de juny passat es va celebrar a l'Auditori Winterthur l'acte de cloenda de l'Agenda 21 Escolar 2004-05, que va ser presidit per la tercera tinenta d'al-

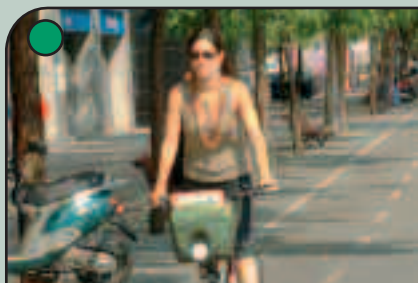
calde de l'Ajuntament de Barcelona, Imma Mayol, i per la regidora d'Educació, Marina Subirats. En aquest curs acadèmic, hi han participat 149 centres educatius, 108 dels quals ja havien iniciat l'A21E en cursos anteriors i 41 s'hi han incorporat aquest curs acadèmic. Abans d'aquest acte, els estudiants de Secundària van celebrar un "minicongrés" amb sessions simultànies d'intercanvi d'experiències i en què cada centre va explicar el seu projecte d'A21E. Aquest curs acadèmic que ara s'acaba és el quart en què els centres educatius de Barcelona desenvolupen projectes ambientals en el marc de l'Agenda 21 de la ciutat. Durant aquests anys, els centres educatius han desenvolupat un ric ventall d'iniciatives de millora del mateix centre i del seu entorn. Per facilitar aquesta tasca, l'ajuntament ha creat un programa de suport adreçat a les escoles. ■

L'ECOSEMÀFOR ● ● ●

REINTRODUCCIÓ DEL VOLTOR NEGRE

El Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat ha iniciat un projecte per fixar una colònia de voltor negre (*Aegypius monachus*) a Catalunya. Els llocs escollits han estat la Reserva Nacional de Caça de Boumort, on s'han detectat nou exemplars d'aquest carronyaire del total de vint que es van poder observar l'any passat a diversos indrets, i la finca d'Alinyà, de la Fundació Territori i Paisatge. El voltor negre, també conegut com a voltor monjo, és una de les aus voladores més grosses del món. Fa uns tres metres d'envergadura i pesa entre set i setze quilos.

MILLOR AMB BICICLETA

Entre el 6 i el 12 de juny, Barcelona ha celebrat la IV Setmana de la Bicicleta, amb exposicions, concentracions de bicicletes plegables, inspeccions tècniques gratuïtes, rutes nocturnes i tallers sobre aquest mitjà de transport. Aquest any s'ha posat en marxa un programa de cessió gratuïta de cinc-centes bicicletes i s'ha ampliat l'horari durant el qual es poden transportar al metro, que a partir d'ara serà de 16.30 a 20.30 h. Segons les dades de l'ajuntament, uns 32.000 barcelonins fan servir habitualment la bicicleta en els seus desplaçaments per la ciutat.

CETACIS AMENAÇATS

Segons un informe de WWF/Ade-na, nou espècies de dofins i marsopres necessiten mesures urgents per evitar que s'extingeixin a causa de les captures accidentals amb arts de pesca. Com a mamífers adaptats al mar, els cetacis necessiten sortir a la superfície a respirar aire. Quan queden atrapats a les xarxes, a vegades a molta profunditat, moren ofegats. Petits canvis en els mètodes de pesca, juntament amb algunes mesures complementàries de protecció, permetrien resoldre el problema. Es calcula que, per aquesta causa, cada any moren uns 300.000 cetacis.

L'amplitud de la informació ambiental

Xavier Duran
periodista científic,
director del
programa
El medi ambient
de TV3

Quan els temes ambientals eren nous per a la majoria de gent era molt necessari difondre moltes idees bàsiques. Calia explicar la problemàtica dels residus d'una manera molt clara i senzilla, fer entendre el paper de la separació i descriure una deixalleria. Calia sensibilitzar –o accentuar la sensibilització– sobre el valor de la natura i inculcar el respecte cap a l'entorn.

Avui, la informació ambiental ha de seguir tractant aquests temes. Però ha de mostrar que quan parlem d'ecologia no ens limitem als residus, a la contaminació, a les espècies en perill o a la pèrdua d'espais naturals emblemàtics. Ha de demostrar que aquests temes no són importants només per promoure la sensibilitat cap al patrimoni natural –un element també molt destacat– i la bona gestió ambiental, sinó perquè tenen una relació directa amb el benestar i el progrés de la societat. I, encara més, que la informació ambiental no només no deixa de banda aquest benestar i aquest progrés, sinó que dóna idea de les dificultats que tindrem per assolir-los si no ens ocupem de les principals amenaces a l'entorn.

En molts dels temes que ens donen a conèixer els mitjans de comunicació, hi trobem sovint la idea que la protecció del medi pot perjudicar el progrés econòmic. És el cas de lleis més estrictes quant a contaminació o residus que poden, diuen, perjudicar les empreses –i, per tant, fer perdre competitivitat o llocs de treball– o causar més maldecaps als ciutadans, que hauran de gestionar de manera diferent la brossa domèstica. També hi ha infraestructures considerades imprescindibles, que no poden dependre, diuen, del desig romàntic de preservar certs elements del paisatge.

En tots aquests temes, la informació ambiental és clau per mostrar que no només no hi ha contradicció entre les mesures de protecció i el progrés, sinó que cada vegada és més dubtós que deixar de banda aquestes mesures condueixi a un progrés real. Estudiar bé el traçat d'autovies o de línies de ferrocarril i de metro no és només tenir cura de certs elements del patrimoni natural, sinó també evitar danys posteriors que, aquests sí, signifiquen un cost considerable i una greu amenaça al progrés. I eliminar, posem per cas, un bosc per fer-hi passar una autovia o per construir-hi una urbanització també ens deixa sense les funcions que aquest espai realitza, com ara regeneració de l'aire, retenció d'aigua o coixí contra incendis.

Una part de la informació ambiental, avui, ha d'incidir en aquests beneficis amagats d'una bona gestió i, sobretot, en els perjudicis de no tenir-la en compte. Lluitar contra el canvi climàtic, per exemple, tindrà un cost. Però deixar que segueixi el seu curs accelerat, amb la principal contribució de les nostres emissions de gasos hivernacle, tindria uns costos encara més elevats.

De la mateixa manera, cal incidir en els danys que es deriven de tenir en compte només presumptes beneficis directes i no pensar en els danys generats per certes activitats o iniciatives. L'alegria amb què es celebra que augmentin les vendes de cotxes contrasta amb la poca atenció que es dóna als costos externs –econòmics i humans– de l'actual sistema de mobilitat: hores perdudes en retencions, morts, invalideses, malalties provocades per la contaminació, pèrdua d'espais per infraestructures, etc. Ignorar aquests costos no és només deixar de banda temes ambientals i sanitaris, sinó aportar uns judicis econòmics esbiaixats, perquè compten guanys, però no pèrdues.

És feina del periodisme ambiental recordar el deure ètic de preservar el patrimoni natural. Però també ho és, crec, mostrar l'amplitud de la temàtica ambiental i la seva incidència en l'evolució de la nostra societat. ■

“Els temes relacionats amb l'ambient no són importants només per promoure la sensibilitat cap al patrimoni natural i la bona gestió ambiental, sinó perquè tenen una relació directa amb el benestar i el progrés de la societat”

Vint-i-cinc anys de medi ambient i sostenibilitat a l'Ajuntament de Barcelona

Aquest any es compleixen vint-i-cinc anys de la creació de l'Oficina Tècnica de Medi Ambient, primer òrgan amb competències ambientals de l'Ajuntament de Barcelona. Va ser creat molt poc temps després de la constitució dels primers ajuntaments democràtics i, amb cinc professionals, va ser l'embrió de tots els futurs departaments i serveis de medi ambient municipals. Des dels seus inicis fins a l'actualitat, les competències ambientals locals han anat evolucionant de forma paral·lela a qüestions que han estat motiu de debat en el si de l'organització. Així mateix, aquesta evolució ha estat marcada per la incidència que els temes relacionats amb el medi ambient han tingut en la societat i en les polítiques d'arreu del món.

Control d'emissions de vehicles als carrers de Barcelona

Són coneguts els canvis en els conceptes predominants: del control higienicosanitari present fins als anys vuitanta es va passar al de qualitat de vida i, més endavant, a la idea de la sostenibilitat. El control higienicosanitari posava l'accent en l'entorn més proper i els seus riscos per a la salut. En canvi, el de qualitat de vida és un concepte més ampli, amb variables socioeconòmiques, ambientals,

culturals i sanitàries. Totes dues idees, però, fan referència al medi ambient local i a la població que hi viu. En canvi, el concepte de sostenibilitat –més recent i vigent actualment– posa l'èmfasi en la solidaritat amb tots els pobles de la Terra i amb les generacions futures, i aborda de ple la temàtica d'un ús correcte dels recursos naturals des d'una perspectiva a llarg termini.

Hi ha altres qüestions que també han format part de l'evolució que han sofert els serveis de medi ambient i sostenibilitat. Així, un debat que va marcar tota una època va ser si els serveis de vigilància ambiental havien de ser d'àmbit estrictament barceloní o metropolità. Una qüestió que va quedar resolta amb la consolidació del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Cata-

Reunió internacional a Barcelona sobre contaminació marina, amb la participació del Secretariat per a la Protecció de la Mediterrània, el 1984. Formen part de la taula Josep Martí, coordinador dels serveis de medi ambient, (primer a l'esquerra) i Joan Clos, regidor de sanitat (segon a la dreta)

lunya. Un altre tema important va ser l'alternança en la dependència dels serveis de medi ambient dels serveis de salut pública o dels de manteniment de la ciutat. S'han donat situacions diferents, però la col·laboració amb Salut Pública ha estat en tot moment condició imprescindible per abordar rigorosament tota la qüestió dels riscos per a la salut (episodis de soja, legionel·la, etc.). En aquest àmbit, el moment actual és de canvi, ja que la vigilància ambiental passarà a dependre un altre cop de l'Agència de Salut Pública. Una decisió vinculada a la preocupació existent pels riscos ambientals emergents. Quant a l'educació ambiental i la participació, mantindrà la dependència orgànica del Sector de Serveis Urbans i Medi Ambient.

Per altra banda, i de forma paral·lela, sempre ha estat present el debat entre una concepció sectorial del medi ambient i una concepció transversal, més àmplia, en què totes les polítiques municipals poden estar influïdes per una visió integrada del medi ambient i la sostenibilitat. Algunes temàtiques, a més, amb el temps s'han anat vinculant molt fortament al medi ambient; són especialment clars els casos de la gestió de residus, de la gestió del verd urbà i de l'energia, però se'n podrien trobar d'altres. Actualment, cada cop hi ha més acord en una visió global que impregni tots els àmbits d'actuació. Aquest enfocament s'ha anat fent evident en les denominacions que han anat prenent els departaments municipals amb competències ambientals.

Algunes fites que han marcat des dels seus inicis fins a l'actualitat l'evolució dels serveis de medi ambient i sostenibilitat a l'Ajuntament de Barcelona

- 1982:** Barcelona és seu del Secretariat per a la Protecció de la Mediterrània
- 1983:** primeres ordenances municipals de medi ambient
- 1985:** inici del Programa de Control de Platges; publicació d'*Ecologia d'una ciutat: Barcelona. Primer informe sobre l'estat del medi ambient a Barcelona*.
- 1986:** exposició *Barcelona funciona: Ecologia d'una ciutat*; primeres estacions automàtiques de control de la contaminació atmosfèrica
- 1987:** primer Pla de Millora de la Qualitat de l'Aire; primer mapa sònic
- 1990-1992:** incorporació de criteris ambientals a la preparació dels Jocs Olímpics
- 1992:** Creació de Parcs i Jardins de Barcelona, Institut Municipal; naixement de la revista *Barcelona Verda*
- 1994:** publicació de *Programes d'actuació per a una política mediambiental a Barcelona*
- 1995:** creació de la Regidoria de Ciutat Sostenible; creació de l'Aula d'Ecologia
- 1996:** inici del procés de l'Agenda 21 de Barcelona. Inici del programa escolar *Com funciona Barcelona*
- 1997:** creació de la Ponència Ambiental; primer *web* municipal de medi ambient
- 1998:** creació del Consell Municipal de Medi Ambient i Sostenibilitat
- 1999:** creació del Centre de Recursos BCN Sostenible
- 2001:** procés de participació pública per a l'Agenda 21. Creació del programa Agenda 21 Escolar. Primer Programa de Minoriació del Soroll
- 2002:** firma del *Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat*. Creació de l'Agència d'Energia de Barcelona
- 2003:** elecció de Barcelona com a membre del comitè executiu de la ICLEI
- 2004:** consecució de la Certificació ISO 14001 per al Sector de Serveis Urbans i Medi Ambient

Des de l'Agenda 21 es treballa per la transversalitat, per la integració i per la participació de tota la ciutat a favor de la sostenibilitat

ELS INICIS

En una visió ràpida i inevitablement incompleta dels principals fets que han tingut lloc aquests vint-i-cinc anys en l'àmbit dels serveis ambientals municipals de Barcelona, podríem dir que els inicis van ser extraordinàriament actius, amb molts projectes que es van emprendre i assajar per primera vegada. Un exemple molt clar el trobem en el projecte de Centre del Medi Urbà (posteriorment Institut d'Ecologia Urbana), que es va iniciar en aquell moment, amb la intenció de treballar de forma coordinada per la promoció d'un centre destinat a la reflexió sobre la ciutat en els seus aspectes ecològics i per a l'educació ambiental. Aquesta gran activitat dels primers ajuntaments democràtics pel que fa a les qüestions ambientals també dona com a resultat la creació, l'any 1979, del Consell Municipal de Medi Ambient.

Aquest projecte va treballar de forma associada amb el Programa Home i Biosfera de la Unesco, MAB 11, i a la seva empara es van dur a terme nombroses iniciatives en el camp del coneixement, de la gestió i de l'educació ambiental, tot i que no es va arribar a materialitzar una seu per al projecte. Va ser una època també marcada per la voluntat de dotar-se d'instruments tecnològicament i científicament preparats per donar solidesa tècnica a l'acció de l'administració municipal, com és el cas del procés d'actualització del Laboratori Municipal, l'any 1984. El 1988 es dona una major responsabilitat als districtes en qüestions ambientals, amb el traspàs d'algunes de les competències municipals en aquest àmbit.

LA CONSOLIDACIÓ

Aquesta primera fase inicial van anar seguida d'uns anys de consolidació, marcats per la preparació dels Jocs Olímpics i pel canvi de dependència orgànica. Els serveis ambientals municipals, fins aleshores lligats a Salut Pública, són traspassats a l'Àmbit de Manteniment Urbà i Serveis. És el moment en què l'ajuntament fa seu el concepte de sostenibilitat i reprèn un compromís creixent amb les polítiques municipals que tenen com a objectiu la sostenibilitat i la protecció del medi ambient. Una mostra molt clara d'aquest compromís polític, que ja no s'ha perdut, va ser la creació, després de les eleccions del 1995, de la primera Regidoria de Ciutat Sostenible. Uns quants anys abans, el 1992, ja s'havia creat l'Institut Municipal de Parcs i Jardins de Barcelona, amb l'objectiu de donar més rellevància i autonomia a la gestió del verd urbà.

D'aquest període també cal destacar la creació, el 1997, de la Ponència Municipal d'Avaluació Ambiental (PMAA) i, el 1998, del Consell Municipal de Medi Ambient. La PMAA, la constitució de la qual està estretament lligada a l'aplicació de la Llei d'Intervenció Integral de l'Administració Ambiental, aprovada el mateix any, és l'òrgan de l'administració local encarregat de dur a terme, de forma interdepartamental i col·legiada, les funcions de verificació, avaluació i informe tècnic dels projectes, avaluacions ambientals i actes de control de les activitats amb impacte ambiental potencial que necessiten una autorització municipal. D'aquesta manera, l'aspecte ambiental es

EVOLUCIÓ DELS ÒRGANS AMB COMPETÈNCIES AMBIENTALS A L'AJUNTAMENT DE BARCELONA (1980-2005)

1979

Antecedents

Laboratori Municipal, Institut Municipal d'Higiene, Urbanisme (aplicació del Reglamento de Actividades Molestas, Insalubres, Nocivas y Peligrosas) ➡

1979-1983

Primers ajuntaments democràtics

Oficina Tècnica de Medi Ambient, depenent de l'Àrea de Sanitat ➡
Ponència Municipal de Protecció de l'Ambient i la Qualitat de Vida.
Secretaria Tècnica del Medi Ambient, depenent de la Subàrea de Salut Pública

1983-1987

Unitat Operativa de Gestió i Millora Ambiental i Unitat Operativa de Sanitat Ambiental, depenents de la Subàrea de Medi Ambient, de l'Àrea de Sanitat ➡
Unitat Operativa de Gestió Ambiental, depenent de l'Àrea Sanitat, Salut Pública i Medi Ambient ➡

1987 - 1991

Secretaria Tècnica de l'Àrea de Salut Pública, amb competències ambientals ➡

converteix en un dels que s'han de considerar obligatòriament per atorgar qualsevol mena de llicència o permís d'activitat.

ELS SERVEIS AMBIENTALS AVUI

Actualment, la gestió del medi ambient és concebuda de manera molt més àmplia que en els inicis. Aquest fet queda ben palès en la creació, el 2003, del Sector de Serveis Urbans i Medi Ambient, que integra les competències de vigilància ambiental (fins al 2005) i educació ambiental, i també les de residus i neteja, aigua i espai públic, amb uns recursos humans de prop de 200 professionals. Un any abans, el 2002, s'havia creat l'Agència d'Energia de Barcelona, totalment vinculada en els seus objectius als compromisos municipals amb la sostenibilitat.

D'altra banda, i més enllà de les temàtiques que actualment es consideren pròpiament ambientals, des de l'Agenda 21 de la ciutat es treballa per la transversalitat, per la integració i per la participació en un compromís col·lectiu de tota la ciutat a favor de la sostenibilitat. Un compromís ja indefugible i que està demostrant ser una perspectiva imprescindible. Valgui aquest repàs del passat com a expressió col·lectiva del que ha estat un compromís de vint-i-cinc anys i com a renovació d'aquest compromís per una ciutat i un món millors. ■

*Margarita Parés i Rifà,
d'acord amb les aportacions de
Txema Castiella, Mercè Domínguez,
Teresa Franquesa, José Gracia
i Pau Rodríguez*

Una mostra molt clara del compromís polític de l'ajuntament amb el medi ambient va ser la creació, fa deu anys, de la Regidoria de Ciutat Sostenible

El Centre de Recursos Barcelona Sostenible és una important eina de divulgació ambiental

1991-1995

Unitat de Planificació i Control Ambiental, depenent de l'Àrea de Medi Ambient i Serveis, i després de l'Àmbit de Manteniment Urbà i Serveis ➡

1995-1999

Direcció de Serveis d'Iniciatives i Vigilància Ambiental, depenent del Sector de Manteniment i Serveis ➡

1999-2003

Direcció de Serveis de Vigilància Ambiental i Direcció d'Educació Ambiental i Participació, depenents del Sector de Manteniment i Serveis ➡

2003-2005

La Direcció de Serveis de Vigilància Ambiental s'adscriu a l'Agència de Salut Pública. La Direcció d'Educació Ambiental canvia de denominació: Direcció de Programes Ambientals, depenent del Sector de Serveis Urbans i Medi Ambient

L'Agenda 21, el gran compromís ambiental de Barcelona

Cada cop som més conscients de la necessitat d'afrontar problemes planetaris com l'exhauriment dels recursos i les desigualtats en la seva distribució, la contaminació, que posa en perill la salut de les persones, o la destrucció de la diversitat de la vida. Ja l'any 1992, a la Cimera de la Terra, celebrada a Rio de Janeiro, els estats van debatre estratègies per aconseguir un model de desenvolupament sostenible que cobreixi les necessitats del present sense comprometre la capacitat de les generacions futures per satisfer les seves. I van acordar un pla de treball per al segle XXI: l'Agenda 21.

Per fer realitat aquest projecte planetari cal pensar globalment i actuar localment.

Per això es va fer una crida a totes les ciutats perquè elaboressin la seva pròpia Agenda 21 Local, que traduís els objectius generals en actuacions concretes. Milers de ciutats arreu del món ja hi treballen. Barcelona també s'hi va comprometre.

UN COMPROMÍS COMPARTIT

El 9 de juliol del 2002, Barcelona va aprovar el *Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat-Agenda 21 de Barcelona*, com a culminació de quatre anys de treball intens per diagnosticar, fer propostes i construir consensos sobre els principals objectius que hem d'aconseguir per avançar cap a una ciutat més sostenible. Una ciutat que vol ser eficient i racional en l'ús dels recursos i solidària en la distribució dels beneficis.

El Consell Municipal de Medi Ambient i Sostenibilitat –que aplega més de cent representants d'entitats cíviques i ambientals, del món de l'empresa i de les universitats, dels grups polítics i les institucions– és el que ha liderat aquest procés. En una primera etapa (1998-1999) va treballar per definir els principals reptes de Barcelona i proposar els objectius que ens han de mobilitzar, i en un

segon moment va convidar tota la ciutadania a participar en l'elaboració del compromís col·lectiu.

Així, entre l'abril del 2001 i el maig del 2002, centenars d'organitzacions i milers de ciutadans van prendre part en debats als districtes, en sessions de prospectiva, en diàlegs temàtics o al fòrum virtual. Les aportacions de la ciutadania van enriquir les propostes del consell i, com a resultat, es va redactar un primer esborrany del *Compromís Ciutadà*, que va ser valorat, esmenat i consensuat a través d'un innovador sistema participatiu.

El document final consta de deu grans objectius, amb deu línies d'acció per avançar en cada un durant el període 2002-2012, i d'un preàmbul que expressa els principis que la ciutat assumeix. El consell va aprovar el *Compromís* el 21 de maig del 2002 i tot seguit va convocar les organitzacions ciutadanes a firmar-lo.

DE L'AGENDA A L'ACCIÓ

En aquests moments –juny del 2005–, prop de 400 entitats, entre les quals hi ha 170 centres educatius, han respost a la invitació del consell i han firmat el *Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat*. Totes les entitats firmants assumeixen el compromís de treballar d'acord amb els principis de l'Agenda 21 de Barcelona, impulsant iniciatives per contribuir a la consecució dels deu grans objectius que compartim. El pla d'acció de cadascuna de les entitats concreta les actuacions que es proposa dur a terme. Cada empresa, associació, escola, universitat, col·legi professional o sindicat, fins i tot cada llar i cada persona, cadascú al seu nivell, pot fer el seu pla d'acció per la sostenibilitat. Tal com diu el preàmbul del *Compromís*, “sostenible vol dir també corresponsable”.

L'Agenda 21 de Barcelona serà la suma de tots els plans d'acció, per modestos que siguin, que la ciutat, les seves organitzacions i la ciutadania en general sapiguem posar en marxa. A tres anys de l'aprovació del *Compromís*, aquest octubre tindrà lloc una convenció dels firmants que permetrà fer balanç dels avenços fets i identificar els principals reptes que tenim oberts.

Acte de firma del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat, el 9 de juliol del 2002, al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona

La Catalunya del futur

Joan Ganyet i Solé
director general
d'Arquitectura
i Paisatge
de la Generalitat
de Catalunya

Hi ha un consens creixent en amplis sectors de la societat catalana sobre la conveniència de replantejar el model d'ocupació del territori del Principat en la segona meitat del segle XX. L'emergència de més de dues mil urbanitzacions disperses, el procés intensiu d'edificació a la franja costanera, amb el perill de consolidació d'un *continuum* urbà de cap a cap, la construcció de llargs centenars de polígons industrials, moltes vegades desestructurats, etcètera, etcètera, comporta, efectivament, la necessitat d'un cop de timó que es plantegi retornar a un concepte i a una praxi d'urbanització que s'allunyi al màxim possible del que, amb encert, s'ha batejat a vegades com a "urbanalització". Sembla insostenible, a més, mantenir el ritme d'ocupació de les darreres dècades. Es diu, amb raó, que a Catalunya s'ha ocupat tant terreny en els darrers trenta anys com en tota la història. Tres són les característiques principals dels processos d'ocupació: 1) la creixent dispersió dels processos d'urbanització; 2) l'excessiva especialització funcional dels indrets (la separació d'usos residencial, comercial, industrial, de lleure, etc.), i 3) la segregació social (és a dir, la separació dels grups socials en funció del seu poder adquisitiu). Deia Le Corbusier que "cap obra, per gran o petita que sigui, és indiferent; té la responsabilitat de fer més formós o més infame el país". Podríem afegir-hi que "cap polígon industrial, cap infraestructura, cap barri, cap gran equipament és indiferent; té la responsabilitat de fer més formós o més infame el país".

Quins haurien de ser els trets essencials d'una gestió del territori diferent, sostenible, més eficient, més culta, que persegueixi la preservació dels valors del paisatge? Com a resposta a les causes de la situació heretada, sens dubte: a) la compacitat de la urbanització (és a dir, unes densitats urbanes que facilitin la prestació de serveis, el respecte dels espais oberts, la lluita contra l'adotzenament de les infinites repeticions de la caseta i l'hortet —avui conegudes com a cases adossades—; b) la complexitat d'usos (és a dir, la recerca de la varietat de les funcions urbanes, siguin residencials, industrials o terciàries), i c) la cohesió social (és a dir, la lluita decidida contra la segregació dels grups socials en espais diferenciats, cosa que comporta un evident empobriment de la xarxa d'interrelacions).

El govern de la Generalitat confereix una gran transcendència a les polítiques d'ordenació del territori. D'ençà de la seva constitució, ara fa un any i mig, ha emprès una intensiva acció de creació i d'adequació d'instruments legislatius i de planejament adreçats a posar en pràctica els principis esmentats. El Parlament de Catalunya ja ha aprovat la modificació de la Llei d'urbanisme i la Llei de barris i àrees urbanes que requereixen una especial atenció, i està en fase molt avançada de tramitació la Llei del Paisatge, que pretén aplicar amb decisió a Catalunya els conceptes continguts en la Convenció Europea del Paisatge, aprovada l'any 2000 pel Consell d'Europa. Al mateix temps, s'estan redactant els Plans Territorials Parcials, un per a cadascuna de les set regions o vegueries en què s'ha d'organitzar el país: Alt Pirineu i Aran, Catalunya Central, Girona, Terres de l'Ebre, Terres de Lleida, Camp de Tarragona i Regió Metropolitana de Barcelona. Els Plans Territorials Parcials han d'aportar la visió supramunicipal necessària que ajudi a definir els tres àmbits clau: el sistema d'espais oberts (agrícoles i forestals), els corredors destinats a les infraestructures i les àrees destinades als assentaments urbans (residencials, industrials i terciaris). A més, cadascun d'ells contindrà les directrius de paisatge emanades dels catàlegs i les unitats de paisatge fruit de processos oberts a la participació pública.

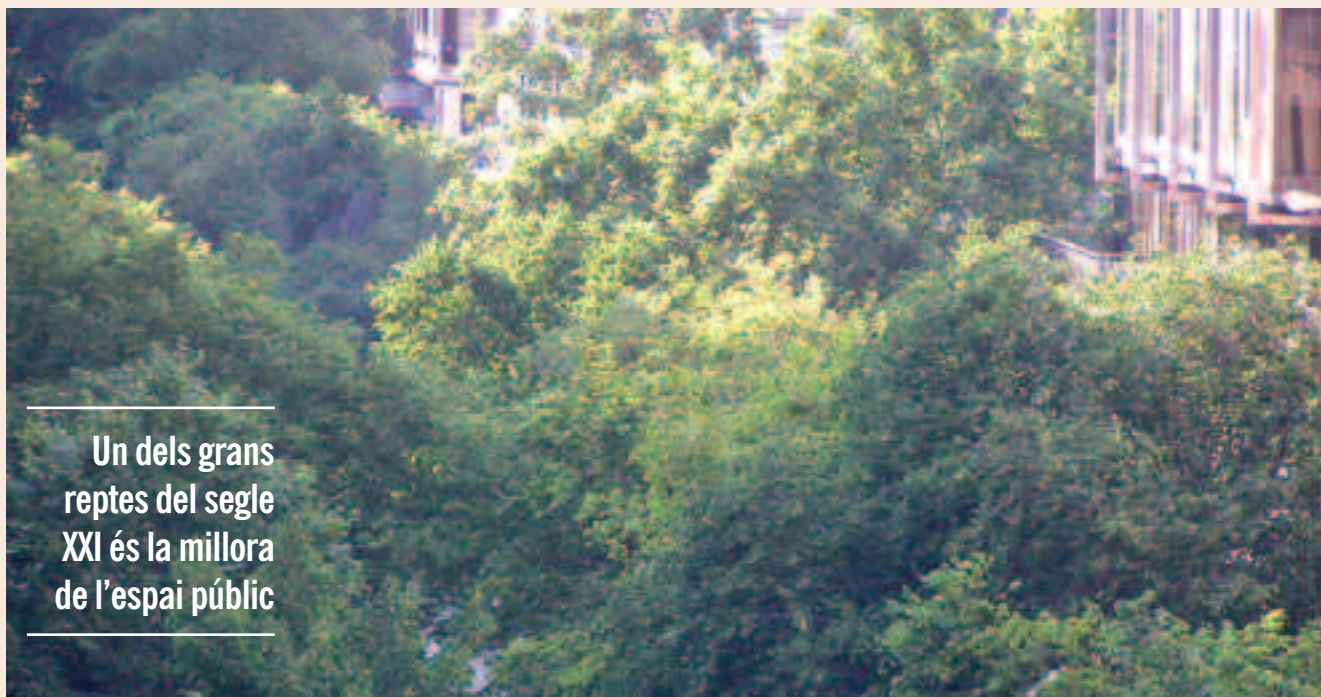
Crec que mereixen especial atenció dues ambiciosos iniciatives de caràcter urbanístic: d'una banda, el Costaner, que afecta 75 municipis, amb l'objectiu de preservar els espais del litoral encara no ocupats per l'edificació, i, de l'altra, l'encàrrec de redacció simultània dels Plans Directors Urbanístics de la Vall d'Aran, el Pallars Sobirà i la Cerdanya, tres comarques de muntanya sotmeses a una gran pressió constructiva. No en va, costa i muntanya són les àrees més sensibles del territori català.

Catalunya es troba en una cruïlla. La societat d'avui té la responsabilitat, assumint l'herència del passat, de formular propostes de redreçament que duguin el nostre país a horitzons de desenvolupament més qualitatiu, més respectuosos amb els valors mediambientals i paisatgístics, més adaptats a les necessitats del segle XXI. Es tracta, en definitiva, d'administrar el futur. ■

**La societat
d'avui té la
responsabilitat
de formular
propostes que
duguin el
nostre país a
horitzons de
desenvolupament
més qualitatiu**

La Barcelona sostenible del segle XXI

“La Barcelona sostenible del segle XXI ha de ser un espai de solucions. Solucions socioeconòmiques, urbanístiques i ambientals per garantir i millorar la qualitat i quantitat de l’espai públic de relació, és a dir, dels carrers i de les places, dels jardins i dels parcs, del verd divers i de la construcció acollidora. Solucions perquè la desitjable ciutat mixta i compacta no esdevingui massa densa i asfixiant, camins per recuperar i reconfigurar el teixit urbà exercint la cultura de la rehabilitació creativa i amb visió de futur. Solucions per a una nova mobilitat basada en el transport públic, garant de l’accessibilitat efectiva de tothom a tot arreu i amb costos ambientals moderats. Solucions ambientals, en efecte, a favor de la salut de les persones i del mateix ambient, lliure de residus, menys sorollós, respirable, gratificant també per als altres sers vius que comparteixen l’espai amb nosaltres.”¹

Un dels grans reptes del segle XXI és la millora de l’espai públic

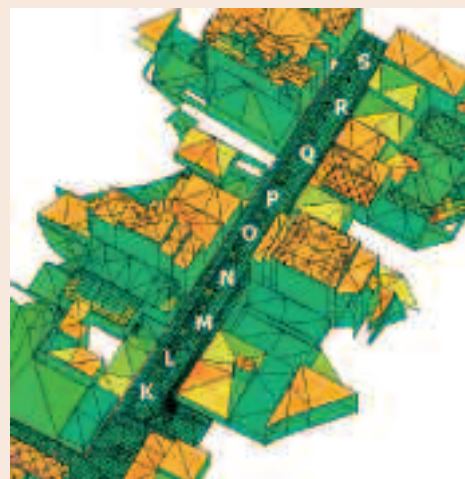
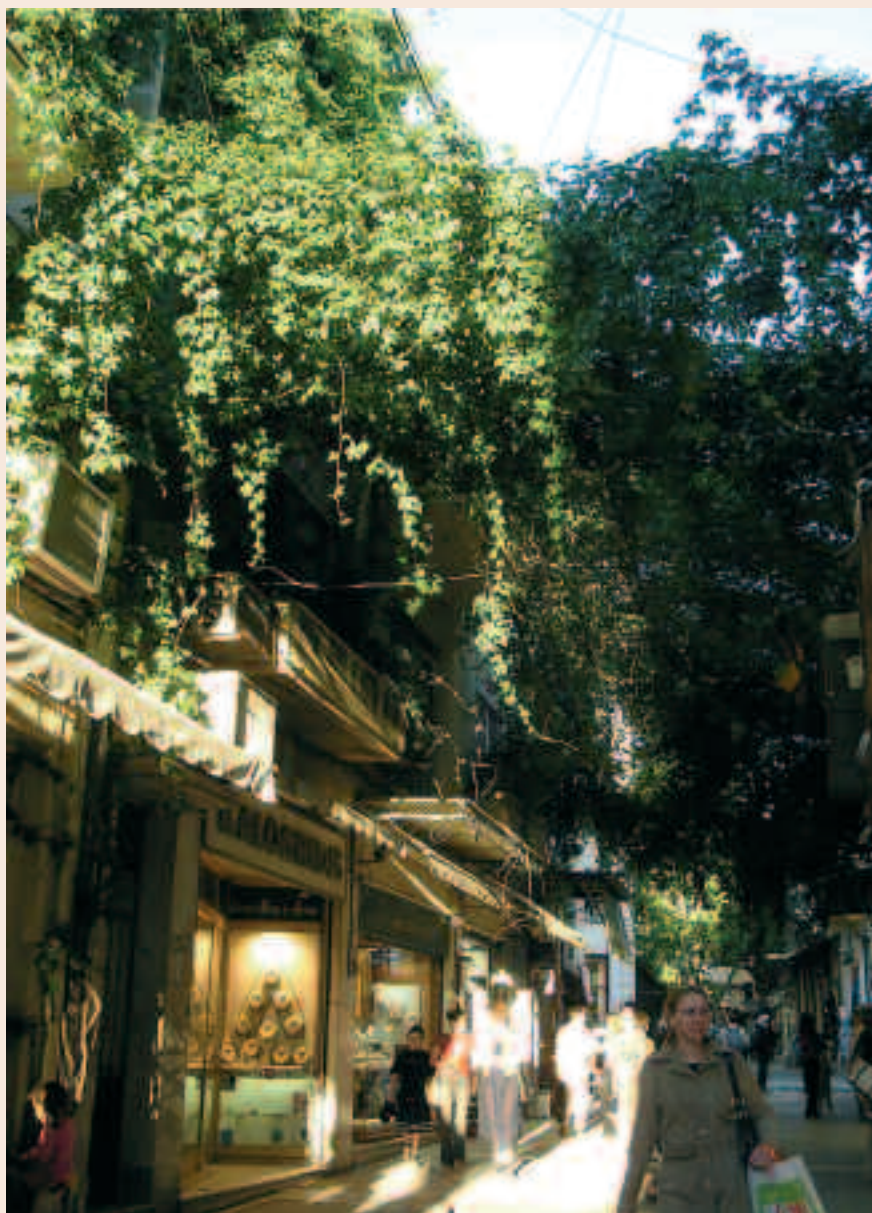
En el procés d’elaboració de l’Agenda 21 de Barcelona s’ha definit com un dels deu grans objectius “la defensa de la ciutat compacta i diversa, amb un espai públic de qualitat”. La nostra ciutat es diferencia de les ciutats centreeuropees per una alta compactitat edificatòria i una gran densitat d’activitats en un espai físic molt limitat.

Barcelona és una de les ciutats europees amb més densitat d’habitants, i això té efectes ambientals i socials molt positius en comparació amb les ciutats centreeuropees, disperses en el territori: l’alta densitat d’edificis comporta un ús estalviador del sòl (el sòl és un recurs natural no renovable) i també ens dona la possibilitat d’incrementar l’eficiència energètica en edificació i, sobretot, en el transport. La proximitat física d’usos i funcions urbanes permet reduir els desplaçaments diaris a distàncies comparativament curtes. A nivell social, la

compactat i la proximitat física dels components que conformen la ciutat facilita el contacte, l’intercanvi i la comunicació, que són l’essència de la ciutat.

Un dels grans reptes del segle XXI per no asfixiar-nos a la nostra ciutat tan densa és la millora de l’espai públic, com recull el pròleg del *Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat*. Des del punt de vista sistèmic, des de la disciplina de l’ecologia urbana, busquem respostes a les diverses preguntes.

Com podem optimitzar la funcionalitat de l’espai públic? Com podem organitzar les diferents xarxes de transport (vehicle privat, transport públic, a peu i amb bicicleta) per aconseguir que cada xarxa funcioni sense friccions? En el model actual de ciutat, el vehicle privat ocupa un 70% de l’espai públic, quan només un 25% dels barcelonins l’utilitza per als seus desplaçaments. Treure-li protagonis-

*Simulació del confort tèrmic en l'espai públic
(Cynthia Echave)*

me a favor d'una xarxa de “carrils bus”, de bicicletes i de vianants, i optimitzar els recorreguts amb aquests mitjans de transport més sostenibles és una de les primeres decisions i una de les solucions més clares.

Com podem potenciar que l'espai públic, tan escàs, no sigui exclusivament un espai de moviments, sinó que adquireixi —o recuperi— qualitats d'espai d'estada, d'intercanvi i de relació? Als barris més densos de la ciutat, com són la vila de Gràcia o grans parts de l'Eixample, actualment cada cotxe censat té deu vegades més espai públic a disposició que cada veí empadronat. La creació d'espais d'estada de proximitat passa una altra vegada, sense cap dubte, per la recuperació de l'espai públic per a les persones, la reducció de l'espai destinat a l'estacionament de vehicles en benefici de les zones d'estada, de joc infantil i de relacions de proximitat entre veïns. L'espai públic a la ciu-

tat mediterrània és la prolongació de l'habitatge, és l'expressió de la dicotomia relació-isolament com a expressió dels dos costats de la vida ciutadana: un ésser humà és, en síntesi, vida interior i relació, i necessita l'equilibri entre vida interior i relació a nivell personal, en el seu habitatge, i també a la seva ciutat. És per això que la “proximitat d'espais d'estada” és un dels indicadors bàsics per avaluar l'Agenda 21 de Barcelona.

Com podem afegir a les xarxes funcionals existents una de nova, la xarxa dels espais verds? Com podem crear corredors que permetin l'entrada de l'avifauna a la ciutat? Quan deixem de banda per un moment els problemes de trànsit, quan deixem de mirar la ciutat des del punt de vista de la funcionalitat exclusiva dels desplaçaments amb vehicle privat, ens apareix una nova xarxa possible, la xarxa verda, que consisteix en zones contínues amb

L'espai públic a la ciutat mediterrània és la prolongació de l'habitatge, és l'expressió de la dicotomia relació-isolament

**Proposta de corredors
verds del Pla de Mobilitat
de Gràcia**

presència dominant de la vegetació i ús prioritari de vianants i bicicletes. Una xarxa que travessa el teixit urbà, connecta els parcs de la ciutat i els ecosistemes de l'entorn. Una xarxa verda que connecta, travessant la ciutat, Besòs i Llobregat, platja i muntanya. Una xarxa que no és il·lusòria: falta poc perquè des de la plat-

ja de la Barceloneta, el Parc de la Ciutadella, el passeig de Sant Joan, la plaça Joanic, Pi i Margall, el Parc de les Aigües, els Tres Turons i l'avinguda de l'Hospital Militar puguem arribar a Collserola. Els estudis i projectes que s'estan duent a terme entorn de Collserola, l'Hospital Militar i la remodelació de la plaça Lesseps tenen en compte aquesta visió de connexió de la xarxa verda.

Com podem aconseguir aquesta interconnectivitat de la xarxa verda amb un espai públic tan escàs? Com podem combinar la funcionalitat de les xarxes de transport i del verd i la creació de nous espais d'estada de proximitat? Per poder arribar a fer realitat aquesta xarxa ens cal canviar de xip, pensar la ciutat d'una altra manera, més eficient, no limitar-nos a l'espai públic en superfície, sinó tenir en compte les tres alçades: el sòl, el subsòl i el vol.

L'«urbanisme dels tres nivells»² situa cada funció urbana al seu espai més adequat: vehicles aparcats, infraestructures tècniques, xarxes de transport, funcions de creixement de vegetació o infiltració i retenció d'aigües es poden planificar coordinadament al subsòl; la continuïtat de la xarxa verda i les instal·lacions de captació d'energia solar o d'acumulació d'aigües pluvials es poden plantejar en alçada, a les cobertes, i així s'allibera la superfície, l'espai públic tradicional, per a aquelles necessitats bàsiques que té la ciutat mediterrània: la relació, la proximitat i l'estada. Aquesta nova visió ens permet crear nous paisatges i intentar dissenyar l'espai públic controlant les variables d'entorn: temperatura, insolació, ombres, soroll, immissió, accessibilitat.

*“La gestió de la transició és la clau de volta del procés. Perquè canviar vol dir gestionar el procés de canvi. Hi haurà dificultats. En urbanisme i en transport, en energia i en residus, en aigua i en soroll, en hàbits i en costums. Sabem on som i on voldríem ser. Hem de saber com arribar-hi. I, sobretot, hi hem d'arribar.”*³ ■

Salvador Rueda, Bettina Schaefer
Agència d'Ecologia Urbana de Barcelona
Fotos: Albert Cuchí

1. Pròleg del “Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat: Agenda 21 de Barcelona”. 2002
2. Rueda, S. i Schaefer, B. (2003) Elements estratègics per al desenvolupament del futur Eixample del Prat Nord: Indicadors i avaluació ambiental.
3. Pròleg del “Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat: Agenda 21 de Barcelona”. 2002

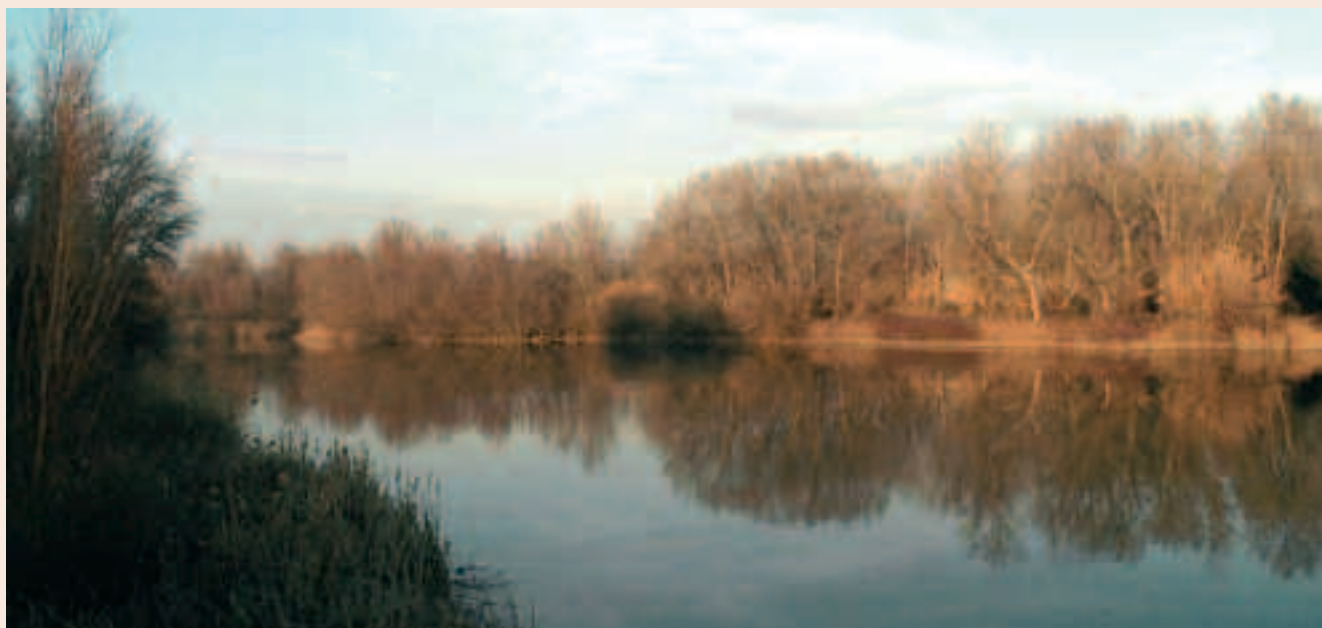
Urbanisme i ciutat verda en les ciutats intermèdies

El model urbà actual, tensionat per la mobilitat creixent i per un fort consumisme, accelera els ritmes de vida, produeix uns models urbans no sostenibles a escala planetària i relega els valors del paisatge a posicions secundàries, especialment a l'interior de les zones urbanes. Els valors simbòlics dels espais comunitaris, i fins i tot l'arquitectura, queden sense orientació en un model conjunt. Podríem dir que hi ha una banalització de les formes urbanes, alhora que les funcions de distribució potencien el trànsit rodat, ocupant l'espai urbà i reduint els espais lliures, les zones verdes i els elements vegetals. Aquesta situació s'ha de modificar a favor d'una major presència estructural del verd a les ciutats. Per això cal introduir els espais lliures per aconseguir un urbanisme més verd, ja que no hi ha cap opció de models més sostenibles de ciutat que no incorpori el paisatge i els espais lliures en la seva configuració i que no vulgui integrar en l'espai urbà els sers vius vegetals i els seus ambients.

En la meua opinió, els models urbanístics han de ser més verds per ser més sostenibles, i amb els valors dels paisatges culturals locals. I per fer viable aquesta opció cal tenir en la base del disseny dels models urbans els sistemes d'espais lliures i, en particular, els elements de la vegetació i del verd, entenent els espais lliures com el conjunt d'espais no construïts, formats, principalment, per espais naturals urbans o de la geografia local, com els espais forestals, marítims i fluvials, els turons o altres elements del relleu, o que procedeixen de trames rurals, fins i tot funcionals no utilit-

zades; en definitiva, espais i elements no transformats en espais construïts, ocupats i/o productius.

Aquest és un conjunt ampli i divers en què els espais de l'aigua, com les rieres o els rius, són la base de models urbanístics més adaptats i més ajustats a les característiques dels llocs. S'hi afegeix la seva capacitat de suportar una urbanització definida perquè sumi els valors ambientals, paisatgístics i socials de cada lloc al model urbà. En definitiva, els espais lliures són el fil conductor per definir i/o dissenyar models urbans millors, més benèfics i més sostenibles.

**Els espais
lliures són el fil
conductor per
definir models
urbans millors,
més benèfics i
més sostenibles**

**La diversitat
local, entesa
com a valor d'un
model
d'urbanització
més verd
i sostenible,
passa per la
dimensió
urbana
intermèdia**

Més enllà de les consideracions generals positives del verd, de la vegetació, de l'arbrat i de les zones verdes com a elements de base, és important recordar que els models urbanístics han d'incloure aquests elements no tan sols en la seva definició, projecte i construcció, sinó també en el seu manteniment posterior.

També s'ha de donar importància a les seves funcions com a elements dels ecosistemes urbans. Fins i tot és necessari tenir en l'agenda que els valors naturalistes de la flora i la fauna dels medis urbans no són de menor importància. I, com demostren les recerques universitàries de la professora anglesa Sara Whatmore a Bristol i Birmingham, també les aportacions dels residents i dels veïns en aquesta línia són de gran valor. A través de la seva actitud proactiva i amb una pràctica més sostenible i de més valor paisatgístic i de ciutat verda, ells transformen els espais, que adquireixen un major grau de biodiversitat.

L'ESCALA INTERMÈDIA

En aquesta línia vull subratllar que els models de ciutats d'escala intermèdia tenen moltes oportunitats per la seva configuració mitjana, però també per les seves funcions d'intermediari entre la zona urbana i el seu entorn territorial. Parlem de ciutats de dimensions mitjanes que fan funcions d'intermediari entre els processos d'urbanització i de mundialització de les societats i els territoris i els paisatges on estan situades, com a centres de serveis. Les ciutats d'aquesta escala són un dels elements urbans on la reflexió del model més verd de l'urbanisme té més oportunitats, atès que s'ha de fer visible que la majoria de la població urbana del planeta no viu a les grans ciutats.

Les ciutats intermèdies són més universals (són a totes les àrees urbanitzades del món). Les ciutats de menys d'un milió d'habitants i més de 100.000 tenen més del 60% de la població urbana. Caldria pensar que aquesta xifra augmenta molt si es tenen presents els nuclis de menor escala. Són un conjunt de més de tres mil ciutats, distribuïdes per tots els con-

tinents. A més a més de la dimensió quantitativa, cal tenir present que són l'escenari de la gran diversitat, de les formes urbanes locals i dels llocs territorials ben diferenciats. La diversitat local, entesa com a valor d'un model d'urbanització més verd i sostenible, passa per aquesta dimensió urbana intermèdia. Amb aquesta reflexió es vol posar atenció a les aportacions concretes des de l'escala intermèdia de les ciutats, en què els recursos del lloc –dels llocs, en plural–, diversos en cada ciutat i poble, són un element de base. Aquesta base s'ha de treballar en les diverses escales d'intervenció de l'urbanisme, el pla i la seva gestió, els projectes i les formes d'articulació entre el pla i el projecte; també en totes les escales intermèdies, entre models i tècniques i els llocs concrets.

Especial menció mereixen els rius, els fronts d'aigua i, sobretot, el sistema hídric, elements que són a la base d'una millor integració dels paisatges i el verd en les ciutats. Però també la resta del conjunt d'espais lliures, turons, marges, espais no consolidats i, en especial, la xarxa d'espais públics, carrers, places i zones verdes existents, abans comentats. En el nostre àmbit cultural tenim les eines de projectació dels espais lliures de la paisatgista Rosa Barba i els antecedents disciplinaris a la ciutat de Barcelona de Nicolau M. Rubió i Tudurí. Però també vull fer una vindicació dels valors locals de les ciutats i oferir la nostra xarxa de treball, amb ciutats de tot el món d'escala intermèdia (www.paeria.es/cimes). En definitiva, apostar per un urbanisme en aquesta línia de treball que combina la relació entre els models urbans locals, els paisatges i els espais lliures, dins de l'escala intermèdia de les ciutats. ■

Josep Maria Llop Torné
arquitecte urbanista

Aportacions fetes per l'autor sobre la relació entre els models urbanístics i els elements verds en el I Congrés Europeu Ciutat Verda, celebrat a Barcelona l'abril passat.

Els espais verds: cap on anem?

Xavier Argimon i de Vilardaga i Joaquim Bosch i Bosch
enginyers tècnics agrícoles, postgrau en Jardineria i Paisatgisme
coordinadors de les Normes Tecnològiques de Jardineria i Paisatgisme
Fundació de l'Enginyeria Agrícola Catalana

Ja cau molt lluny l'arribada dels ajuntaments democràtics, el 1979, que va representar, com a norma general, la professionalització dels responsables dels espais verds municipals i, darrere d'ells, del sector en ple. Les diferents escoles d'agricultura, paisatgisme, arquitectura i jardineria, com ara l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona o la Rubió i Tudurí, han anat formant els enginyers, jardiners, arquitectes i paisatgistes que actualment treballem en el sector.

Plasmant aquesta evolució, el 1993 veia la llum, elaborada pel Col·legi Oficial d'Enginyers Tècnics Agrícoles de Catalunya, la primera de les Normes Tecnològiques de Jardineria i Paisatgisme (NTJ), que a partir del 2001 van ser redactades per la Fundació de l'Enginyeria Agrícola Catalana (FEAC). El 1994 naixia l'Associació de Professionals dels Espais Verds de Catalunya (APEVC), que aglutina tot el sector professional, des del tècnic municipal i el projectista fins a l'empresa, de manera que tots plegats —és a dir, el sector de la jardineria i el paisatge— tenim cada vegada més ressonància dins de la societat catalana.

En aquest sentit, el treball que fem a la FEAC redactant les Normes Tecnològiques de Jardineria i Paisatgisme el podem dur a terme gràcies, també, a una multitud de col·laboracions externes, entre les quals hi ha les de nombrosos tècnics experts de Parcs i Jardins de Barcelona. Aquest treball és patrimoni de tot el sector dels espais verds i és un reflex de la seva transformació. Des de la comissió de les NTJ estem molt atents a les seves demandes i inquietuds i tenim en compte els comentaris de tots els experts en cada matèria.

Una de les virtuts més apreciades de les NTJ és la seva profunda sistematització de tots els productes, treballs i serveis propis del sector, concretada en les disset famílies o àrees temàtiques, que van des del projecte, passant per l'execució i el manteniment, fins al reciclatge i la reutilització dels residus produïts. Seguint la mateixa evolució del sector, ens hem encaminat

des del món de la ciutat (tècniques de jardineria urbana) fins a la interfície amb el món rural (hidrosembres, tècniques de bioenginyeria, pantalles acústiques, plantacions en carreteres), però hem abraçat també temes com l'accessibilitat als espais verds, la trasplantació de grans exemplars, les cobertes ecològiques, les sorreses d'àrees de jocs infantils, les plantes autòctones o la bona gestió de l'ús de l'aigua en jardineria.

Una de les virtuts de les Normes Tecnològiques de Jardineria i Paisatgisme és la sistematització de tots els productes, treballs i serveis propis del sector

Per satisfer les demandes d'adequació a les noves realitats canviants del sector professional, ara, precisament, estem revisant la primera, que es va publicar ja fa dotze anys: Protecció dels elements vegetals en els treballs de construcció. I també estem duent a terme o tenim previst complir en breu nous reptes d'actualitat, com ara la certificació, la seguretat i la salut, el reciclatge, la conservació del paisatge, el desenvolupament sostenible o la biodiversitat; en definitiva, tots aquells aspectes que ajuden a aconseguir una major qualitat dels espais verds entesos com a entorn de les persones i de les activitats humanes.

La valoració positiva dels espais verds és ja un fet habitual en alça en les nostres ciutats i pobles i en els mitjans de comunicació, i això es tradueix en una demanda cada vegada més exigent que la societat fa d'aquest bé als serveis tècnics, a les empreses i als professionals, als quals nosaltres, en aquest escrit, d'alguna manera hem volgut donar veu. ■

Els horts urbans: una iniciativa que millora la salut i les relacions socials dels avis

Josep Riu i Joan Obón ja fa anys que estan jubilats, però ningú ho diria, perquè cada dia es lleven ben d'hora per anar a conrear les seves parcel·les a la masia de Can Cadena, al districte de Sant Martí. Aquest és un dels sis espais de Barcelona dedicats a horts urbans que formen part del programa ambiental de participació per a la gent gran, iniciat el 1998 per Parcs i Jardins.

Oferir un espai on conrear la terra no només és positiu per als avis i per a la seva salut, sinó també per a la ciutat

Fa uns mesos, en Josep i en Joan es van convertir en dos dels molts jubilats que poden gaudir d'un petit terreny durant un període de temps prorrogable fins a cinc anys, gràcies a la iniciativa de Parcs i Jardins que té com a objectiu anar estenent per la ciutat espais de conreu destinats a la gent gran. Ara ja han passat sis mesos des que se'ls van adjudicar les seves respectives parcel·les i diuen que volen continuar treballant-les perquè, entre altres coses, el fet de poder gaudir del seu propi hort els relaxa i els va bé per a la salut. En aquest sentit, en Josep, de 85 anys, afirma que abans gairebé no es podia ajupir i que ara ja ho pot fer una mica. A més, treballant amb

la pala cada dia, la seva artritis "ha millorat bastant"; diu que s'ha aprimat "sis quilos en sis mesos" i que se sent "més àgil". Per la seva banda, en Joan, de 70 anys, explica que s'ha passat "vint-i-quatre anys treballant assegut en un cotxe, i això es nota a l'esquena", i també creu que conrear un hort l'ha ajudat a millorar el seu problema.

Però la seva salut no ha estat l'única beneficiada d'aquesta experiència. Poder compartir cinc hores diàries, de les 9 del matí a les 2 de la tarda, amb els companys de Can Cadena els ha permès crear-hi una relació ben estreta. En Josep explica que abans "només en coneixia alguns de vista". Ara, assegura, "ja sé on viu cadascun i el seu telèfon de contacte", de manera que ha arribat un punt que, segons diu, "sé moltes més coses d'ells que no pas dels veïns de l'escala de tota la vida". En Joan diu que, gràcies als altres avis, ha aconseguit "aprendre a conrear la terra" i moltes de les seves indicacions li han servit perquè li surtin "unes verdures excepcionals".

EL RESULTAT DE LA CONSTÀNCIA

Tant en Joan com en Josep han pogut aprendre que l'art de cultivar la terra és més difícil del que sembla vist des de fora, i més tenint en compte que mai havien conreat res. Per aquest motiu, quan van començar a veure el fruit de la seva feina constant van pensar que tot l'esforç havia valgut la pena. Segons en Joan, "el resultat és meravellós, perquè veus com plan-

tes una llavor i va creixent". Fa un temps, va comprar unes tomaqueres i "ara tenen la mida d'una cirera"; amb això, diu, ja està "pagat i satisfet, siguin com siguin de grans els tomàquets".

En Joan considera que ha après moltes coses del món de la pagesia i ha volgut posar el seu gra de sorra transmetent aquest saber als alumnes de les escoles que visiten Can Cadena cada setmana. Per això, les plantes de la seva parcel·la tenen "rètols que informen de quina és cadascuna, el producte que donen i la família de la qual provenen; això serveix perquè, vingui qui vingui, pugui conèixer una mica més el món del conreu, tingui tres anys o en tingui divuit". Cal afegir que aquest i els altres horts urbans tenen una particularitat: tot s'ha de conrear sense productes químics; és per això que "quan et menges un tomàquet ho fas de gust, perquè és tendre i se't desfà a la boca", explica en Josep.

Can Cadena és, a més, un dels horts urbans que tenen bestiar. Això fa que els avis no només puguin parlar als joves escolars de les plantes que conreen, sinó també dels animals que tenen l'oportunitat de cuidar. En Josep ha construït un colomar "per iniciativa pròpia" i acostuma a "donar biberons a les ovelles que fa poc que han nascut".

UN PULMÓ PER A LA CIUTAT

El fet d'oferir un espai on conrear la terra no només és positiu per als avis i per a la seva salut, sinó també per a la ciutat. En Joan afirma que "dos quilòmetres al voltant de Can Cadena tot és ciment" i "per això aquesta iniciativa s'ha de preservar", perquè "ajuda a respirar a Barcelona". A més, "aquesta ha estat una

bona empenta per al barri i per a la finca, ja que, si abans els dies festius venia una dotzena de persones a visitar-la, des que s'ha posat en funcionament aquest projecte en vénen dues-centes".

A més de Can Cadena, amb setze parcel·les, al districte de Sant Martí, actualment Barcelona compta amb cinc espais més dedicats a horts urbans: la masia de Can Mestres, amb 64 parcel·les, al districte de Sants-Montjuïc; l'Hort de l'Avi (creat el 1985 pel districte), amb 20 parcel·les, i l'Hort de Turull, amb 16, tots dos a Gràcia; el del Parc de la Trinitat, amb 32 parcel·les, a Sant Andreu, i, finalment, la masia de Can Soler, amb 35 parcel·les, al districte d'Horta-Guinardó. Espais on els jubilats i jubilades de Barcelona poden integrar-se i col·laborar en les activitats de millora ambiental de la ciutat i, alhora, generar un teixit de noves relacions i fer activitats que els permetran millorar la seva qualitat de vida.

Les imatges reflecteixen l'activitat dels horts urbans de Can Cadena. A baix, Josep Riu i Joan Obón

Actualment, la Xarxa d'Horts Urbans de Barcelona disposa de sis horts, amb 183 parcel·les

Marta Querol

Més platges i de millor qualitat al front marítim de Barcelona

El 9 de maig passat, la ministra de Medi Ambient, Cristina Narbona, i l'alcalde de Barcelona, Joan Clos, van firmar un protocol de cooperació que té com a objectiu la protecció i remodelació de la façana marítima de Barcelona. El reforçament del front litoral amb quinze nous espigons, la creació de dues noves platges i la construcció d'un zoo marí permetran consolidar un dels espais d'ús públic més importants de la ciutat, en el marc d'una política de sostenibilitat i qualitat ambiental.

Si, en la dècada dels vuitanta, la transformació del Port Vell i de les platges va representar l'inici de la recuperació del front marítim de Barcelona, la transformació urbana vinculada al Fòrum ha permès incorporar un nou tram de litoral situat al marge dret del Besòs, fins aleshores hipotecat per l'existència de la planta depuradora i altres infraestructures ambientals de tipus pesant. La cobertura de la depuradora i l'avenç de la línia de costa han deixat en un segon pla aquestes infraestructures, avui completament modernitzades i sostenibles, i s'ha pogut guanyar una

nova zona de banys entre el port i el futur zoo marí, que completarà la regeneració de la línia de costa de la ciutat.

EL PROJECTE

Barcelona ha promogut durant anys importants millores a la franja litoral, que han permès recuperar la línia costanera, amb una massiva i creixent afluència d'usuaris que evidencia la importància de protegir el litoral compaginant les actuacions que es volen fer amb els valors ambientals. Aquesta necessitat de protecció l'han posat especialment de manifest els diversos temporals que en els últims anys han fet malbé les platges i n'han evidenciat la fragilitat.

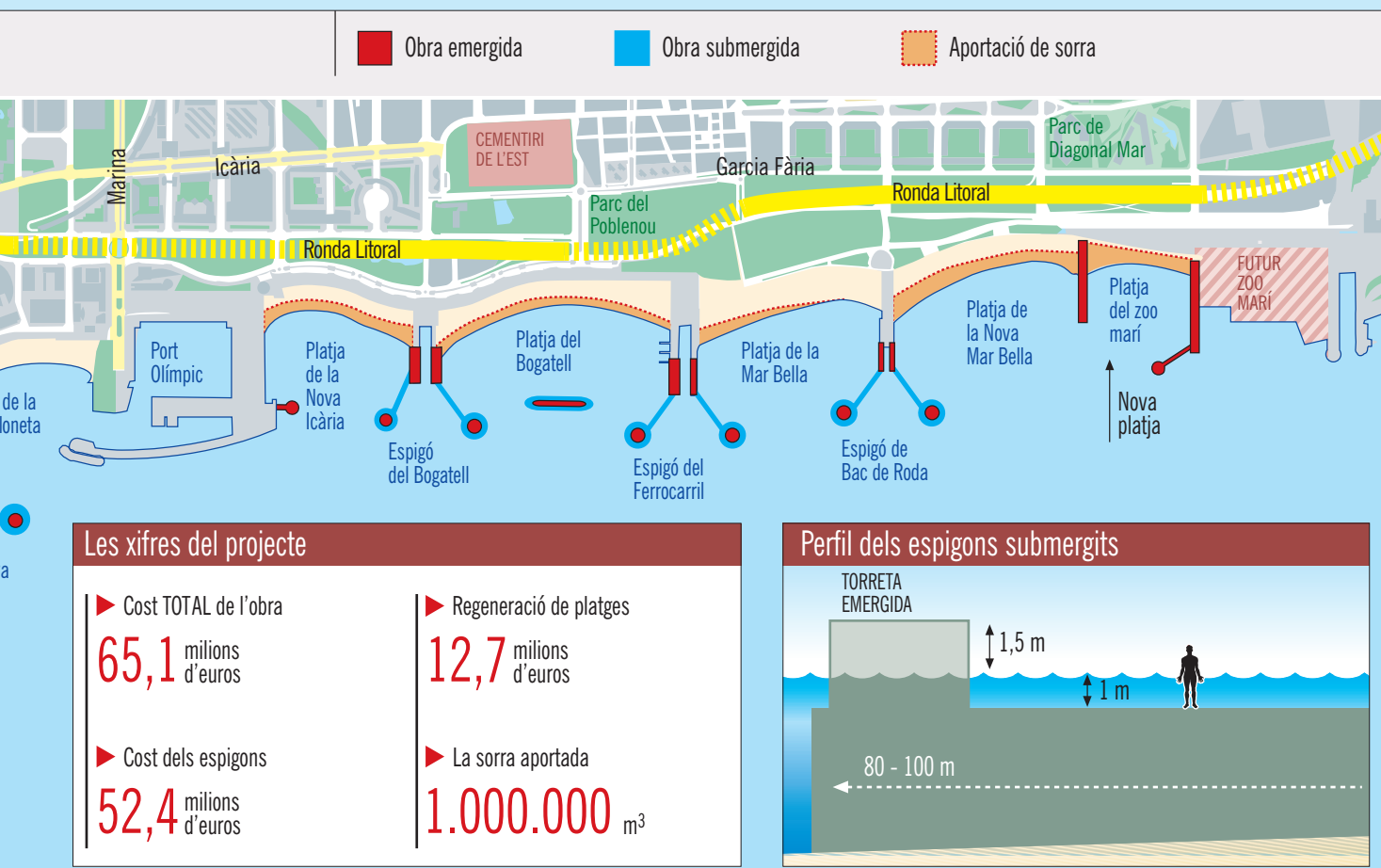
Perquè la ciutat disposi d'una façana marítima amb major funcionalitat i amb garanties de qualitat per als usuaris durant tot l'any, s'han projectat al llarg de la costa vuit nous espigons submergits, situats a continuació dels ja existents: dos a l'espigó de Ginebra, entre les platges de la Barceloneta i Somorrostro; dos a l'espigó del Bogatell, entre les platges de Nova Icària i el Bogatell; dos a l'espigó del Ferrocarril, entre

les platges del Bogatell i la Mar Bella, i dos més a l'espigó de Bac de Roda, entre les platges de la Mar Bella i de la Nova Mar Bella. Aquests espigons quedaran situats a 1 metre de profunditat, tindran una longitud d'entre 80 i 100 metres mar endins i acabaran amb una torreta de senyalització d'1,5 metres per sobre del nivell de mar.

MÉS PLATGES

A més dels espigons submergits, se'n construiran set d'emergits, que en alguns casos aniran acompanyats de noves platges, una de les quals està vinculada al futur zoo marí. Així, la prolongació de l'espigó del port comercial permetrà la creació d'una platja a continuació de la Barceloneta (recuperació de la platja de Sant Miquel). Es construiran tres espigons paral·lels a la costa: dos a les platges de Sant Sebastià i de la Barceloneta i un davant de la platja del Bogatell. També es construirà un espigó a la base nàutica del Port Olímpic, per protegir i facilitar l'entrada i sortida d'embarcacions de l'Escola de Vela, i un altre entre la platja de la Nova Mar Bella i la nova platja del zoo marí. La

L'objectiu del projecte és dotar la ciutat d'una façana marítima amb major funcionalitat i amb garanties de qualitat per als usuaris durant tot l'any

Infografia cedida per El Periódico de Catalunya. Autor: ALEX R. FISCHER

Es construiran vuit espigons submergits i set d'emergits

construcció de la plataforma que acollirà aquest zoo comportarà la construcció d'un altre espigó.

L'aportació de sorra prevista és d'un milió de metres cúbics, procedents d'un jaciment de Vilanova i la Geltrú. Aquesta xifra suposa un 71% de l'aportació de sorra que es va fer el 1992 per a la construcció de les noves platges. L'objectiu és consolidar i renovar les platges ja existents i augmentar-ne l'estabilitat enfront dels temporals per

garantir una amplada suficient de platja seca, que, un cop acabades les obres, serà de 30 metres a l'estiu.

Està previst que les obres comencin l'any vinent i acabin, si la meteorologia ho permet, el 2007. El pressupost del projecte de millora del sistema de consolidació de les platges olímpiques de Barcelona és de 65,1 milions d'euros: 52,4 destinats a les obres de defensa (espigons), i 12,7, a la regeneració de les platges. ■

La ministra de Medi Ambient, Cristina Narbona, i l'alcalde de Barcelona, Joan Clos, firmant el protocol de cooperació per a la protecció i remodelació de la façana marítima de la ciutat

A l'estiu es
preveu garantir
una amplada de
platja seca de
30 m

AIGÜES MÉS NETES

El projecte de millora del sistema de consolidació de les platges olímpiques de Barcelona forma part d'una sèrie d'actuacions que es faran durant els pròxims anys al front litoral de la ciutat, entre els quals destaca l'ampliació del tractament primari de la depuradora del Besòs. Aquesta ampliació es farà mitjançant un tractament secundari, de tipus biològic, que permetrà uns abocaments de major qualitat. L'objectiu del projecte, amb un cost de 136,7 milions d'euros, és millorar la qualitat de l'aigua del mar al litoral barceloní, modernitzar i completar la planta depuradora existent, disminuir l'ús de reactius eliminant el procés fisicoquímic actual i eliminar l'emissió de males olors.

El litoral, un espai per a tot l'any

Les platges de Barcelona són, després del Parc de Collserola, l'àrea de lleure més gran de la ciutat i són visitades al llarg de tot l'any per milers de persones, procedents tant de Barcelona com de l'àrea metropolitana. El Programa de Gestió Integral del Litoral té com a objectiu millorar de manera coordinada els diferents aspectes que concorren en aquest gran espai d'ús públic.

L'any 1992, l'Ajuntament de Barcelona va assignar a l'Institut Municipal de Parcs i Jardins la coordinació de les actuacions que els diferents sectors i organitzacions municipals i supramunicipals feien a les platges de Barcelona. Aquesta mesura va ser clarament innovadora, i encara ho és, si tenim en compte les afirmacions de Víctor Yepes, de l'Agència Valenciana de Turisme i la Universitat Politècnica de València, que l'any 2004 reclamava la necessitat de crear un òrgan de caràcter local que planifiqués, coordinés i s'ocupés de la gestió de les platges buscant l'optimització dels recursos humans, materials i financers de manera que s'aconguís harmonitzar les diferents administracions i agents privats¹.

Més de deu anys després de la posada en marxa del model de gestió coordinat de les platges de la ciutat, l'Ajuntament de Barcelona va creure convenient redactar, dins del PAM 2004-2007, el Programa de Gestió Integral del Litoral de Barcelona (PGILB), que, a més de revisar i valorar la gestió que fins al moment s'estava fent de les platges de la ciutat, treballés en la seva ampliació territorial i temporal i en la millora dels seus equipaments.

EL PROGRAMA

L'objectiu global del PGILB és fer un tractament integral i sostenible de la façana litoral en tot el que té a veure amb la gestió de l'espai de bany, els espais verds, les infraestructures i els serveis, i de totes les activitats que tinguin un impacte directe en la qualitat i el servei d'aquest espai públic.

El PGILB contempla el litoral de Barcelona com un sistema viu, format per un espai base amb equipaments i serveis que es posen a disposició dels usuaris, que els faran servir per a

les seves activitats de lleure, les quals comporten un impacte important en la qualitat ambiental d'aquest espai. Així, les línies de treball desenvolupades s'organitzen en conceptes de lleure, qualitat ambiental, equipaments i serveis.

EL CENTRE DE LA PLATJA

Les àrees de lleure de les ciutats mediterrànies tenen, gràcies a la bonança del clima, un ús continuat al llarg de tot l'any. Aquesta evidència, totalment assumida pel que fa als jardins i parcs de Barcelona, permet que els usuaris hi trobin els equipaments necessaris per a l'esbarjo i la recreació. A excepció dels espais verds on hi ha piscines o àrees de bany, l'activitat és pràcticament la mateixa en les diferents estacions.

El litoral de Barcelona, per contra, ha estat fins ara poc utilitzat com a espai de lleure fora de la temporada estricta de bany, i

El Programa de Gestió Integral permetrà disposar del litoral urbà amb un ús recreatiu on es compleixin els criteris de sostenibilitat

Els parcs i les zones verdes que hi ha al litoral han de passar a formar part del “sistema blau-verd”, lligat per les avingudes i els passejos marítims

és amb l'objectiu d'estendre la utilització d'aquesta franja litoral a tots els mesos de l'any que s'ha creat el Centre de la Platja, situat als porxos de la Barceloneta, que serà el punt de referència del litoral de la ciutat. Aquest centre facilitarà informació i promourà l'ús de les platges i el mar en tots els aspectes lúdics, socials, ambientals i culturals.

LA QUALITAT AMBIENTAL

Repensar el litoral ofereix l'oportunitat de fer d'aquesta àrea de la ciutat un model de gestió mediambiental. Les platges de Barcelona disposen, des de l'any 2003, de la certificació ISO 14001 pel que fa a la coordinació de la seva gestió integral. No obstant, és important obrir noves línies de treball en temes de recerca i protecció del medi que permetin alhora desenvolupar continguts pedagògics i programes de sensibilització.

El projecte del Parc dels Esculls, situat al llarg de tota la façana marítima de la ciutat, és en aquest sentit l'equipament capdavanter que ha d'evidenciar aquesta oportunitat en la divulgació del medi marí i conjugar temàtiques educatives amb ús esportiu i recreatiu.

En un altre ordre, i entenent el litoral com una zona més àmplia que no només les platges, cal també fer referència als parcs i les zones verdes que hi ha en aquesta zona de la ciutat. Dissenyats en diverses èpoques i amb diferents tipologies, han de passar a formar part del “sistema blau-verd”, lligat per les avingudes i els passejos marítims.

Cal repensar la tipologia de verd que els forma per adaptar-los a les condicions extremes que es donen a les àrees de litoral, sotmeses a forts vents i salinitat, a més de la forta pressió que exerceix la gran afluència de persones que hi accedeixen tant en temporada d'estiu com al llarg de l'any.

Finalment –tot i que potser és el primer aspecte en ordre d'importància–, el PGILB és especialment sensible als objectius de l'Agenda 21 pel que fa a la reducció de la generació de residus, el foment de la cultura de la reutilització i el reciclatge i el progrés en la cultura de la sostenibilitat. Anualment es desenvolupen accions d'educació i comunicació paral·leles a l'estudi i la caracterització dels residus que arriben al litoral de Barcelona, sigui directament per terra o bé per mar.

ELS EQUIPAMENTS DE LES PLATGES

Els equipaments que hi ha a les platges es poden classificar en dos grups: els elements estructurals i els de temporada. Encara que d'importància molt diferent, tant són elements estructurals les esculleres i estructures que han de permetre l'estabilització total de les platges per evitar la pèrdua de sorra com les dutxes, torres de vigilància, àrees de joc infantil, papereres, senyalització o altres equipaments que es mantenen a les platges al llarg de tot l'any. Són, en canvi, equipaments de temporada les instal·lacions que no es troben a les platges durant tot l'any, sinó que s'hi col·loquen en funció de l'època de major utilització, com passarel·les, WC, àrees per a persones amb disminució, quioscos bar, hamaques, ombratges, etc.

L'actuació principal és, sens dubte, l'estabilització definitiva de les platges, prevista per al 2006-2007, de la qual es farà càrrec el Ministeri de Medi Ambient i que comportarà la creació de dues noves platges a llevant i a ponent de la ciutat. Altres actuacions menors són la dotació de més WC públics i la millora dels serveis que es donen a les platges: neteja, papereres, prevenció en salvament i socorrisme, millores en l'accessibilitat, etc.

L'execució del Programa de Gestió Integral del Litoral permetrà disposar en els pròxims anys d'un nou litoral urbà destinat a l'ús recreatiu dels usuaris on es compleixin escrupolosament els criteris de respecte al medi ambient i la sostenibilitat. ■

Montse Rivero Matas
*cap del Programa de Gestió
Integral del Litoral de Barcelona*

1. Yepes, Víctor (2004) La gestión de las playas basándose en normas de calidad y medio ambiente. *Actas del II Congreso Internacional de Ingeniería Civil, Territorio y Medio Ambiente*. Santiago de Compostela, 22-29 de setembre de 2004.

Cada burilla ens costa un euro

Joandomènec Ros
Departament
d'Ecologia de la UB

“No ens adaptem a viure ran de mar, ans forcem el litoral que es transformi en allò que volem: la mar ha de ser com la banyera, la sorra com l'hamaca, la plaça del poble o el bar de la cantonada”

Ara que finalment ha arribat l'estiu i podem gaudir plenament del mar i la platja, ens assabentem de la bona notícia: 93 platges catalanes han rebut el guardó de la bandera blava de qualitat ambiental, tres més que l'any passat. Podem estar contents, perquè aquest reconeixement indica no només la qualitat “natural”, sinó també l'esforç que fan les administracions per deixar la sorra i les aigües en bon estat de revista.

Però cal recordar que enguany ha plogut poc (“gens”, de fet). El 2004, amb aiguats importants i gairebé continus, aigües litorals i platges feien pena perquè rebien allò que els rius (i els corrents marins empesos pels forts vents) hi aportaven. No només materials que suren, com els plàstics, sinó substàncies que no veiem perquè es dissolen en l'aigua, hi resten suspeses o s'hi enfonsen. Algunes d'elles són tòxiques, i els efectes sobre els organismes (i, de retruc, sobre nosaltres) no són innocuos. No tot el mèrit és nostre, doncs.

Què vol dir, però, això de la bandera blava? El guardó de la UE reconeix la bona qualitat de les platges pel que fa a les activitats de lleure i lúdiques que associem als esports i a l'estiu. Per concedir-les, hom té en compte la qualitat de l'aigua, de la sorra, els serveis i els accessos a les platges. Els paràmetres que defineixen la qualitat de l'aigua són objecte d'un “Programa de vigilància i control del medi marí” que des de fa anys du a terme l'Agència Catalana de l'Aigua, del Departament de Medi Ambient i Habitatge, complint directives comunitàries. Aquest programa fa el seguiment d'una vuitantena d'estacions de control litorals, i en totes elles determina diferents paràmetres ambientals (temperatura, salinitat, pH, oxigen dissolt, DBO₅, clorofil·la, indicadors de contaminació fecal i nutrients). En una xarxa més reduïda es controlen substàncies perilloses de síntesi i metalls pesants.

Allò que premien les banderes blaves només fa referència a aquest ús lúdic, i no ens diu res de les característiques relacionades amb la “qualitat” dels fons marins, situats a una certa profunditat i a distància de la costa; podríem pensar que no ens afecten, però és on els pescadors treballen i capturen peixos que després arribaran al mercat i a la nos-

tra taula..., i que potser hauran bioacumulat substàncies tòxiques procedents d'abocaments diversos. D'això, el guardó europeu no ens en diu res. Ni de si, en funció d'alguns processos ecològics encara mal coneguts, però en els quals hem potinejat, en certes àrees litorals i èpoques l'abundància de meduses és més gran que altres anys. O de si els caladors on els pescadors treballen estan espletats.

Podríem seguir donant exemples de facetes d'aquesta qualitat total del medi litoral que les banderes blaves no determinen, però serà convenient tornar a les platges i comentar, per bé que breument, els resultats d'un estudi encarregat per l'Ajuntament de Barcelona sobre l'ús de les seves platges i les deixalles que s'hi recullen. Als ecòlegs ens agrada dir que el litoral no és una frontera entre la terra i el mar, sinó una interfase que en realitat connecta un i altre món, i a través de la qual hi ha fluxos materials i energètics. Però això no passa del tot quan anem a la platja com a usuaris que volem gaudir del sol, l'aigua, el lleure. El que realment fem és apropar la ciutat al mar: els 2,5 milions d'usuaris de les platges de Barcelona el 2004 van deixar a la sorra més de 10 milions de burilles de cigarreta i altres deixalles fins a un total de més de 4.000 metres cúbics de brossa, el 80% de la qual són envasos de tota mena (especialment de begudes).

No ens adaptem a viure ran de mar, ans forcem el litoral que es transformi en allò que volem: la mar ha de ser com la banyera, la sorra com l'hamaca, o com la plaça del poble, el bar de la cantonada, el pati de l'escola, el carrer: si fins i tot hi ha motos (d'aigua)! Deixem la nostra petjada a la sorra i a les aigües litorals. Petjada que, malgrat l'esforç de les brigades de neteja municipals, arribarà també al mar, i s'afegirà a les boles de quitrà, plàstics diversos, restes d'estris de pesca, fusta, els abundantíssims palets higiènics i altres tantes deixalles que fan cap a la platja des del mar i des del riu, des de la costa i el rerepaís. L'enquesta esmentada, que detalla fins el nombre de burilles que deixem a la sorra, no diu res, en canvi, de què ens costa, com a ciutadans, la neteja dels 4,2 quilòmetres de platges barcelonines. Jo crec que devem sortir, com a mínim, a un euro per burilla... ■

Cristina Narbona,
ministra de Medi Ambient

“Ninguna norma ambiental tendrá pleno éxito si no son los propios ciudadanos los que desean su cumplimiento y colaboran para lograrlo”

L'activitat de Cristina Narbona, doctora en Ciències Econòmiques, ha estat relacionada des del 1993 amb el medi ambient. Primer com a secretària d'estat de Medi Ambient i Habitatge, en el darrer govern de Felipe González, i després com a responsable socialista de l'àrea ambiental al Congrés dels Diputats, entre el 1996 i el 1999, i a l'Ajuntament de Madrid, entre el 1999 i el 2003. Amb el retorn del PSOE al govern de l'estat, des del 2004 és ministra de Medi Ambient, amb dues qüestions de gran abast a l'agenda: l'aigua i la reducció d'emissions a l'atmosfera.

Cuando fue nombrada secretaria de estado de Medio Ambiente y Vivienda, dos de sus primeras preocupaciones fueron la gestión de los residuos peligrosos y la depuración de las aguas residuales. En el ámbito de las necesidades ambientales, ¿qué ha cambiado durante los once años que han transcurrido hasta su nombramiento como ministra de Medio Ambiente?

Por desgracia, ni en el ámbito de la gestión de los residuos peligrosos ni en el de la depuración de las aguas residuales se ha avanzado todo lo necesario, a pesar de los planes aprobados en 1995. Pero en lo que hemos empeorado de forma más evidente ha sido en la evolución de los gases de efecto invernadero. Es evidente que no ha habido ninguna prioridad política al respecto, y ahora hay que hacer un extraordinario esfuerzo para recuperar el tiempo perdido. En cuanto a la política del agua, durante estos años ha seguido prevaleciendo la idea de que lo fundamental es construir obras hidráulicas, y se ha seguido minusvalorando la gestión de la demanda de agua mediante la recuperación de sus costes, el control público de su uso y de su calidad y la modernización de regadíos.

Ambientalmente, ¿de qué pie cojeamos en exceso?

En la lucha contra el cambio climático partimos de datos negativos, que responden a una tendencia de demasiados años en los que no ha habido una manifiesta promoción de las energías limpias. Es necesario estimular el uso de las energías renovables para que España se beneficie de una economía más competitiva y menos dependiente del consumo de energía de los combustibles fósiles; hay que poner el énfasis en el desarrollo de nuevos vehículos y en el uso de combustibles alternativos. El hecho de que España sea el país de la UE donde se realizan un mayor porcentaje de trayectos en coche por debajo de los tres kilómetros nos da una idea de nuestros hábitos de consumo. Con el doble de horas de sol que en Alemania tenemos diez veces menos energía solar instalada, a pesar de que las empresas españolas cuentan con reconocimiento internacional: el 90% de su producción se coloca en el mercado externo.

En la evolución hacia una sociedad más sostenible, ¿cuáles son los niveles de responsabi-

lidad en el ámbito político, en el económico y de empresa y en el de la sociedad?

Es el conjunto de las administraciones el que tiene que liderar un proceso para que en España se genere un cambio notable de las tendencias. En el aspecto fiscal ya existe una reducción del 10% en el Impuesto de Sociedades para las empresas que cumplan determinadas condiciones en sus inversiones con respecto al medio ambiente, pero todavía hace falta una mayor implicación ecológica de la fiscalidad, como está previsto en la próxima reforma fiscal. Por otra parte, no podemos hablar de responsabilidades sin mencionar algo que en el Ministerio de Medio Ambiente consideramos prioritario: la transposición de la normativa europea en cuanto a la responsabilidad ambiental. Estamos desarrollando un texto más preciso que el de la directiva europea del 2004, que contempla la contratación por parte de las empresas de un seguro obligatorio para reparación de daños al medio ambiente.

Cataluña es una de las comunidades que están revisando su estatuto de autonomía, lo que con seguridad comportará una mayor demanda de competencias.

La Constitución establece un reparto de competencias que considero razonable, a partir del cual cada una de las tres administraciones debe asumir con eficacia sus responsabilidades. Por ejemplo, en el ámbito del urbanismo y la ordenación del territorio, donde las comunidades autónomas tienen la última palabra y que es determinante para el uso sostenible de todos los recursos naturales, incluido el suelo.

“Tenemos que cambiar la forma de entender la política del agua, que no es sólo hacer infraestructuras, sino gestionarlas de una forma más eficiente y conseguir hábitos estables de consumo responsable”

“Es necesario estimular la investigación, el desarrollo y el uso de las energías renovables para que España se beneficie de una economía más competitiva y menos dependiente del consumo de combustibles fósiles.”

Kyoto ha sido, sin duda, junto con el agua, el gran tema abordado por el Ministerio de Medio Ambiente durante el primer año de la actual legislatura. ¿Qué sectores son los que tendrán más dificultades en adaptarse al Plan Nacional de Asignación de Derechos de Emisión?

Más que sectores determinados, puede que sean las instalaciones más pequeñas y con menor capacidad para reaccionar ante los retos que plantea la Ley 2005 las que tengan alguna dificultad para actuar en el mercado. En este sentido, es importante que las asociaciones sectoriales estén prestando apoyo integral a dichas instalaciones para diseñar sistemas de seguimiento, cumplir con las obligaciones administrativas o acceder al mercado de derechos.

¿Cómo están respondiendo los empresarios?

En general, la respuesta ha sido muy positiva y colaboradora. Han mostrado mucho interés en aprender y cumplir con su parte de responsabilidad. Algunos mantienen ciertas inquietudes normales, tales como la manera en que funcionará el registro, dónde podrán comprar derechos, quién les puede ayudar en el seguimiento y verificación de emisiones... Las administraciones hacemos grandes esfuerzos por poder dar respuesta a todas las preguntas lo antes posible y, en este sentido, el Registro Nacional de Derechos de Emisión está a punto de comenzar a operar.

El otro gran tema estrella es el del agua. Con el gobierno Zapatero, el Plan Hidro-

lógico Nacional (PHN) ha dado paso al Programa de Actuaciones para la Gestión y Utilización del Agua (AGUA). ¿Cuáles son sus principales características?

Con este programa para toda España hemos puesto en marcha una nueva política del agua, dentro de la que cabe destacar las 105 actuaciones declaradas prioritarias y urgentes en las regiones mediterráneas. Paulatinamente, cuando, gracias a las actuaciones del Programa AGUA, se pongan a disposición de los ciudadanos los nuevos recursos hídricos, la polémica por la derogación del trasvase del Ebro irá quedando atrás.

¿Cuál es el horizonte que se ha fijado el gobierno para que el agua esté mejor gestionada y su distribución sea más homogénea en el conjunto del estado?

El Programa AGUA no sólo se está cumpliendo: en estos días acelera sus tiempos. A lo largo de esta legislatura se verá que éste es un programa con actuaciones concretas que se están licitando, que van a dar resultados desde este mismo año. Ahora estamos adelantando plazos respecto a los iniciales, porque creemos que está plenamente justificado declarar obras de emergencia. Esto permitirá contar ya con 220 hectómetros cúbicos adicionales en el horizonte del 2007.

¿Es realmente posible llegar a un acuerdo con los que siguen apostando por el modelo propuesto en el PHN?

La Directiva Marco del Agua fija la obligación de agotar todas las fórmulas posibles antes de plantearse un trasvase de una cuenca a otra. Si la política ambiental de la UE considera los trasvases como la última posibilidad a la que recurrir, no vamos a comenzar por este sistema nuestra actuación. En cualquier caso, como en otros campos, no se trata de reducir la cuestión al dilema entre desaladoras o trasvase. Estamos llevando a cabo actuaciones de modernización de regadíos y de reutilización de aguas residuales, prometidas desde hace mucho tiempo, así como sobre acuíferos no sobreexplotados. Por lo tanto, el futuro en las cuencas mediterráneas no dependerá exclusivamente del agua de mar.

¿Qué importancia tendrán las desaladoras?

Serán recursos más seguros y más baratos que los que podría haber proporcionado un trasvase mal concebido, que ni siquiera identificaba a los futuros usuarios del agua, y mu-

cho menos las tarifas. La anterior ministra de Medio Ambiente llegó a decir que el precio del agua del trasvase del Ebro sólo se sabría cuando finalizaran las obras; es decir, después de casi una década y después de haber gastado, como mínimo, 4.200 millones de euros.

En lo que respecta a las medidas adoptadas para paliar la excepcional falta de agua de este año, ¿qué es lo que el gobierno ha considerado prioritario?

Los recursos hídricos disminuirán continuamente debido al crecimiento de la población, al aumento de la contaminación y al previsible cambio climático. Ninguna región se librará del impacto de esta crisis, que afecta a todos los aspectos de la vida. Los españoles estamos tomando conciencia de que la última sequía no sirvió para poner en marcha una política permanente de uso más racional del agua. Esto invita a reconducir la política del agua, priorizando la reutilización y reduciendo las pérdidas de las infraestructuras de distribución, que se calculan en 5.000 hectómetros cúbicos anuales. Tenemos que cambiar la forma de entender la política del agua, que no es sólo hacer infraestructuras, sino gestionarlas de una forma más eficiente y conseguir hábitos estables de consumo responsable, que no se adopten sólo cuando hay sequía.

El protocolo de colaboración firmado por el ministerio que usted preside y el Ayuntamiento de Barcelona para la protección y remodelación de la fachada marítima traerá, entre otras cosas, nuevas playas a la ciudad. ¿Dónde es más urgente actuar y cómo?

Una vez más, en la mejor gestión de las arenas de nuestras playas, y no tanto en la intervención sobre las mismas a base de infraestructuras o de regeneración artificial. Hay que promover la regeneración natural, eliminando o reduciendo los factores que influyen negativamente sobre la dinámica del litoral (edificaciones en dominio público o en los cordones dunares, escasa aportación de sedimento por el exceso de regulación de los ríos, aumento indiscriminado de puertos deportivos).

Teniendo en cuenta el punto del que partió cuando, hace un año, fue nombrada ministra de Medio Ambiente, ¿dónde le gustaría haber llegado al final de la legislatura?

Espero que aumente significativamente el número de ciudadanos que saben que los problemas ambientales afectan a su salud y a su calidad de vida, que asumen su propia responsabilidad y que exigen a las administraciones que cumplan con sus obligaciones en la materia. Ninguna norma ambiental tendrá pleno éxito si no son los propios ciudadanos los que desean su cumplimiento y colaboran para lograrlo.

¿Un deseo posible aunque parezca imposible?

Alcanzar un gran acuerdo social y político —donde ahora sólo falta el PP— para reorientar a fondo la política del agua, dejando atrás la utilización partidaria que todavía pervive, en una materia donde el desconocimiento de la realidad favorece la demagogia.

Maria Rosa Salvadó

“Los recursos hídricos disminuirán continuamente debido al crecimiento de la población, al aumento de la contaminación y al previsible cambio climático”

Firma del Protocol de Col·laboració entre el Ministeri de Medio Ambiente i l'Ajuntament de Barcelona al mes de maig passat

Tots els colors dels parcs

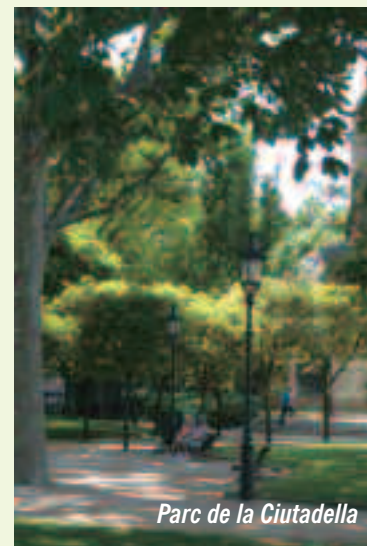
Parc de Diagonal Mar

Qui no coneix els parcs i jardins de Barcelona no coneix realment la ciutat. Enmig de la trama urbana, aquests espais permeten descobrir la seva personalitat més assossegada. A Barcelona n'hi ha molts, de parcs i jardins. Tants com seixanta-set. Diversos, amb personalitats molt marcades, ja sigui per l'època en què van ser construïts, per la seva situació, per l'ús a què han estat destinats o, és clar, per la vegetació que domina el conjunt. Hi ha parcs i jardins vora mar i enfilats a la muntanya, i n'hi ha de plans, que conviden a passejar, i de costeruts, que ofereixen vistes privilegiades de la ciutat. Tots són bons per passar-hi una estona i poder gaudir de la riquesa de colors que ens ofereixen. Només cal seure i contemplar la vegetació que els enjardina.

Parc de Costa i Llobera

Parc de la Ciutadella

El verd com a necessitat

El parc públic, entès com a espai creat i finançat pel govern municipal per al lliure ús dels ciutadans i ciutadanes, és fill de la revolució industrial. Així, tot i que la jardineria sempre ha format part de les ciutats, ja sigui com a jardí privat, hort o carrer arbrat, no és fins a finals del segle XIX que es fa necessària la creació d'espais verds destinats a oxigenar i fer més saludable una trama urbana cada cop més massificada per l'arribada de persones que busquen feina a les fàbriques. A Barcelona, la creació d'espais verds públics s'inicia el 1884, any en què s'enderroquen les muralles i comença el creixement de la ciutat. El primer espai verd públic de Barcelona, però, és anterior a aquesta data. El 1816, el capità general del Principat, Francisco de Castaños, ordena construir el Jardí del General. Aquest jardí estava situat entre l'actual passeig de Sant Joan i la Ciutadella i tenia una extensió de 0,4 hectàrees, que van ser ampliades a 0,5 l'any 1840, amb motiu de la visita que va fer a la ciutat la reina Isabel II. Aquest espai va desaparèixer l'any 1862, poc abans que s'aconguessin per a Barcelona els terrenys ocupats per la ciutadella militar per fer-hi un gran parc públic, projecte aprovat per l'ajuntament el 1872 i encarregat a l'arquitecte Josep Fontserè.

El primer terç del segle XX

Amb l'inici del segle XX, els parcs públics de Barcelona van començar a créixer tant en nombre com en extensió. Amb motiu de l'Exposició Universal del 1926 s'enjardina una zona molt apreciada pels ciutadans, la muntanya de Montjuïc, on l'abundància de vegetació i de fonts naturals havia propiciat l'aparició d'un gran nombre d'horts populars i l'ús com a lloc d'esbarjo i passeig. El pro-

jecte es va encarregar a Jean-Claude-Nicolas Forestier, conservador dels parcs de París, que va comptar amb la col·laboració de Nicolau Maria Rubió i Tudurí, que al cap dels anys acabaria sent una de les persones més decisives en el desenvolupament del verd a Barcelona. A part de la creació dels Jardins de Montjuïc (Font del Gat, Parc de Laribal, Jardins Amargós, etc.), Forestier va dissenyar la

Plaça d'Armes de la Ciutadella i, conjuntament amb Rubió i Tudurí, la part superior del Parc del Guinardó, l'any 1918. També pertanyen a aquest període espais verds urbans tan importants com el Turó Park, la Font del Racó o els jardins del Palau de Pedralbes, i, en aquests anys, l'ajuntament adquireix els terrenys de l'actual Parc Güell (1922), urbanitzats per Antoni Gaudí.

Parc de la Creueta del Coll

Parc del Guinardó

Parc Güell

Parc de Can Dragó

*Parc del Laberint**Parc del Laribal**Parc Central*

Dels anys 40 als 70

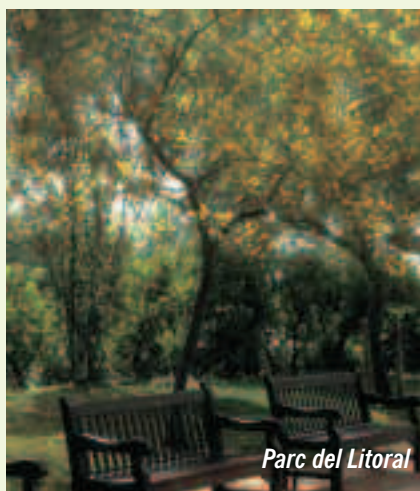
Acabada la Guerra Civil, el desenvolupament de les àrees públiques de Barcelona es va orientar sobretot al condicionament de les zones verdes ja existents. Durant aquest període es van dotar de les infraestructures i els serveis necessaris per al seu ús els parcs del Turó de la Peira, Monterols i el Putget, es van construir el de la Guineueta i el de Cervantes, i es van fer nous jardins a Montjuïc. A finals dels anys seixanta i principis dels setanta, l'interès col·leccionista relacionat amb les espècies vegetals va facilitar la creació a la muntanya de Montjuïc dels jardins de Mossèn Costa i Llobera (plantes cactàcies, suculentas i exòtiques) i de Mossèn Cinto Verdaguer (plantes bulboses i rizomatoses). També pertanyen a aquesta època els Jardins de Joan Maragall, al Palauet Albéniz, i el Roserar del Parc de Cervantes. Durant aquesta època, l'ajuntament va continuar comprant finques particulars per destinar-les a parcs. Això va fer possible la incorporació al patrimoni verd de la ciutat dels Jardins de la Vil·la Amèlia (1970), els parcs del Castell de l'Oreneta i de les Aigües (1978) i el Parc del Laberint d'Horta, adquirit l'any 1967 i obert al públic la primavera del 1971.

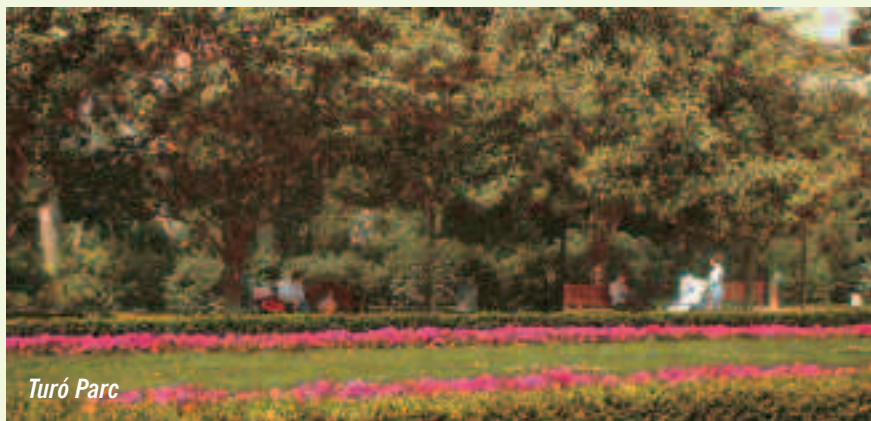
Els ajuntaments democràtics

Amb l'arribada de la democràcia es va emprendre una política de creació de zones verdes. Molts espais ocupats per equipaments obsolets es van convertir en parcs, com és el cas del Parc de Joan Miró, construït l'any 1983 sobre els terrenys de l'antic escorxador central de Barcelona, o el de l'Estació del Nord (1988) i el de Sant Martí (1985), fets en terrenys ocupats per antigues instal·lacions ferroviàries. Altres espais

verds van ser possibles gràcies a la recuperació de finques privades, com la Vil·la Cecília (1986) i Ca n'Altimira (1991), i a la cessió a la ciutat dels espais pertanyents a antigues factories, com el Parc de l'Espanya Industrial (1985), el de la Pegaso (1986) i el del Clot (1986). La renovació urbanística que va acompanyar la celebració dels Jocs Olímpics del 1992 va permetre reordenar les parts de la ciutat amb

més mancances, tant d'urbanisme com d'espais verds. Són d'aquesta època el Parc del Migdia, el del Poblenou, el de Carles I i el de la Vall d'Hebron. També cal destacar, cap a finals de la dècada, la creació del Parc del Pla de Fornells (1998), la recuperació dels Jardins del Palau de les Hores (1998), la restauració dels Jardins de Laribal (1999) i la construcció del Parc Central de Nou Barris (1999).

*Turó Parc**Parc de la Pegaso**Parc de la Oreneta*

Els parcs del segle XXI

Com ja va passar el 1992, els canvis urbanístics són els que han permès en molts casos disposar d'espais dedicats a parc en una ciutat on el sòl lliure d'usos és gairebé inexistent. Pertanyen als primers anys de l'actual dècada el Parc de la Maquinista, a Sant Andreu (2001); el Parc de Diagonal Mar (2002), i els Jardins de Joan Brossa (2003), aquests últims situats a la muntanya de Montjuïc. Amb el Fòrum de les Cultures Barcelona 2004, la ciutat guanya un nou parc: el dels Auditoris. Si mirem cap endavant, hi trobarem dos futurs parcs: el Central del Poblenou, de 5 hectàrees, i el de la Sagrera, que tindrà una superfície de gairebé 25 hectàrees.

Parc de Cervantes - Roserar

Parc de la Trinitat

Parc de Príncep Girona

Els parcs històrics

Parc de la Ciutadella
Jardí de Can Sentmenat
Jardins de la Universitat
Jardins de Laribal
Jardins del Palau de les Hores
Jardins del Palau de Pedralbes
Jardins del Palau Robert
Jardins del Teatre Grec
Jardins de Joan Maragall
Parc del Laberint
Parc Güell
Turó Park

Els parcs temàtics

Jardí d'Aclimatació
Jardins de Mossèn Cinto Verdaguer
Jardins de Mossèn Costa i Llobera
Parc de Cervantes - Roserar
Viver Tres Pins

Els parcs forestals

Parc del Guinardó
Parc del Turó de la Peira
Parc de la Font del Racó
Parc del Castell de l'Oreneta
Mirador del Migdia
Parc del Mirador del Poble-sec

Els parcs urbans

Jardí de les Tres Xemeneies
Jardí del Príncep de Girona
Jardins de Ca n'Altimira
Jardins de Joan Brossa
Jardins de la Maternitat
Jardins de la Tamarita
Jardins de Rosa Luxemburg

Parc de Carles I
Parc de Diagonal Mar
Parc de Joan Miró
Parc de la Barceloneta
Parc de la Creueta del Coll
Parc de la Font Florida
Parc de la Guineueta
Parc de l'Estació del Nord
Parc de Monterols
Parc de Moragas
Parc de la Nova Icària
Parc de Sant Martí
Parc del Clot
Parc del Pla de Fornells
Jardins de Sant Pau del Camp
Jardins de la Vil·la Amèlia
Jardins de la Vil·la Cecília
Jardins del Bosquet dels Encants
Jardins del Mirador
Parc Central de Nou Barris
Parc de Can Castelló
Parc de Can Sabaté
Parc de la Maquinista de Sant Andreu
Parc de la Pegaso
Parc de la Trinitat
Parc de la Vall d'Hebron
Parc de les Aigües del Guinardó
Parc de les Cascades
Parc de les Corts
Parc de l'Espanya Industrial
Parc del Poblenou
Parc del Port Olímpic
Parc dels Auditoris
Parc Esportiu de Can Dragó
Parc de Josep Maria Serra Martí
Parc del Turó del Putget
Plaça de les Glòries

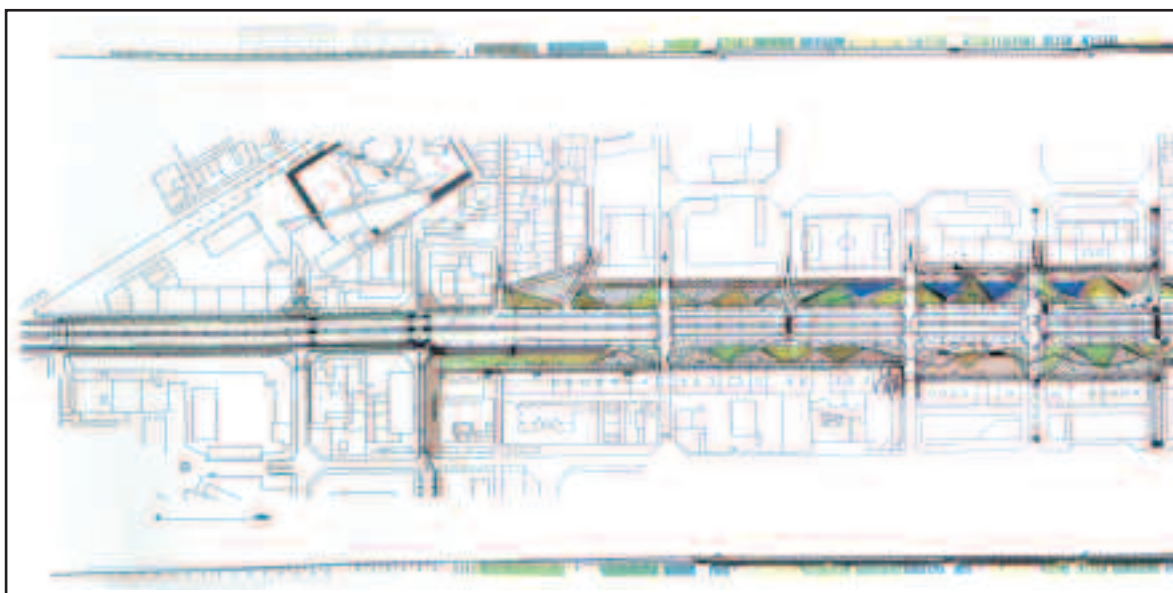
Projecte de remodelació de la Gran Via

Millorar les condicions d'habitabilitat del tram de la Gran Via que fa d'entrada i sortida de Barcelona per la plaça de les Glòries ha estat una llarga reivindicació dels veïns i veïnes que hi viuen. Aquest és, doncs, l'objectiu dels treballs iniciats el 2003, que comportaran la semicobertura del tram d'aquest gran vial entre la Rambla del Poblenou i el carrer Extremadura.

El traçat actual de la Gran Via de les Corts Catalanes al pas pel districte de Sant Martí s'ha convertit en un dels punts més problemàtics de la xarxa viària de la ciutat de Barcelona. Això es deu, fonamentalment, a la contaminació acústica que generen els vehicles que circulen tant pel tronc central com per les calçades laterals. El projecte de remodelació també ha hagut de resoldre altres qüestions importants, com són la falta de connectivitat mar-muntanya, el dèficit d'espais lliures utilitzables per als vianants i els problemes del transport públic a la zona. L'àmbit de l'actuació és, aproximadament, de 2.400 m de longitud i 100 d'amplada.

FITXA TÈCNICA

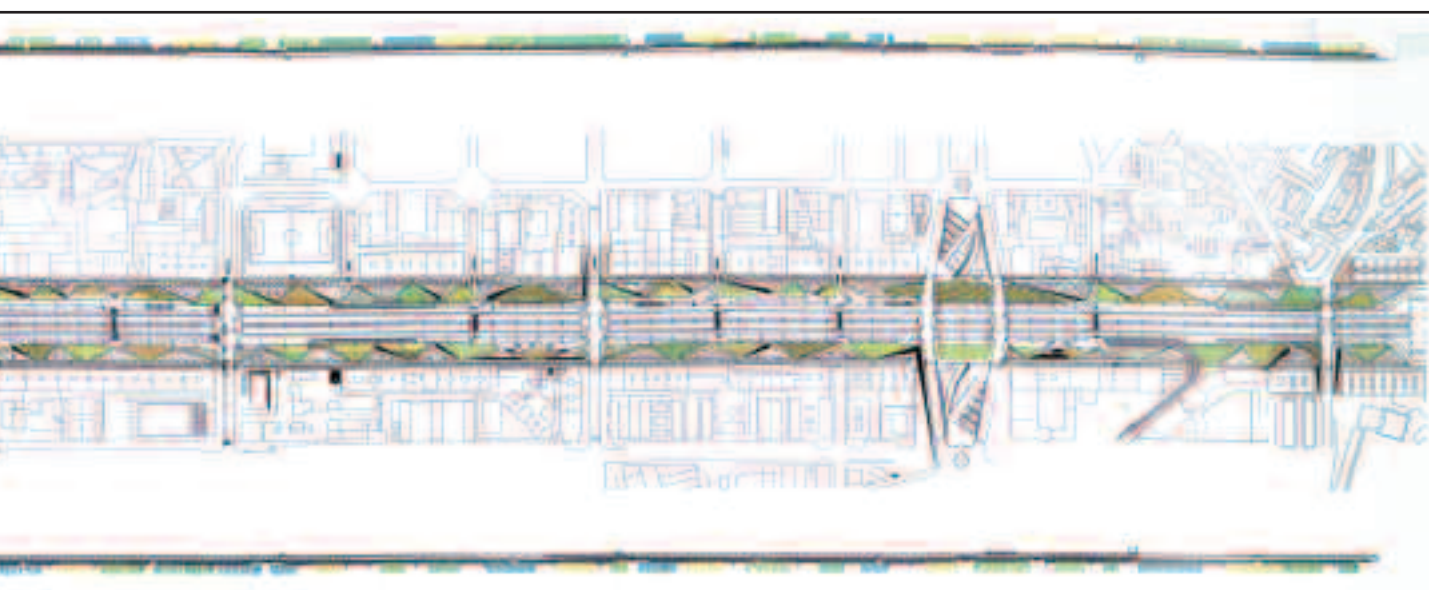
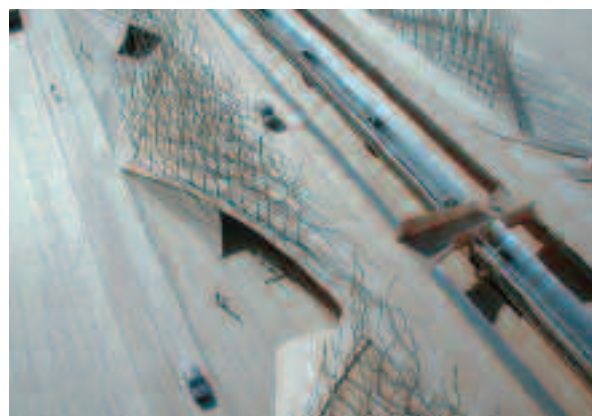
Projecte: 2002
Inici de les obres: 2003
Superfície: 250.000 m²
Arquitectes: Andreu Arriola i Carme Fiol
Promotors: Generalitat de Catalunya, Ajuntament de Barcelona

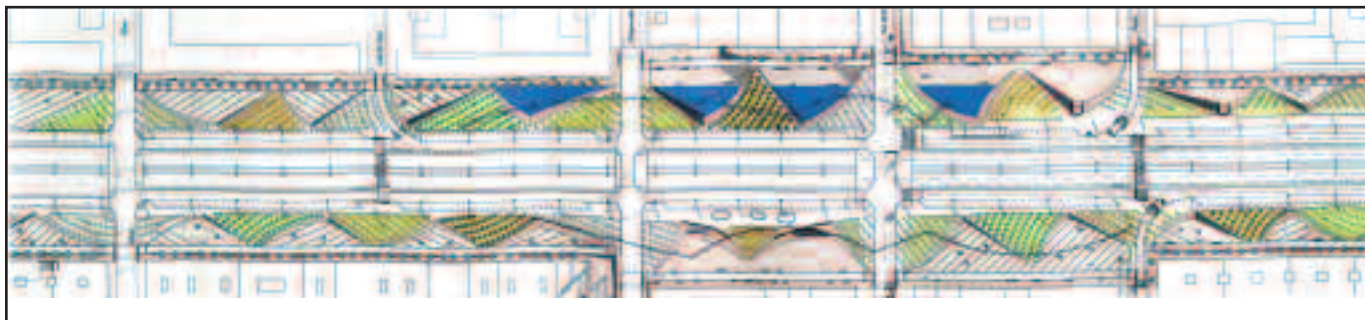

La circulació en aquest sector de la Gran Via està organitzada en diferents nivells de trànsit. Un és el tronc central, que acull la circulació de més velocitat i és on hi ha l'impacte sonor de major incidència, i l'altre correspon a les calçades laterals.

La remodelació suposa la projecció d'aquestes calçades formant volades de 3,5 m per damunt del tronc central. Aquesta solució permetrà, a partir de diferents elements, minorar la contaminació acústica i atmosfèrica, la falta de relació mar-muntanya i el dèficit d'espais lliures. Proteccions acústiques situades als extrems de les volades laterals resguardaran els edificis del soroll produït per la circulació del tronc central. Al final de tots els carrers transversals hi haurà passarel·les que reforçaran la relació entre les dues bandes de la Gran Via.

L'elevació del pla d'urbanització per damunt de la circulació central permetrà el traçat de la nova línia del tramvia al mateix nivell del tronc central, per sota de les

Les arbredes se situaran sobre una continuïtat de catifes verdes o prats i un canal d'aigua elevat connectarà quatre estanys a la banda de muntanya

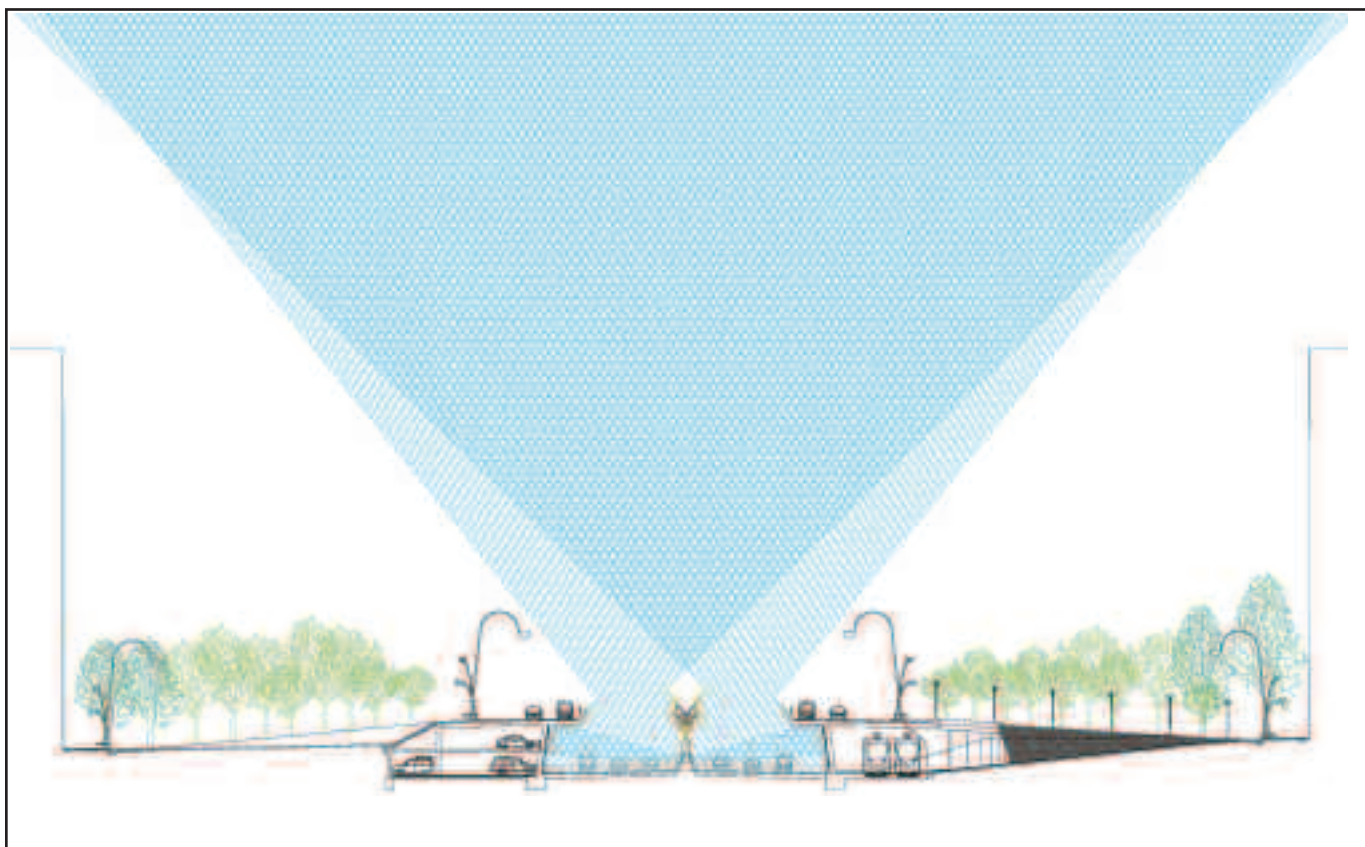
volades laterals. El projecte preveu quatre estacions a la banda de mar, i, a la banda de muntanya, dos aparcaments subterranis de dues plantes i una longitud de 400 m.

Tota la zona d'actuació es convertirà en un gran parc lineal, amb places a nivell i espais verds en pendent amb plantacions que permetran la visibilitat entre tots dos costats de l'avinguda. Pel que fa a l'element verd més important del projecte, l'arbrat, convertirà el parc en una llarga devesa. Aquestes plantacions, de gran alçada –en bona part estaran formades per pollancrees–, crearan a cada costat de la Gran Via uns passejos arbrats de coloració canviant, que permetran la formació d'espais oberts lliures, semblants a la clariana d'un bosc,

destinats a les activitats de trobada i de joc. Les arbredes se situaran sobre una continuïtat de catifes verdes o prats, espais més contemplatius, especialment a resguard del soroll i també del sol a l'estiu.

Un canal d'aigua elevat connectarà quatre estanys a la banda de muntanya, entre els carrers Espronceda i Fluvià, amb salts d'aigua sobre cada bassa. Pel que fa al mobiliari urbà, destaquen els bancs dissenyats especialment, que remetien al món animal (cargol, oreneta), als ambients marins (espiral), als objectes volants (bumerang estrellat) i al moblament de les places com si fossin habitacions exteriors (puf). També hi haurà elements de joc tant per a infants com per a adolescents. ■

Les calçades formant volades de 3,5m per damunt del tronc central permetran minorar la contaminació acústica

El paisatge no només és sensibilitat

Jordi Bellmunt,
*arquitecte, director
del Màster
d'Arquitectura
del Paisatge de la
Universitat
Politécnica de
Catalunya*

**El nou
paisatge és
un impuls per a
la reorganització
d'hàbits i
territoris**

En aquests darrers temps, la paraula paisatge, aglutinadora de conceptes econòmics, literaris, artístics, científics o polítics, fins i tot ideològics, ha esdevingut molts cops supèrflua. Els vells conceptes del paisatge, o del paisatgisme com a idea romàntica, conservadora, embellidora o fins i tot estructurant del nostre territori, estan absolutament caducats. La realitat mediterrània –i, per tant, la nostra– no té espera, ja que les ciutats, rius, paratges i litorals meridionals estan en situació d'alarma crònica. Si, a això, hi sumem l'evident crisi ambiental, que ha modificat previsions i estratègies, ens trobem en una posició delicada, on s'han de sumar esforços, idees i positivisme disciplinari.

Aquests territoris madurs creadors de nous paisatges, que han refet les seves realitats tantes vegades, necessiten una revisió racional de les seves possibilitats actuals. L'arc mediterrani modifica els seus pressupòsits a partir d'una agricultura canviant i reductiva, d'un turisme agressiu i saturat, d'un desenvolupament immobiliari irregularment controlat o d'una mobilitat més intensa i ràpida de persones, mercaderies i fins i tot models.

És en aquest mosaic que ens adonem que les paraules no fan coneixement, i el que aparentment pot ser positiu acaba sent contraproduent. Des de la confusió, el paisatge com a concepte interpretable és avui, en comentaris, objectius o prioritats, una constant, però cal fer entenedor que aquesta disciplina no és un fre a refer les coses, a interpretar, a projectar, a intervenir. Cal utilitzar el paisatgisme com una disciplina que no protegeix els paratges del nostre territori a partir de la seva narcotització, els entén des de la sensibilitat i des del rigor i sempre des de la proposta, des de la gestió i des d'una mirada profundament projectual.

És cert que, per a alguns, la paraula paisatge, o, més ben dit, la seva utilització sistemàtica, acaba sent una camisa de força, no tan sols per al desenvolupament del territori, sinó fins i tot per a l'adequat avenç de disciplines que han estat base del progrés de la nostra cultura i del nostre país. El nou paisatge és un impuls per a la reorganització d'hàbits i territoris, per al seu disseny i ges-

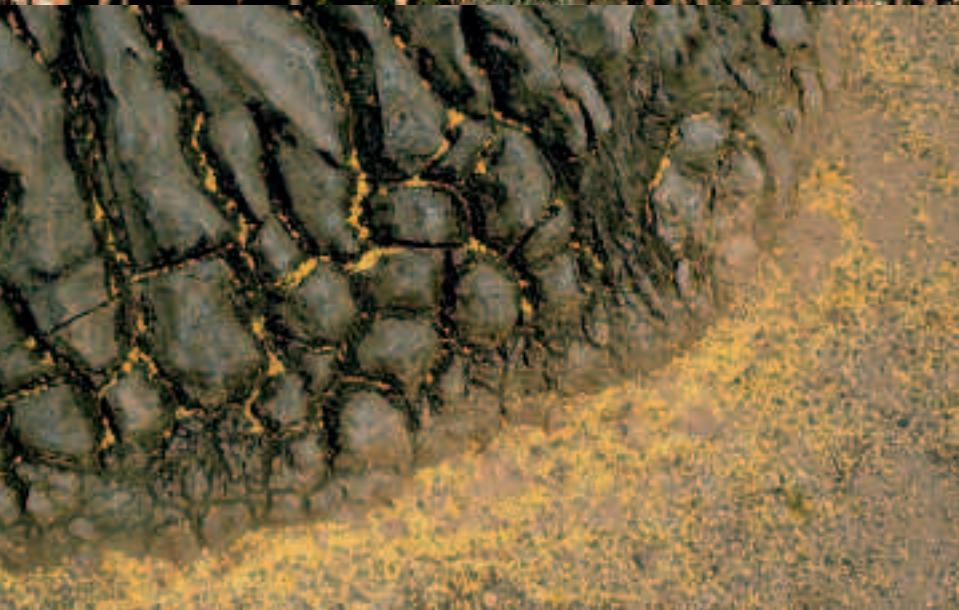
tió, i és també, sobre la base del coneixement i de la situació actual de ciutats, perifèries i paratges paranaturals, eminentment prudent, comprensiu i contemporani.

A la Universitat Politècnica de Catalunya, des de fa més de vint anys a partir del Màster d'Arquitectura del Paisatge del Departament d'Urbanística i Ordenació del Territori i, més recentment, de la titulació de graduat superior en Paisatge (ETSAB-UPC), hem treballat arquitectes, biòlegs, agrònoms, geògrafs, artistes, enginyers i altres professionals en un model natural de transversalitat disciplinària des d'una ensenyança que no deixa d'aprendre i amb la col·laboració generosa d'estudiants de formacions distintes molt interessats a redescobrir les formes d'intervenir en el paisatge i a reinventar una disciplina que en certs aspectes i des de la realitat actual calia revisar.

Poques noves matèries han nascut de l'acord entre les velles professions, de l'acord entre universitats i centres i de l'impuls oficial d'administracions públiques que gestionen els nous problemes territorials, complexos i inclassificables, per trobar un camí propi i adequat. Aquest fet, pilot al conjunt de l'estat espanyol, de referència en països de constants comunes i problemes similars, ha estat i és la base d'un nou cos disciplinari en progrés.

És senzill, a partir del treball sobre problemàtiques comunes i objectius definits, buscar la complicitat, la col·laboració, la suma de coneixements i l'optimisme sobre el futur territorial. Però també és molt simple, des de la ignorància, des de la incapacitat o fins i tot des de la indiferència poruga, parlar del paisatge d'una forma reductora, potser agressiva o fins i tot exageradament elogiosa.

El paisatge és aquesta nova disciplina amiga que ajuda a resoldre problemes difícils del nostre entorn, encara que sigui tan sols perquè el seu enfocament és específic sobre les problemàtiques complexes del territori i no cau en el parany, a vegades innocent, de les mirades sectorials. El paisatge no és una paraula, no és un escenari, no és un foc d'encenalls; el paisatge, des del pas segur, no només és sensibilitat, també és rigor i coneixement. ■

Arbres vells, bells arbres (2)

Text: Lurdes Planes i Sant-romà. Fotografies: Ernest Costa i Savoia

Àrea metropolitana de Barcelona
Mancomunitat de municipis

La primavera ens convida a sortir de casa, a gaudir de l'aire lliure, a visitar els parcs, a acostar-nos als arbres. És temps d'esclat de vida, de colors i d'olors. Les plantes es vesteixen de fulles noves, es guarneixen de flors, s'omplen d'aromes. És un dels millors moments per visitar els parcs i per conèixer de prop els seus arbres més emblemàtics. Als parcs metropolitans hi ha més de dos-cents arbres i arbustos singulars, que podeu descobrir amb l'ajut dels plànols de vegetació de les guies. Avui, però, volem presentar-vos especialment "El Canelobre", del Parc de Can Solei, a Badalona, i "Els Hostes del Llac", del Parc de Can Vidalet, a Esplugues de Llobregat.

'EL CANELOBRE'

"El Canelobre" de Can Solei llueix esplèndid i solitari en un extrem de l'esplanada de la part alta del parc, retallat sobre el fons de la pineda. La seva forma recorda talment un canelobre de grans dimensions. Té el tronc fort, gruixut, clivellat i notablement eixamplat per la base (5,5 m de volta). A 1,4 metres s'obre en dues beses, de les quals surten els sis braços, vestits en part per les fulles seques i rematats per una roseta de fulles linears. Del mig de la corona de fulles neixen les flors, primer tancades en una gran espiga blanca de forma cilíndrica (els ciris), que en obrir-se es converteixen en ramells de flors de color verd groguenc i més d'un metre d'alçada (les flames).

Les nolines són espècies exòtiques molt poc freqüents a casa nostra. En tota l'àrea mediterrània hi ha comptats exemplars d'aquestes dimensions i edat. "El Canelobre" de Can Solei, d'uns 110 anys i de 5 m d'alçada, té el seu origen en el costum que tenien les famílies burgeses de finals del segle XIX i principis del XX de mostrar als seus jardins una certa col·lecció d'espècies exòtiques, i és, sens dubte, una de les singularitats botàniques més notables de la xarxa de parcs metropolitans.

Espècie: *Nolina* (*Nolina stricta*)

Origen: zones àrides de Mèxic, Amèrica Central i sud dels Estats Units

Situació: Badalona, Parc de Can Solei, a l'esplanada de la part alta

'ELS HOSTES DEL LLAC'

"Els Hostes del Llac" són un grup de tres taxodis, de formes i mides diferents, que viuen al llac de Can Vidalet. Dos són d'un sol tronc i capçada piramidal, i l'altre té troncs múltiples i capçada estesa. Tot i que encara són joves (34 anys), els hem considerat singulars pel seu valor estètic i paisatgístic, i per ser d'una espècie poc freqüent i molt característica dels llacs dels jardins romàntics de finals del segle XIX. Podeu veure altres taxodis als llacs dels parcs de la Ciutadella (Barcelona), Samà (Cambrils), El Retiro (Madrid) i María Luisa (Sevilla). Els taxodis originaris de Can Vidalet van sucumbir en assecar-se el llac, durant els anys d'abandó del parc. La restauració, amb molt bon criteri, va preveure que els taxodis recupe-

ressin el lloc que els pertocava i fossin novament els hostes del llac. Avui estan totalment adaptats, i, si no fos per les seves dimensions, ningú diria que no són els primigenis.

La característica principal dels taxodis, coneguts també com a xiprers dels pantans, és la seva adaptació a viure en terrenys inestables, d'aigües estancades i pobres en oxigen. Per això disposen d'un sistema reticular que els permet apuntalar-se fermament i que està proveït alhora d'unes arrels respiratòries (els pneumatòfors, no visibles en els arbres joves) que emergeixen a la superfície. També tenen la peculiaritat de ser una de les poques coníferes que perden les fulles a l'hivern. La imatge tardoral dels taxodis, vestits d'un vermell intens, és un espectacle únic.

Espècie: taxodi/xiprer calb (*Taxodium distichum*)

Origen: àrees pantanoses del sud-est dels Estats Units

Situació: Parc de Can Vidalet, dins del llac

Per a més informació vegeu les fitxes "El Canelobre" i "Els Hostes del Llac", de la col·lecció *Arbres i arbusts singulars del parcs metropolitans*. Les podeu trobar als llocs següents: parcs on hi ha els arbres (demaneu-les als jardineros); punt d'atenció al ciutadà de Can Vidalet, Rambla de la Mercè, 1, Esplugues de Llobregat; Servei d'Atenció al Ciutadà, Carrer del Mar, 2-4, Badalona, i Oficina d'Informació de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, Carrer 62, núm. 16-18, edifici A, Zona Franca, Barcelona.

PASSEIG MARÍTIM DE LA BARCELONETA →

L'arribada de la temporada de banys requereix la posada a punt de les zones verdes que hi ha a l'entorn. En aquest passeig, les feines han consistit en la poda d'aixecada de capçada de 17 palmeres de Canàries (*Phoenix canariensis*) i la neteja de gairebé 2.700 escocells, que inclouen els de l'arbrat de la pl. Palau, els dels voltants del Parc de la Ciutadella i els de diversos carrers de la Barceloneta.

← PLAÇA DE LA CATEDRAL

A les oliveres que hi ha a l'entrada de la catedral se'ls ha fet una poda de formació per conservar-ne la forma piramidal.

AVINGUDA JOSEP CARNER

Els 1.200 m² de gespa que hi ha en aquest passeig s'han tornat a sembrar per recuperar-ne la qualitat, i, al voltant, s'hi ha instal·lat una tanca per evitar l'estacionament d'autocars.

JARDINS CLOTILDE CERDÀ →

En aquests jardins s'han reencebat i sembrat els parterres de gespa i s'hi han plantat arbustos: pitòspors (*Pittosporum tobira*) i baladres (*Nerium oleander*).

← AVINGUDA JOSEP TARRADELLAS

S'han fet feines de millora general en aquest passeig a la confluència amb la pl. Francesc Macià i l'av. de Sarrià. L'actuació ha consistit en la col·locació de tela antigerminant en les plantacions de rosers, la sembra dels parterres de gespa, la poda de 800 m de tanca vegetal de pitòspor (*Pittosporum tobira*), la plantació de 4 plàtans (*Platanus x hispanica*) i la instal·lació de reg automàtic per aspersió.

← PASSATGE DE SANT ANTONI

El reencebat i la sembra de gespa dels 1.300 m² de parterres s'ha completat amb el condicionament del reg per degoteig de les 204 jardineres que hi ha en aquest passatge.

JARDINS DE MÀLAGA →

Barcelona cada cop disposa de més àrees per a gossos. Amb la col·laboració del districte, se n'ha construït una de 250 m² en aquests jardins, que s'ha enjardinat amb llorers (*Laurus nobilis*) i heures (*Hedera helix*).

REGENERACIÓ DE PARTERRES →

Aquestes feines, consistents en el reencebat i la ressebra de la gespa, s'han fet al c. Comtes de Bell-lloc i als Jardins de les Infantes.

← CARRER BOSCH I GIMPERA

En aquest carrer s'han sembrat els 1.800 m² de parterres de gespa i s'han podat els arbustos que l'ornamenten. També s'han fet plantacions d'heura (*Hedera helix*).

← RONDA GENERAL MITRE

La mitjana, enjardinada amb marfulls (*Viburnum tinus*), s'ha netejat i desherbat.

TORRENT DE POMARET

S'ha desbrossat una superfície verda de gairebé 6.000 m², s'han plantat 20 pins (*Pinus pinea*) i s'han netejat 40 escocells.

CARRER DUQUESSA D'ORLEANS →

Les feines que s'han fet per millorar la qualitat d'aquest espai verd han consistit en l'escarificat, la ressebra i l'encebat dels parterres de gespa i el desbrossament de 750 m² de talussos.

PLAÇA DEL POBLE ROMANÍ →

Les últimes feines de manteniment i posada a punt, en part per resoldre actes vandàlics, han inclòs el condicionament del reg automàtic de l'àrea per a gossos i l'aportació de sauló en aquesta àrea i a la placeta que hi ha al davant.

CARRER BALEARS

L'enjardinament que hi ha a les escales d'aquest carrer s'ha millorat amb la plantació d'aromàtiques –sàlvia (*Salvia officinalis*)– i s'han eliminat els arbustos en mal estat.

← AVINGUDA DE VALLCARCA

S'ha podat l'arbustatge de la placeta que hi ha a la confluència d'aquesta avinguda amb el c. Bolívar, s'ha fet la posada a punt del mobiliari urbà i s'han col·locat pictogrames informatius nous.

← CARRER HARMONIA

En aquest carrer s'ha fet una actuació de millora general de l'enjardinament. S'han sembrat els parterres de gespa, s'ha plantat una tanca vegetal de pitòspors (*Pittosporum tobira*) i rosers procedents del Roser de Cervantes, s'han instal·lat voreres i s'ha millorat el mobiliari urbà. També s'ha instal·lat reg programat per aspersió als parterres de gespa i als d'arbustos.

CARRER DEL PANTÀ DE TREMP →

Per recuperar la qualitat dels talussos, molt erosionats pels gossos que s'hi passegen massa sovint, s'han plantat baladres (*Nerium oleander*) i heures (*Hedera helix*).

JARDINS DEL PRÍNCIP DE GIRONA

Amb l'objectiu de millorar un espai amb poca vegetació, s'han plantat 5 pins pinyers (*Pinus pinea*) de 4 m d'alçada.

AVINGUDA RIO DE JANEIRO →

La poda de formació és important per al bon desenvolupament de les espècies arbòries. És per aquest motiu que s'ha fet aquesta feina de jardineria en les 38 oliveres (*Olea europaea*) que hi ha a la confluència d'aquesta via amb l'av. Meridiana.

← AVINGUDA MERIDIANA

El verd de diversos trams d'aquesta avinguda ha estat objecte de treballs de millora. S'ha fet una poda de manteniment en 96 baladres (*Nerium oleander*) i d'aclarida i formació en les *Pyracantha angustifolia* que enjardinen els parterres situats entre els c. Conveni i Vesubi, on també s'ha entrecavat el sòl i s'han netejat les males herbes. A l'altura del c. S'Agaró s'ha programat el reg de 3.000 m² de parterres.

← PARC DE LA MAQUINISTA

A l'àrea de jocs infantils s'han fet treballs de remodelació. S'hi han plantat 3 tipuanes (*Tipuana tipu*), baladres (*Nerium oleander*), *Elaeagnus pungens*, abèlies (*Abelia floribunda*) i gespa, i s'hi ha instal·lat reg automatitzat. El verd d'aquest parc també s'ha millorat amb la plantació de 3.000 heures (*Hedera helix*).

CARRER LIMA →

A la confluència d'aquest carrer amb els c. Ciutat d'Asunción i Sas s'han ressempat els parterres de gespa.

CARRER FORMIGA

En aquest carrer s'ha retallat l'arbustatge i s'han tret les males herbes dels parterres.

← PARC DEL CLOT

Els últims treballs de posada a punt que s'han fet en aquest parc han permès millorar-ne la qualitat de manera important. Així, s'han plantat arbustos – baladres (*Nerium oleander*), *Pyracantha angustifolia*, *Elaeagnus angustifolia*, *Teucrium fruticans* i llorers (*Laurus nobilis*)–, entapissants –heures (*Hedera helix*)– i grups de flor a base de petúnies blanques (*Petunia hybrida*). També s'han sembrat parterres de gespa i s'ha fet una poda d'aixecament de capçada als pins pinyers (*Pinus pinea*) que hi ha a l'àrea per a gossos.

PLAÇA CANONGE RODÓ →

Amb l'objectiu de donar més vistositat a aquesta plaça s'han sembrat de gespa els parterres.

Fer-ho bé i explicar-ho bé

També en una mirada des de la perspectiva de l'educació ambiental ens hem de felicitar d'arribar al número cent d'aquesta revista, *Barcelona Verda*, i de la seva aparició bimestral des del 1992. La seva existència és un dels testimonis que l'Institut de Parcs i Jardins ha entès des de fa temps que la seva contribució a la cultura ambiental de la ciutat pot ser clau.

Des dels seus inicis, l'Institut ha estat un ens actiu en la divulgació del coneixement del patrimoni verd de la ciutat i en la sensibilització sobre el seu valor ambiental i estètic. Fa anys es va començar a treballar en aquesta tasca, primerament amb iniciatives destinades als afectats a la jardineria i als escolars (Festa de Primavera, tallers als viviers, etc.). D'aquella primera època recordem productes de gran difusió, com l'àlbum de cromos i la capsa de llavors dels arbres de Barcelona.

Més tard, l'oferta educativa als escolars es va ampliar (*Fes de jove jardiner* i altres tallers) i es va incorporar plenament al pro-

**Les bones
pràctiques
concretes, que
els ciutadans
percebem cada
dia al nostre
entorn, són molt
més potents que
cap discurs**

grama d'activitats escolars *Barcelona a l'escola*. Aviat, les actuacions es van anar estenent a la ciutadania en general, amb algunes iniciatives molt reeixides pel que fa a l'apropament dels barcelonins a la natura, com la senyalització dels arbres més singulars de la ciutat, el disseny i la senyalització d'itineraris i la presència d'informadors als parcs i les platges o l'edició de llibres de divulgació. En un altre ordre de coses, l'establiment d'horts urbans a diferents indrets de la ciutat ha significat no sols una saludable oferta de lleure creatiu per als jubilats i una ocasió d'aprenentatge per als infants de les escoles, sinó també una magnífica oportunitat d'interacció entre generacions.

A més, alguns gestos simbòlics, com la substitució del gran avet de Nadal de la plaça de Sant Jaume per altres tipus d'expressió, han estat efectius com a exemple d'interès en la conservació de la natura, en coherència amb la campanya *Nadal verd*, que es fa des del 1992 per promoure el compostatge dels guarniments vegetals.

Tot plegat, però, és només la punta de l'iceberg del gran paper educatiu que poden tenir les polítiques sostenibles del verd urbà a la ciutat. Predicar amb l'exemple és a Parcs i Jardins, com en qualsevol àmbit de la gestió pública, el millor instrument educatiu. Perquè les bones pràctiques concretes, que els ciutadans percebem cada dia al nostre entorn, són molt més potents que cap discurs, per convincent que vulgui ser.

COMPROMÍS AMBIENTAL

Parcs i Jardins ha adquirit en la seva política una sèrie de compromisos ambientals que es concreten en l'aplicació d'un sistema de gestió segons la norma ISO 14.001, i que, a més de l'escrupolós compliment de la legislació ambiental, inclouen l'ús d'espècies vegetals adaptades al nostre clima, l'estalvi en l'aigua de reg i l'ús de l'aigua del subsòl, el control rigorós del consum de recursos naturals, l'aplicació de criteris ambientals en la compra i contractació, la minimització dels residus, el reciclatge i el tractament adequat del rebuig, l'ús de productes no contaminants en els tractaments fitosanitaris i l'aplicació de tota mena de mesures preventives d'impacte ambiental. Paral·lelament es van adoptant criteris relacionats amb el vessant social de la sostenibilitat, la millora de l'accessibilitat als parcs, la

instal·lació d'àrees de joc integradores o l'ampliació de les oportunitats de participació ciutadana.

Des del meu punt de vista, l'estratègia de futur per a l'educació ambiental que es fa des dels parcs i les platges en particular i també des de la ciutat en general ha de ser doble. En primer lloc, persistir en les polítiques de sostenibilitat i enfortir-les. En segon lloc, esforçar-se a explicar-les i a rebre el retorn de tota la ciutadania, en un diàleg fructífer. Explicar-les bé vol dir mirar d'arribar a tothom, tenint present que la ciutat té més d'1.600.000 habitants, deu districtes i prop de vuit-centes escoles. Vol dir usar el llenguatge i els suports adequats per a cadascú. Vol dir crear oportunitats de conèixer de primera mà, de poder preguntar i contrastar opinions. Vol dir, així mateix, saber escoltar i anar ajustant la indispensable sintonia. Vol dir, finalment, creure fermament que allò que hem d'aprendre tots plegats és important i que no podem escatimar ni esforços ni recursos.

Teresa Franquesa

Parcs i Jardins ha estat sempre un ens actiu en la divulgació del coneixement del patrimoni verd de la ciutat

La reproducció per llavors (1)

Comprar plantes ja desenvolupades és l'opció més utilitzada a l'hora d'ornamentar jardins, terrasses i balcons. Però n'hi ha una que, tot i requerir una especial cura, permet seguir un procés tan extraordinari com el naixement d'una nova planta. És la reproducció a partir d'una llavor.

Sembrar és dipositar una llavor en un medi apropiat perquè germini i en resulti una planta. Durant aquest procés, la llavor és estimulada fins que emet nous òrgans: un per sobre de la superfície del sòl, i l'altre, per sota. Hi ha dos aspectes que convé vetllar amb especial cura perquè això sigui possible: la temperatura i la humitat. La majoria de llavors tenen els valors òptims de temperatura de germinació entre els 18 i els 28°C. A part de la franja de màximes i mínimes, també s'han d'evitar oscil·lacions importants d'aquest paràmetre, perquè són molt desfavorables.

La terra ha d'estar sempre humida, però mai xopa. Caldrà tenir en compte el lloc on s'ha sembrat (insolació, orientació, vent) i el moment (primavera, tardor, etc.), dos aspectes determinants en l'evaporació de l'aigua del substrat. El més convenient és regar

amb un vaporitzador o bé amb una regadora que tingui els forats molt petits i permeti un reg semblant a una pluja suau. També s'ha de vetllar perquè la humitat sigui com més constant millor i evitar les excessives oscil·lacions, que encara són més perjudicials que les de temperatura. El més recomanable és regar en dies alterns o bé un dia sí i dos no. En qualsevol cas, una bona manera de saber si fa falta un nou reg és ficar el dit a dins del substrat per comprovar si està molt o poc humit.

Hi ha dos aspectes més que convé tenir en compte: l'aire i l'època de sembra. Tot i que les llavors tenen un metabolisme baix, respiren, per la qual cosa cal assegurar-se que la terra o substrat on s'ha fet la sembra és poc dens i està esponjat i, per tant, permet la bona circulació de l'aire i l'aigua. Pel que fa a l'època de sembra, està sobretot

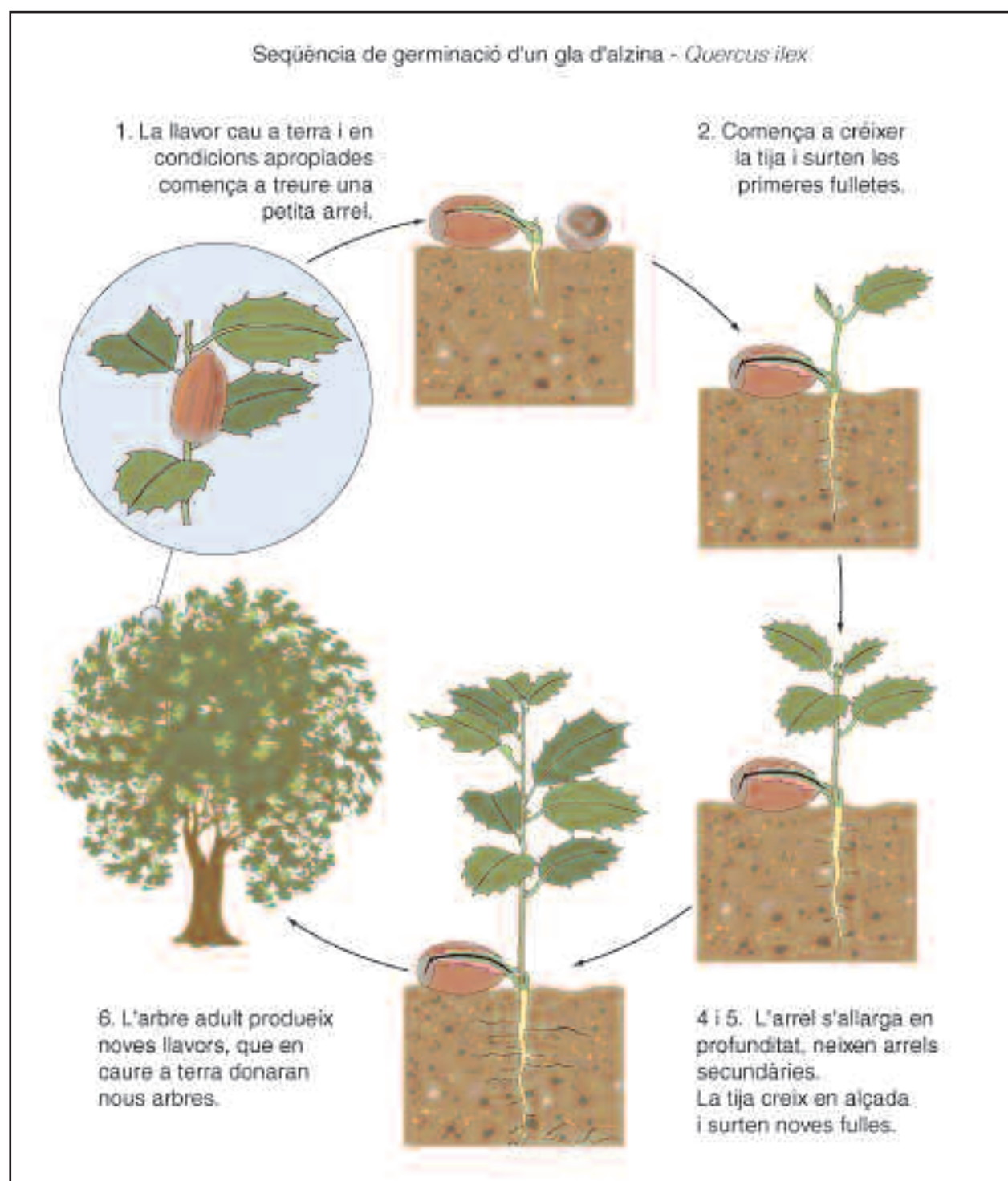
vinculada al moment en què emergirà a la superfície la nova planta. Cal, doncs, sembrar tenint en compte la durada del procés de germinació de la llavor, a fi que la nova planta trobi les condicions més propícies per desenvolupar-se.

MÈTODES DE SEMBRA

El mètode de sembra és la manera de dipositar la llavor a la terra o substrat i ve determinat per la mida de la llavor. Hi ha dos mètodes: el directe i l'indirecte. El primer consisteix a dipositar la llavor en el lloc on

es desenvoluparà la futura planta. En jardineria, el mètode directe s'utilitza amb algunes espècies anuals o de temporada que tenen llavors grans, com és el cas de la caputxina (*Tropaeolum majus*) i la campaneta blava (*Ipomoea purpurea*). També es pot plantar directament el boixac (*Calendula officinalis*), una espècie que l'any següent de la plantació es podrà reproduir de nou amb les llavors que han caigut a terra.

El mètode indirecte comporta, un cop han germinat les llavors, el trasllat de les noves plantes al lloc on es desenvoluparan. El pri-

mer pas consisteix a dipositar les llavors en el recipient on germinaran. Hi ha diferents possibilitats, algunes de tan assequibles per a qualsevol aficionat a la jardineria com són els recipients de porexpan (no cal que tinguin grans dimensions), que faran les funcions de les safates de sembra, i els pots buits de iogurt, d'unes dimensions semblants a les dels multipots que es fan servir als viviers. La tria d'un o altre recipient també està en funció de la mida de les llavors. Pel que fa al substrat, en tots els casos, el més adequat és el de plantes d'interior, que es pot trobar en qualsevol establiment de jardineria.

LES SAFATES

Tot i que, a l'hora de transportar la nova planta hi haurà una inevitable pèrdua d'arrels, la safata s'haurà de fer servir en el cas de llavors tan petites que no és possible agafar-les d'una en una, ni tan sols comptar-les. Abans de sembrar cal fer un parell o tres de forats a la safata. N'hi ha prou que tingui una alçada d'entre 8 i 12 cm, i, a la base, s'hi han de fer uns quants forats perquè no quedi retinguda l'aigua de reg que la terra

no absorbeixi. No cal posar-hi cap mena de material de drenatge.

A l'hora d'omplir la safata de substrat s'hi han d'anar donant cops suaument contra una superfície plana i dura (per exemple, una taula). D'aquesta manera, el substrat s'anirà aposentant de manera homogènia sense compactar-se. Perquè les llavors no vagin massa avall (de fet, només han d'estar lleugerament cobertes), un cop la safata estigui plena, és convenient fer una lleugera compressió de la superfície (es pot fer amb una fusta) per donar-li una mínima consistència.

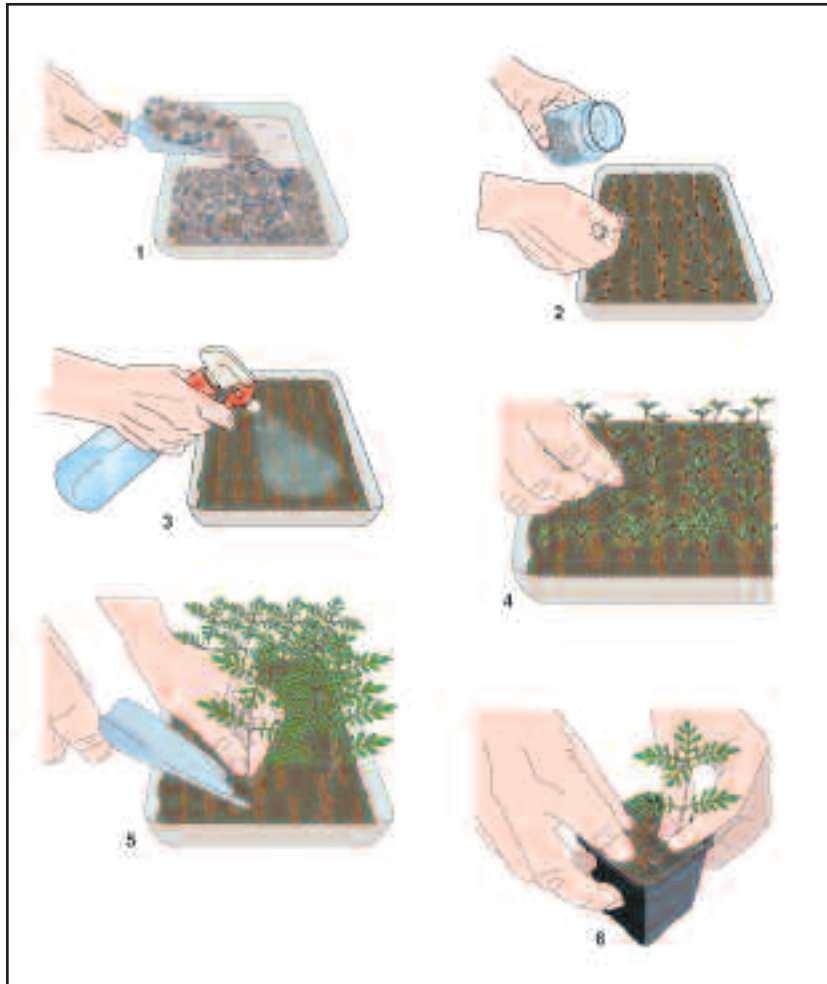
Com escampar adequadament per la safata unes llavors tan petites? Molt senzill. Es posa a dins d'un pot una mica de sorra seca i molt fina (entre 0,2 i 0,5 mm de diàmetre de gra), s'hi afegeixen les llavors (més val poques que massa), es barreja bé i, amb un saler, es va escampant la barreja de sorra i llavors per la superfície de substrat de la safata. Una nova pressió –molt lleugera– amb la fusta i a esperar que germinin. Acaada l'operació, s'ha de fer un reg moderat amb un polvoritzador.

ELS MULTIPOTS

Els multipots –o els pots de iogurt– són el recipient de sembra idoni per a les llavors d'una mida prou gran per poder-les separar o, com a mínim, comptar. Aquesta opció és molt menys agressiva amb el sistema radicular a l'hora de fer el trasllat de les noves plantes, ja que cadascuna té el seu substrat de sembra embolcallant l'arrel, cosa que facilita l'extracció de la planta a l'hora del repicat. Com en el cas de les safates, a la base dels multipots, també s'hi han de fer forats perquè s'elimini l'aigua sobrera.

Si les llavors són d'espècies de temporada, se'n poden posar entre dues i tres per pot. D'aquesta manera s'aconseguirà una planta més vistosa. Si es tracta d'arbres, arbustos i plantes enfiladisses, només s'ha de posar una llavor a cada pot, perquè creixen molt. En el cas de les vivaces, n'hi ha prou de sembrar una sola llavor per pot, perquè són espècies molt vigoroses. Per dipositar la llavor, és suficient un forat d'1 cm de fondo. Un cop tapada amb una mica de substrat, s'ha de regar lleugerament.

Salvador Pi

Els cent números de 'Barcelona Verda' i l'evolució dels sectors del verd

Àlex March i Raurell
president de l'Associació de Professionals dels Espais Verds de Catalunya (APEVC) i tècnic de jardineria de l'Ajuntament de Mollet del Vallès
alexmarch@confluencia.net

Cap a l'any 1992 va néixer *Barcelona Verda* com a butlletí de comunicació interna de Parcs i Jardins de Barcelona. Aquesta naixença va coincidir amb una, podríem dir-ne, segona revolució verda al nostre país. La primera revolució s'havia produït amb la instauració de la democràcia, quan els municipis catalans van sortir d'un cert obscurantisme anterior iniciant polítiques de plantació d'arbrat en carrers, de construcció de nous parcs, places i jardins i d'instal·lació de nous jocs infantils i elements de mobiliari. Amb les Olimpíades de Barcelona 92, les seus i subseus olímpiques van ser objecte d'una important transformació que va donar embranzida als diferents sectors dels espais verds. Es van projectar noves àrees residencials on es va tenir l'oportunitat d'evitar la repetició de determinades deficiències que ja aleshores es posaven de manifest i d'aplicar nous models a l'hora de planificar la incorporació de les zones verdes a les ciutats.

Avui, amb 99 números més de la revista publicats, els sectors del verd estan molt més madurs. S'han millorat les tècniques per a la construcció de jardins, la plantació, la conservació i les instal·lacions. Hi ha nombrosos professionals formats i preparats i amb una bona carrera per projectar i executar les noves zones verdes, tant públiques com privades. El que abans era un luxe reservat a uns quants, ara és més habitual, i moltes cases disposen de jardí privat. Malgrat tot, lluny de tenir tot el treball fet, se'ns plantegen nous reptes per als propers anys.

S'haurà de treballar en l'estudi, producció i promoció d'espècies vegetals més ben adaptades a les nostres condicions i en la difusió dels

neixements i les experiències en l'arbrat plantat a les nostres ciutats.

L'increment del consum d'aigua i les repetides situacions de sequera fan imprescindible una millora de l'eficiència i l'eficàcia en l'ús de l'aigua de reg, ja sigui mitjançant operacions agronòmiques i culturals, mitjançant l'ús aigües no aptes per al consum humà, però amb bones qualitats per al reg, o implantant sistemes tècnicament innovadors per a la distribució de l'aigua que disminueixin les pèrdues. El control fitosanitari haurà de basar-se sobretot en la implantació de mètodes de lluita integrada. S'haurà de treballar per tal de reduir els residus generats per la jardineria i pel millor reaprofitament d'aquells que siguin inevitables. En el camp dels jocs infantils es preveu una generalització i millora de l'aplicació de les normatives de seguretat en relació amb les àrees de jocs i un treball continuat de foment dels valors lúdics, pedagògics i funcionals dels elements.

Cal una aplicació pràctica útil i raonable dels instruments facilitats per la societat del coneixement, internet i la informàtica en general, la telefonia mòbil i la georeferenciació. Aquest ús s'ha d'encaminar tant a la millora en la realització de les feines com a una major i més eficaç comunicació a la ciutadania en general. S'han de fomentar els espais verds, públics i privats, incidint especialment en la popularització de la seva qualitat i els valors beneficiosos per a la societat que comporten.

Per assolir tots aquests reptes de futur és imprescindible la incorporació de nous estudis en jardineria i paisatgisme i la potenciació dels ja existents, en les seves diferents disciplines i àmbits de treball, als diversos canals formatius, tant encaminats a la formació de nous professionals com a la formació contínua i l'autoformació dels que ja hi estem treballant ara. Cal destacar la important tasca que en aquest sentit fan i han de continuar fent diverses entitats que creen regularment fòrums de debat i transferència d'experiències i coneixements entre els professionals. La revista *Barcelona Verda* de ben segur tindrà un paper destacat com a eina per a la comunicació en matèria de jardineria, paisatgisme i medi ambient. Per molts anys. ■

S'han de fomentar els espais verds, públics i privats, incidint especialment en la popularització de la seva qualitat i els valors beneficiosos per a la societat que comporten

La gestió diferenciada a Europa i la seva aplicació a les ciutats

La gestió diferenciada, és a dir, la gestió orientada a una major naturalització i un major foment de la biodiversitat i del gaudi de cada parc i jardí, és una qüestió que preocupa i interessa nombroses ciutats europees des de la dècada dels vuitanta. La gestió diferenciada és una realitat principalment cultural, i com més en recullin la importància ecològica, cultural, tècnica i econòmica els professionals del sector, més eficaç i entenedora serà per a tècnics, polítics, ciutadans, turistes, empreses de jardineria i vivers.

Avui, que naturalització i ecologia són paraules molt celebrades i utilitzades, sovint amb bona intenció i bons propòsits, però amb pocs fets concrets, i que, a les ciutats, la tecnologia té una clara prevalença sobre la natura, la gestió diferenciada pot representar una via que inverteixi aquesta tendència i es pot convertir en un recurs de salvació que garanteixi la supervivència i la qualitat de vida i també un equilibri entre els valors massa individualistes, interessats i materialistes de la nostra ciutadania i els valors d'abans, que, tot i estar passats de moda, són més duradors i es basen en el fet de compartir i estimar la natura.

La gestió diferenciada necessita uns requisits previs abans de poder-se aplicar. És prioritari formar professionals en la matèria, principalment tècnics i jardiners, i comunicar a la ciutat

—polítics, estructures culturals, associacions ecologistes, ciutadans— el nou camí adoptat per al manteniment de les zones verdes. Aquest nou enfocament ajudarà els professionals a reconsiderar el paper de les anomenades “males herbes”, que fins fa ben poc eren destruïdes i arrencades sistemàticament i que ara, en contextos ben definits, es poden deixar créixer fins a desenvolupar-se completament.

Pel que fa al vessant econòmic, amb el qual tothom està particularment sensibilitzat, caldrà demostrar la possibilitat d'una reducció de despeses i s'haurà de dur a terme una campanya educativa tan extensa com sigui possible. Així, caldrà ensenyar a apreciar, a part de la bellesa d'un viver florit o d'un jardí anglès, l'anàloga bellesa de les flors que creixen de manera espontània i el cromatisme i la biodiversitat dels

campes florits, amb plantes compostes, labiades, lleguminoses, ranunculàcies, geraniàcies, gramínies, crucíferes, cariofil·làcies, etc. En relació amb el vessant funcional, a part dels pícnic a l'herba, els jocs de pilota, les passejades amb bicicleta o el fet de prendre el sol estirats a l'herba, es pot impulsar l'observació i el coneixement del territori o el descobriment de la biodiversitat que es pot trobar en un terreny no gaire cuidat.

A Europa, la gestió diferenciada és una realitat cada cop més estesa; d'una banda, a conseqüència de la creixent conscienciació ecològica, i, de l'altra, com a imposició a causa dels recursos cada cop més reduïts per a la gestió dels espais verds, que obliguen a prendre decisions dràstiques en la qualitat i la intensitat del manteniment. Com a incís, voldria apuntar que en el recent Congrés Europeu Ciutat Verda, que va tenir lloc a Barcelona l'abril del 2005, va quedar reflectit que el percentatge dels pressupostos municipals destinat als espais verds varia des de menys de l'1% (a gairebé tot Itàlia) fins al 5% (a la resta d'Europa).

FRANÇA I BARCELONA

A l'hora d'exemplificar aquest tipus de jardineria, he triat ciutats europees en les quals he tingut una experiència directa en l'aplicació de la gestió diferenciada. Cada un dels municipis ha triat les seves pròpies mesures, tot i que tenen en comú algunes decisions bàsiques en relació amb l'estudi i el coneixement del territori, la formació de personal, la informació continuada, l'ús de la vegetació autòctona, la diversificació de la modalitat de la sega dels prats, l'abandó de l'escardat i de la utilització de productes químics, l'ús de lluita biològica, el reciclatge de les deixalles vegetals i la reutilització de les aigües per al reg.

Començant per Rennes, la ciutat que m'ha posat en contacte amb la gestió diferenciada, els resultats obtinguts, de manera resumida, han estat els següents: duplicació de la superfície verda sense increment de personal; individualització inicial de sis nivells de codis de qualitat amb menor generació de deixalles vegetals, amb la qual cosa es redueix la intensitat de manteniment, i augment fins a tres vegades de la biodiversitat vegetal, tant a les bardisses mixtes com als prats florits, gràcies a l'avifauna i als petits animals.

A Lió s'està aplicant el programa GED (Gestion Évolutive Durable), que es basa en l'ús d'aparells mecànics amb una contaminació acústica i atmosfèrica gairebé nul·la. A més, no es fa

servir cap tractament antiparasitari, llevat d'algunes excepcions, ni tampoc herbicides. El programa també destaca per l'estudi i la investigació de la flora espontània, la recollida de dades de cultiu amb la implicació directa dels jardiners, l'ús de quadrúpedes en la neteja del sotabosc i els talussos i el reciclatge i la reutilització de les aigües per al reg.

La ciutat de Barcelona fa anys que du a terme un gran esforç per millorar l'ambient urbà i incrementar les zones verdes. En aquest programa es presta una atenció especial als projectes ecològics i al seu manteniment: priorització de les espècies autòctones xerofítiques, ús d'espècies entapissants i de matolls de baix manteniment, utilització d'aigua freàtica i permeabilitat del sòl.

SUÏSSA I ALEMANYA

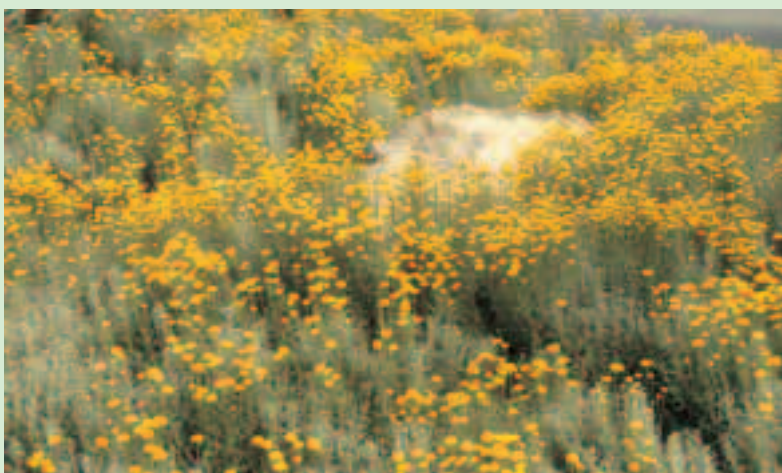
A Suïssa, la ciutat de Lausana fa prop de quinze anys que va enllestir el seu pla de gestió diferenciada amb la publicació del manual *Cours de perfectionnement*, distribuït entre tots els treballadors del servei de jardins. Mitjançant l'elaboració d'un inventari dels parcs i les zones arbrades existents i la preparació teòrica, el servei de jardins va definir les estratègies operacionals, per a les quals s'ha elaborat una fitxa personalitzada de la cura i la gestió de cada jardí, segons quatre nivells ben diferenciats: a) molt extensiu, sense escardats ni adobs, només amb alguna intervenció anual, b) extensiu, senzill, com el nivell anterior, amb més d'una intervenció anual, c) normal, intensiu, amb un manteniment regular, però molt senzill, d) molt intensiu, escardat, ben cuidat, irrigat, florit i segat.

A Alemanya, entre les nombroses ciutats que han adoptat la gestió diferenciada destaquen

A les ciutats, la tecnologia encara té una clara prevalença sobre la natura

A Europa, la gestió diferenciada és una realitat cada cop més estesa

Augsburg i Karlsruhe. A Augsburg s'ha posat molt èmfasi en l'enriquiment d'espècies vegetals i en la recuperació de les barreges herbàcies pròpies de la Baviera meridional, amb la qual cosa s'ha aconseguit reduir el desbrossament, i s'han conservat els arbres vells, drets o caiguts, com a refugi per a insectes xilòfags –en particular coleòpters– i ratapinyades. A més, les zones arbrades es tracten amb criteris extensius poc agressius, i, per tant, s'eliminen les operacions de sanejament i les podes intensives, i s'ha millorat l'aeració del sòl al peu dels arbres deixant la zona permeable i conservant la flora espontània que s'hi instal·la.

A Karlsruhe també s'ha dut a terme de manera molt detallada una avaluació econòmica, amb la quantificació numèrica dels resultats aconseguits amb la gestió diferenciada. Aquesta avaluació s'ha basat en criteris socials, en relació amb les persones que gaudiran de les zones verdes; en criteris ecològics, d'acord amb l'equilibri natural, i en criteris estètics, segons exigències històriques, culturals i de representativitat.

La necessitat de la gestió diferenciada va sorgir de la constatació, a finals de la dècada dels setanta, de la reducció de les espècies animals i vegetals –és a dir, de la biodiversitat– causada per un excés de manteniment. A conseqüència d'això, s'ha invertit la tendència, i, en quinze anys, les superfícies amb un manteniment intensiu s'han reduït del 58% al 15%, i les superfícies de manteniment extensiu han passat del 5% al 41%. Tot això ha comportat una reducció del 25% en les despeses de manteniment.

Altres conseqüències d'aquesta actuació són la formació de monticles de pedres a les zones verdes per albergar la microfauna i l'ús de terres normals, no particularment riques, que afavoreixen el desenvolupament d'una flora més va-

riada, gens exigent, que implica un nombre inferior d'operacions de sanejament.

LA GESTIÓ DIFERENCIADA A TORÍ

Per últim, en el cas d'Itàlia, explicaré els criteris que s'apliquen a Torí. La gestió es diferencia en cinc nivells de manteniment, i per a cada jardí –o per a cada part homogènia, en el cas de parcs grans– s'ha definit un codi de qualitat, i, per tant, la intensitat de manteniment i el cost previst. Així, amb els mateixos recursos, es manté el 20% més d'àrees verdes que deu anys enrere. A més dels grans parcs extensius, prop de 3.000.000 de m² (el 20% de la zona en manteniment) són desbrossats tres cops l'any pels agricultors, que fan servir el material recollit com a aliment per al bestiar. D'aquesta manera, els costos es redueixen en un altre 50%. En un parc amb turons, el manteniment del qual depèn d'una cooperativa social, l'herba és sanejada per les ovelles i els ases que hi pasturen.

Sobretot als parcs fluvials, la gestió diferenciada, que ha representat una reducció de la intensitat del manteniment, ha permès el retorn de papallones i d'altres animals de la microfauna, atrets per l'augment de la biodiversitat vegetal. En un parc fluvial de 300 ha, el Parco della Confluenza, s'hi troben més de 150 espècies d'aus, entre sedentàries i migratòries, inclosos molts rapinyaires. A més, des de fa anys s'hi ha instal·lat una colònia estable de bernats pescaires, amb prop de 150 nius. A Torí també s'ha abandonat l'ús d'herbicides i pesticides. En cas de necessitat, es recorre a la lluita biològica o als tractaments amb productes fitosanitaris injectats directament a l'arbre.

CONSIDERACIONS FINALS

Així, doncs, la gestió diferenciada de les àrees verdes de la ciutat ha tingut un èxit rotund, i, per tant, caldrà incrementar-la, com suggereix el Conveni de Rio de Janeiro del 1992 i les directrius que en van sorgir, recollides en l'Agenda 21, que han adoptat nombroses ciutats i regions.

En últim lloc, però no pas menys important, un apunt rellevant: si es mostren a l'administració i a l'opinió pública, amb els comptes a la mà, els resultats ecològics, tècnics, organitzatius i econòmics aconseguits amb la gestió diferenciada, serà més fàcil obtenir un augment dels recursos. Per exemple, a Torí s'ha contractat nou personal per al servei de jardins: cinc administratius, quinze tècnics i trenta jardiniers.

Paolo Odone

És prioritari formar professionals en la matèria, principalment tècnics i jardiniers

Espècies autòctones i mediterrànies per a jardineria sostenible

Sovint, passejant per espais naturals, trobem indrets on la combinació d'espècies i la variació de colors ofereixen en conjunt les característiques d'un jardí. De les aproximadament set mil espècies que formen la flora autòctona espanyola, n'hi ha unes mil tres-cents que són endemismes. Aquesta extraordinària riquesa florística, original i fràgil alhora, la utilització de la qual està augmentant notablement en paisatgisme, ha estat poc utilitzada, malgrat tot, com a font d'innovació per als diferents usos ornamentals, sobretot en jardineria.

Lús encara escàs de la flora autòctona en jardineria s'explica, en part, si s'observa que un gran nombre de les espècies arbustives, a diferència de les herbàcies, tenen gairebé sempre un creixement lent i una floració poc vistosa, amb algunes excepcions, com són les estepes o el baladre. Amb tot, l'amplitud de colors del fullatge, que va del verd fosc al glauc, el caràcter perennifoli i la gran resistència a condicions ambientals adverses fan que la planta autòctona sigui un element valuós en jardineria, i cal aprofundir-ne i potenciar-ne l'estudi i la divulgació.

Les espècies autòctones o natives ofereixen molts avantatges: tenen gran varietat d'espècies i formes amb capacitat d'adaptació a condicions adverses; mantenen la biodiversitat; permeten modalitats de cultiu senzilles i amb poca necessitat d'inversió; són molt útils en jardineria, amb estalvi d'aigua; faciliten el manteniment, i, generalment, són espècies perennifòlies, sempre verdes i amb moltes tonalitats de color a les fulles.

Cal tenir, però, en compte que per utilitzar una espècie silvestre en jardineria se n'ha d'estudiar la "domesticació": idoneïtat, dificultats de propagació, cultiu i també possibilitats reals d'introducció en el mercat. Aquest procés de domesti-

El jardí és la consecució d'una idea que queda reflectida en un lloc per l'acció de l'home

cació el dividim en sis fases: prospecció i preselecció d'espècies de potencial interès; recol·lecció de material vegetal o llavors; estudis de propagació i adaptació; avaluació i optimització del cultiu segons utilitats; contrastació d'espècies, i avaluació final i anàlisi de resultats, economicitat i divulgació per a la introducció en el mercat.

PROCÉS DE DOMESTICACIÓ

Des de fa més de deu anys, a l'IRTA hem treballat en la domesticació i

caracterització dels paràmetres morfològics i ecofisiològics de més de cent espècies autòctones per millorar-ne les possibilitats d'utilització, sobretot en jardineria. En tractar-se d'espècies ben adaptades, moltes són resistents a condicions

Els espais enjardinats han de ser sostenibles i contribuir al manteniment de la biodiversitat

ambientals adverses. Seria feixuc fer una llista de totes les espècies, però sí que en citaré alguns exemples segons els possibles usos.

Aromàtiques i medicinals dels gèneres *Thymus*, *Rosmarinus*, *Salvia*, *Lavandula*, *Santolina*, *Myrtus* i *Origanum*; resistents a la salinitat dels gèneres i espècies *Limonium* sp., *Limoniastrum monopetalum*, *Medicago marina*, *Halimium halimifolium*, *Halimium atriplicifolium*, *Helichrysum stoechas*, *Tamarix boveana* i *Tamarix africana*; entapissants dels gèneres i espècies *Halimione portulacoides*, *Asteriscus maritimus*, *Frankenia laevis*, *Lotus creticus*, *Hedera helix* i *Rosmarinus officinalis*; arbustives polivalents i molt fortes dels gèneres i espècies *Pistacia lentiscus*, *Rhamnus alaternus*, *Cistus* sp., *Buxus balearica*, *Myrtus communis* i *Nerium oleander*; enfiladisses dels gèneres i espècies *Clematis flammula*, *Clematis vitalba*, *Lonicera implexa*, *Lonicera etrusca* i *Rosa sempervirens*, i plantes útils per a roquissars dels gèneres i espècies *Asteriscus maritimus*, *Helichrysum stoechas*, *Salvia lavandulifolia*, *Santolina chamaecyparissus*, *Thymus serpyllum* i *Santolina rosmarinifolia*.

Aquesta llista es podria completar amb la d'espècies molt resistents a la sequera, d'altres resistents al fred o tolerants als guixos, les d'indrets humits, etc. Però, més que ampliar les llistes de plantes, el

que vull dir és que es poden trobar moltes d'aquestes espècies al mercat. Cal posar-se en contacte amb les associacions de viveristes de Catalunya o consultar catàlegs de viveristes especialitzats.

EL JARDÍ, SOSTENIBLE

Penso que el jardí és la consecució d'una idea que queda reflectida en un lloc per l'acció de l'home, i, a més, és el resultat de la voluntat d'embellir el medi natural modificant la naturalesa amb una mentalitat creativa, i per això sóc partidari, per a les aportacions quant a paràmetres d'ornamentalitat, d'utilitzar també espècies naturalitzades i les procedents d'altres indrets de climatologia mediterrània, sempre que estiguin ben adaptades i no siguin invasores.

Vull defensar que els espais enjardinats siguin ambientalment sostenibles i contribueixin al manteniment de la biodiversitat, esti-

La planta autòctona és un element valuós en jardineria i cal aprofundir i potenciar el seu estudi i divulgació

guin integrats al territori i serveixin per incrementar la sensibilització ambiental i una nova cultura de l'aigua afavorint l'estalvi de recursos (xerojardineria) i també el coneixement del propi entorn i el respecte a la naturalesa. Per acabar, voldria recordar el gran poeta català del poble i dels pobles Miquel Martí i Pol, que ens va deixar fa un any i escaig i que tot sovint ens parlava de la naturalesa, com en aquest fragment:

“De tot arreu, i a totes les cruïlles el verd encén la plata de les fulles.”

Pere Cabot i Roig
investigador del DGV de l'IRTA

La reducció de residus i l'estalvi d'aigua, objectius de tothom

La contribució a la sostenibilitat de Barcelona és responsabilitat de tothom. Totes les accions que fem en aquest sentit, tant en la nostra vida quotidiana com en el món laboral, per petites que siguin, sumen. L'administració ha estat en molts casos capdavantera en la implantació de bones pràctiques per a la millora ambiental, amb un efecte exemplificador per a la societat, que n'estimula el seguiment. La minimització de residus i la gestió de l'aigua com un bé escàs són dos aspectes prou importants per abocar-hi esforços i imaginació per avançar en els reptes que marquen els objectius de l'A21 de Barcelona.

Ja fa més de deu anys que Parcs i Jardins va incorporar en els seus objectius i la seva planificació el reciclatge dels residus vegetals i l'estalvi de l'aigua de reg, dos aspectes que ha anat revisant i millorant de manera contínua. Les fites establertes en aquestes millores ambientals han anat acompanyades d'accions de difusió, educació i participació. La certificació segons la norma ISO 14001 del sistema de gestió mediambiental en la gestió i el manteniment dels espais verds públics i de l'arbrat des de l'any 2001 i en la gestió i el manteniment de les platges des del 2003 ha facilitat l'avanç, amb un millor control en la implantació de les mesures i amb la implicació de tot el personal.

El reciclatge i la reutilització de les restes vegetals va prendre rellevància l'any 1991, arran

de la campanya de Nadal, en què es convidava els ciutadans a retornar els arbres nadalencs per convertir-los en compost i utilitzar-los per millorar les condicions dels sòls dels parcs i jardins, ja que tenien molt poques possibilitats de sobreviure després d'haver servit d'ornament a les cases. Des d'aleshores, la recollida selectiva als espais verds i el compostatge de tots els residus vegetals s'han convertit en un fet habitual en la gestió diària. Cada any es recullen entre 5.000 i 13.000 tones de material verd, que es transporten a les plantes de compostatge per ser transformades. La tecnologia i les mesures de control del procés van avançant dia a dia per aconseguir un producte millor i més controlat, adequat per a l'ús en jardineria, en projectes de restauració del paisatge i en horticultura.

Ja fa més de deu anys que Parcs i Jardins va incorporar en els seus objectius el reciclatge dels residus vegetals i l'estalvi de l'aigua de reg

PROGRAMES DE PARTICIPACIÓ

Parcs i Jardins ha estat una institució proactiva i ha treballat el reciclatge dels residus orgànics des de l'engròs (la perspectiva d'un procés industrial) fins al detall (el petit usuari). Experiències com el compostatge als horts urbans, amb la participació dels hortolans, i el programa de participació *Fem compost al parc* en són dos bons exemples. Aquest programa va néixer per impulsar la implicació de les fa-

El compostatge de tots els residus vegetals s'ha convertit en un fet habitual en la gestió diària

mílies per fer compost a partir dels seus residus casolans. La implantació progressiva de la recollida de la fracció orgànica a la ciutat ha fet reconduir el projecte cap a un vessant més pedagògic, amb la participació dels centres educatius que prenen part en l'Agenda 21 Escolar i els que ho fan en el projecte de millora dels patis escolars que impulsa l'IMEB, i també d'entitats i associacions que treballen per a la millora del medi ambient. Un altre programa en la mateixa línia és la mostra anual *Guar-neix-me*, que des de principis dels anys noranta treballa els valors del reciclatge i la reutilització. Els escolars desenvolupen a la seva escola un projecte de guarniment d'arbres alternatius, amb materials de rebuig, que duen a terme en un parc de la ciutat.

LA GESTIÓ DE L'AIGUA

L'estalvi d'aigua de reg és un dels objectius prioritaris de l'Institut. L'aplicació d'una bateria d'estratègies ha millorat de forma significativa l'eficiència de l'ús de l'aigua i el seu estalvi. Des del 1994 fins al 2004, el consum d'aigua de la xarxa ha disminuït d'1,21 a 0,58 m³/m². Les mesures aplicades han estat diverses: des de l'ús de plantes seleccionades per la seva adaptació a les condicions climàtiques locals fins a la gradual implantació de sistemes de reg automatitzat i programat, passant per la progressiva utilització d'aigua procedent del subsòl.

Des del 1994 fins al 2004, el consum d'aigua de la xarxa ha disminuït d'1,21 a 0,58 m³/m²

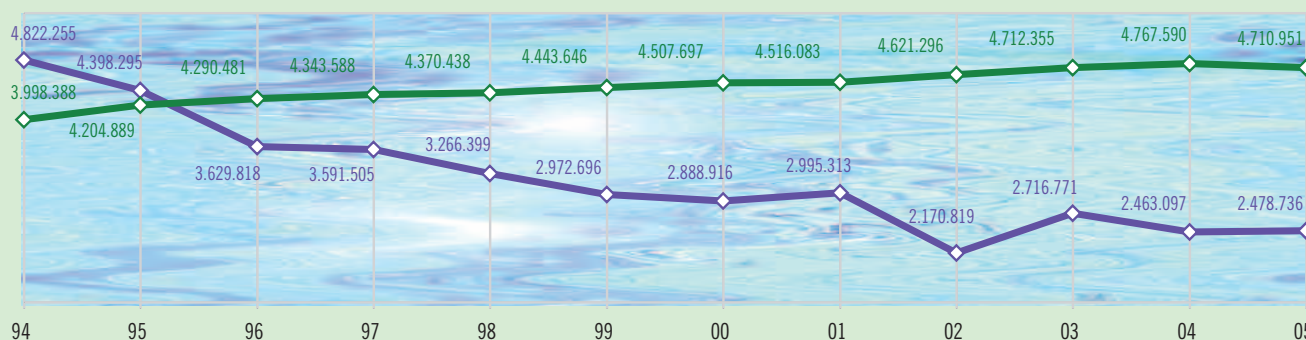
Actualment, el 52% del reg de les zones verdes de Barcelona és automatitzat, amb sistemes de distribució específics per a cada tipus de plantació per aprofitar millor el recurs (reg per aspersió per a gespes, prades i plantacions entapissants, i localitzat, com el de degoteig, per a arbustos i arbres). Altres mesures que s'han de destacar són l'ajust de les dosis de reg segons les necessitats de cada cultiu; la programació del reg en les franges horàries de menor evaporació; la implantació de mecanismes per controlar el reg segons les necessitats d'aigua, amb sistemes de control centralitzat per ordinador del reg de grans superfícies, com, per exemple, els Jardins de Mossèn Cinto Verdager i el Parc de Josep M. Serra i Martí, o amb sensors de pluja o pluviòmetres per a zones amb reg programat; el control estricte del consum i de les fuites d'aigua; diverses estratègies de cultiu, com l'encoixinat del sòl nu amb *mulching*, el reg en profunditat per estimular el creixement de les arrels cap avall i escocells per evitar l'escorriment, i l'ús d'aigües del subsòl per a reg.

M. Alba Fransi

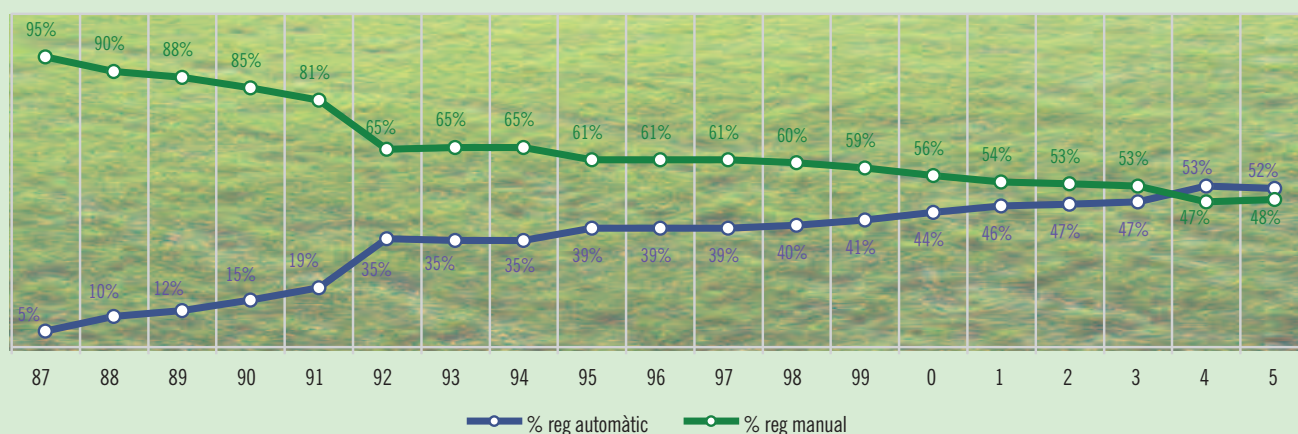
EL RECURS DEL SUBSÒL

L'ús d'aigües del subsòl com a alternativa a l'aigua de la xarxa ha estat, sens dubte, una de les mesures més importants incorporades en el model de gestió de Parcs i Jardins. La construcció de sistemes de captació i de distribució a diversos punts de la ciutat ha permès l'aprofitament d'aquestes aigües, abundants a Barcelona. Actualment hi ha en funcionament dinou sistemes o punts d'extracció. Cal destacar els de la xarxa del metro i els dels dipòsits construïts per emmagatzemar aigua del subsòl utilitzada per a la neteja dels dipòsits pluvials, reguladors de les revingudes d'aigua de pluja, un cop s'han buidat. Actualment són més de cinquanta les hectàrees de verd que es reguen amb aigües del subsòl. La difusió de les mesures aplicades i dels avenços en l'estalvi d'aigua a través de diversos mitjans, com xerrades, articles, *webs*, guies d'educació ambientals i fitxes de sostenibilitat, ha permès arribar a la població per avançar en nous hàbits més sostenibles.

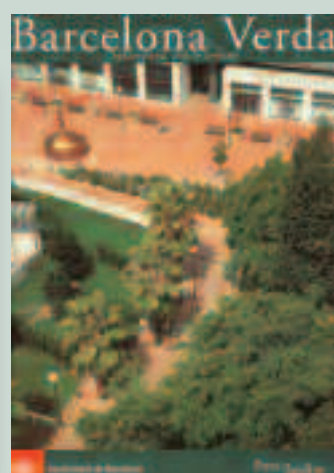
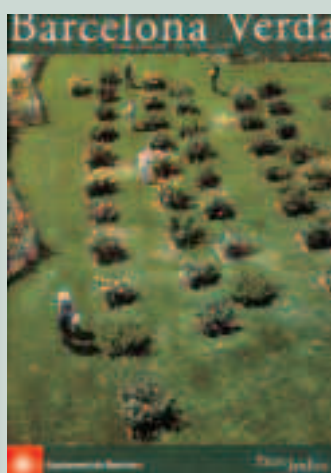
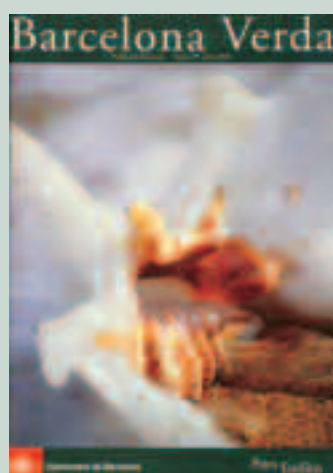
Evolució superfície verda (m²) i consum d'aigua de la xarxa (m³)

% superfície verda amb reg automàtic

La nostra revista arriba al número cent

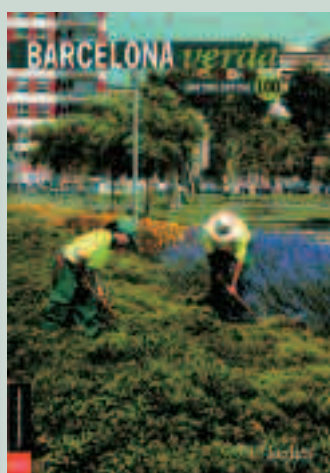
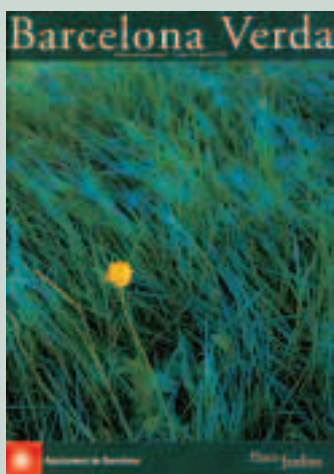
Jordi Campillo
director gerent
de Parcs i Jardins

La vida és atzar, i a mi, aquest any, m'ha tocat ser afortunat: celebrar el número cent de *Barcelona Verda*, la revista que Parcs i Jardins va començar a editar el 1992.

Queda lluny el temps en què els espais verds de Barcelona es reduïen a uns quants parcs que obligaven a fer desplaçaments, a vegades importants, a les persones que en volien gaudir. Podríem recordar que en aquests últims anys ha augmentat considerablement el nombre de parcs; avui, Barcelona compta amb 67 parcs i jardins, entre els quals destaquen els 44 parcs urbans. Però el que volem dir és que Parcs i Jardins de Barcelona –i, en conseqüència, aquesta revista– té un futur molt important. Així ho demostra l'encàrrec que l'ajuntament ens ha fet de vetllar pel verd de la ciutat; en definitiva, per la defensa del medi ambient i el benestar dels ciutadans i ciutadanes.

El verd de Barcelona, que ha crescut en quantitat i qualitat, apunta cap a un futur que ve marcat per dos aspectes fonamentals: mantenir l'expansió de la vegetació en la trama urbana –sigui en espais grans o petits– i continuar amb l'adopció de criteris de gestió cada cop més sostenibles. Del que es tracta és d'anar relligant el verd, creant un continu del qual formin part tant els grans parcs i jardins com l'arbrat viari, les petites places de barri o les cada cop més abundants jardineres que ornamenten els carrers.

Això és, justament, el que hem intentat fer des de les pàgines de *Barcelona Verda*, que després de tretze anys d'existència arriba al número cent: que els barcelonins i barcelonines estiguin al corrent de tot el que està relacionat amb els espais verds de la ciutat. Si ho hem aconseguit o no és una cosa que ha de decidir el lector. En qualsevol cas, no podem evitar un cert sentiment d'orgull –que esperem que ens sabreu excusar– d'haver arribat fins aquí. Cent números d'una revista és tota una fita, i al darrere hi ha molta gent, molta feina, molt esforç, molta perseverança i, sobretot, molt amor a Barcelona, la ciutat que cada dia volem més verda. ■

Guies d'educació ambiental

L'Ajuntament de Barcelona ha presentat dues noves guies d'educació ambiental, dedicades als ocells i a les platges. Així, *Ocells de Barcelona* ens introdueix en els espais que els ocells ocupen a la ciutat, com edificis, parcs urbans o llacs, i ens ensenya a passejar-hi amb els ulls ben oberts o l'oïda atenta per poder gaudir de la presència d'aquests conciutadans voladors. La guia també inclou les característiques de vint-i-cinc espècies d'ocells de Barcelona i un CD amb el seu cant. L'altra guia, *Les platges i el litoral de Barcelona*, té com a objectiu donar a conèixer més en profunditat el nostre litoral com a espai natural i també la seva història. Els continguts, doncs, inclouen capítols dedicats a l'origen de les platges; la

relació entre Barcelona i el mar; el port i la transformació urbanística del litoral de llevant, i la recuperació del front litoral del Besòs. ■

Ocells de Barcelona. Les platges i el litoral de Barcelona. Guies d'educació ambiental núms. 24 i 25. Ajuntament de Barcelona, 2005.

Una agenda 21 personal

Agenda 21 personal. 20+1 accions és una guia que ofereix exemples d'iniciatives pràctiques per introduir la sostenibilitat en la nostra vida quotidiana. Per elaborar-la s'han triat vint accions senzilles de dur a terme i prou diverses per donar una idea global de tot el que entenem que és l'Agenda 21.

Agenda 21 personal. 20+1 accions. Ajuntament de Barcelona, 2005.

Contes d'animals

Saber quin és l'animal més gran del món –o el més petit– és fàcil llegint el recull de contes sobre animals que ha fet l'escriptor i naturalista José Luis Gallego. Una manera molt agradable d'acostar a petits –i també a grans– el món de la fauna: insectes, peixos,

mamífers, aus, rèptils... Des del cavallet de mar fins al camaleó o el tauró, tots tenen el seu conte.

Contes d'animals per aprendre i somiar. José Luis Gallego. Il·lustracions: Maria Guitart. Ed.: Viena Edicions, 2005.

Música

Cicle de jazz

Juliol

Dia 6 - Gemma Dayton Quartet: Gemma Dayton (veu), Greg Dayton (guitarra i veu), Ron Burke (baix) i Marc Ruiz (bateria)

Dia 13 - Ramón Díaz Group: Ramón Díaz (bateria), José A. Medina (Fender Rodees), Jeppe Rasmussen (saxo tenor i soprano), Idafe Pérez (trompeta i fiscorn) i Luismo Valladares (contrabaix i baix elèctric)

Dia 20 - Jaume Vilaseca Quartet: Jaume Vilaseca (piano), Víctor de Diego (saxo tenor i soprano), Dick Them (contrabaix i baix elèctric) i Ramón Díaz (bateria)

Dia 27 - Juan de Diego Trio: Juan de Diego (trompeta), Joe Smith (bateria) i Dani Pérez (guitarra)

Agost

Dia 3 - Aiguaviva Quartet: Araceli Aiguaviva (veu), Jaume Vilaseca (piano), Curro Gálvez (contrabaix) i Ramón Díaz (bateria)

Dia 5 - Cris Fontecilla Quartet: Cris Fontecilla (guitarra), Jon Robles (saxos), Dick Them (contrabaix) i Enric Illa (bateria)

Dia 10 - Saravah: Anna Voltas (veu), Jaume Vilaseca (piano), Marcelo "Taquini" Núñez (baix elèctric) i Daniel Levy (bateria)

Dia 12 - Lluís Coloma Trio: Lluís Coloma (piano), Manolo Cardona (contrabaix) i Ramón Díaz (bateria)

Dia 17 - Rino Dixie Band: Marcial Cid (saxo soprano), Francesc Puig (clarinet), David Parras (tuba) i Xavi Abella (banjo)

Dia 19 - Aranyó Jazz Quartet: José Villanueva (bateria), Albert Gorme (piano), José María Gil (contrabaix), Martí Salva (guitarra) i Juan Soler (saxo alt i soprano)

Dia 24 - Víctor de Diego Quartet: Víctor de Diego (saxos), Joan Díaz (piano), Curro Gálvez (contrabaix) i Marc Aíza (bateria)

Dia 26 - Dani Molina Quartet: Dani Molina (saxo), Pere Arguimbau (guitarra), Joan Solà (contrabaix) i Ramiro Sosa (bateria)

Dia 31 - Vicenç Martín Quartet: Vicenç Martín (guitarra), Martí Ventura (piano), Miguel Á. Cordeiro (contrabaix) i Xavi Maureta (bateria)

Tots els concerts són gratuïts i començaran a les 10 de la nit. Per a més informació: 010

Clàssica als parcs

PROGRAMES

Laura Rafecas i Olga Domínguez- X. Turull: *Sis cants intranscendents per a violí i piano*; A. Dvorák: *Sonatina en Sol major*; J. Cervelló: *Fid'l*; P. Sarasate: *Romanza andaluza*, i H. Wieniawski: *Polonesa de concert Op. 4*.

M. Teresa Sierra- D. Scarlatti: *Sonata en Re menor K9*; J. Haydn: *Sonata en Do M Hob. XVI/50*; F. Chopin: *Andante spianato i Gran polonesa brillant Op. 22*; J. Brahms: *Balades núm. 1 i núm. 2*, i P. San-can: *Tocata en La*.

Nadim Robert Majure- Isaac Albéniz: *Llegenda*; Frederic Mompou: *Preludi*; Emili Pujol: *Quatre cançons*

populars catalanes (El testament d'Amèlia, El lladre, El mestre i El noi de la mare); Ferran Sors: *Peça de concert*, Héctor Villallobos: *Dos estudis*, i Joaquín Turina: *Sonata*.

Xavier Torrent i Carles Herruz- G. Ph. Telemann: *Sonata a due en quatre moviments*; J. S. Bach: *Bourrée anglaise*, de la *Sonata per a flauta sola*, i *Badinerie*, de la *Suite orquestral en Si major*; W. A. Mozart: *dues àries de Die Zauberflöte*; *Là ci darem la mano*, de *Don Giovanni*, i *Danses alemanyes KV 600*; J. Temprement: *Danse du dragon*; R. Wagner: *tema de Tannhäuser*; *El cant dels ocells* (popular catalana); Celeste-Brezza: *Il silenzio*; F. Schubert: *Ave*

Maria, i J. Arban: *tema i variacions de Carnaval de Venècia*.

Trio Harmonie - Paisiello: *Nel cor più non mi sento*; Pergolesi: *Nina*; Bellini: *Vaga luna, Malinconia, ninfa gentile*; Verdi: *Stornello*; Schubert: *Dithyrambe i Frühlingsglaube*; Brahms: *Der Gang zum Liebchen i Sonntag*; Txai-kovski: *Vals sentimental Op. 51 núm. 6*; Fauré: *Après un rêve*; Tosti: *Pour un baiser i Rêve*; Gnatalli: *Sonata per a violoncel i guitarra*, i *Mariagneta, La dama d'Aragó i La filla del marxant* (populars catalanes).

Duo Cansez - Ch. A. de Bériot: *IX Petits duos*; J. M. Leclair: *Sonates per a dos violins*, i J. F. Mazas: *Suite per a dos violins*.

JARDINS DE LA TAMARITA	TURÓ PARK	PARC DE DIAGONAL MAR	JARDINS DE CA N'ALTIMIRA	GLORIETA DEL PARC DE LA CIUTADELLA
Dia 7 Laura Rafecas i Olga Domínguez	Dia 7 Nadim Robert Majure	Dia 8 Duo Cansez	Dia 8 Nadim Robert Majure	Dia 9 Nadim Robert Majure
Dia 14 Trio Harmonie	Dia 14 Laura Rafecas i Olga Domínguez, M. Teresa Sierra	Dia 15 Laura Rafecas, Olga Domínguez i M. Teresa Sierra	Dia 15 Xavier Torrent i Carles Herruz	Dia 16 Duo Cansez
Dia 21 Duo Cansez	Dia 21 Trio Harmonie	Dia 22 Xavier Torrent i Carles Herruz	Dia 22 Duo Cansez	Dia 23 Xavier Torrent i Carles Herruz
Dia 28 Nadim Robert Majure	Dia 28 Xavier Torrent i Carles Herruz	Dia 29 Trio Harmonie	Dia 29 Laura Rafecas, Olga Domínguez i M. Teresa Sierra	Dia 30 Trio Harmonie

Tots els concerts són gratuïts i començaran a les 10 de la nit. Per a més informació: 010

Agenda

Congressos

IGCA 2005

47è. congrés de l'Associació Internacional de Garden Centers, "El jardí dels sentits"

Del 21 al 26 d'agost, París (França)

sandre@leverderideau.fr

www.igca2005.com

IV CONGRÉS FORESTAL ESPANYOL

Lema del congrés: la ciència

Del 26 al 30 de setembre, Saragossa

secretaria@congresoforestal05.com

www.congresoforestal05.com

XXI TROBADES CIENTÍFIQUES DE LA MEDITERRÀNIA

El paper dels oceans en el canvi climàtic

Del 26 al 29 de setembre, Maó

www.imedeia.uib.es/goifis

LA MEMÒRIA DE LA MUNTANYA

Recerca, conservació i difusió del patrimoni al Pirineu: polítiques, recursos i problemes

Del 30 de setembre al 2 d'octubre, Santuari de Núria

transpirinencs@irmu.org

CONGRÉS DE L'ASSOCIACIÓ ESPANYOLA D'ENGINYERIA DEL PAISATGE

Aplicacions per a la restauració del paisatge

Dies 27 i 28 d'octubre, Pamplona

aeip@aeip.org

www.aeip.org.es

PARJAP 2005

XXXII Congrés de l'Associació Espanyola de Parcs i Jardins Públics

Del 8 al 12 de novembre, Almeria

www.aepjp.com

11è. CONGRÉS DE L'ASSOCIACIÓ DE PROFESSIONALS DELS ESPAIS VERDS DE CATALUNYA (APEVC)

Dies 24 i 25 de novembre, Berga

www.apecv.org

Cursos

SOSTENIBILITAT: UN VALOR I UN CONCEPTE PER AL SEGLE XXI

Del 22 al 26 d'agost, Palos de la Frontera

Organitza: Universitat Internacional d'Andalusia

c.verano.2005@larabida.unia.es

www.unia.es

Fires

IFLO

Fira internacional de la floristeria

Dies 6 i 7 d'agost, Essen (Alemanya)

info@messe-essen.de

www.messe-essen.de

NURSERY/LANDSCAPE EXPO

Exposició sobre viverisme i paisatge

Del 19 al 21 d'agost, Dallas (EUA)

info@tnlaonline.org

www.tnlaonline.org

PLANTARIUM

Saló internacional de productes de viver

Del 24 al 27 d'agost, Boskoop (Holanda)

info@plantarium.nl

www.plantarium.nl

LA LLUNA

Nova: el 6 de juny a les 21.55 (serè) i el 6 de juliol a les 12.02 (augmenta la calor). **Creixent:** el 15 de juny a les 01.22 (calor) i el 14 de juliol a les 15.20 (calma). **Plena:** el 22 de juny a les 04.14 (tempestes) i el 21 de juliol a les 11.00 (algunes tempestes). **Minvant:** el 28 de juny a les 18.23 (bon temps) i el 28 de juliol a les 03.19 (sequedat).

EL SOL

L'1 de juny, el sol va sortir a les 04.20 i es va pondre a les 19.18, i el 30 de juny sortirà a les 04.20 i es pondrà a les 19.28. L'1 de juliol, el sol sortirà a les 04.20 i es pondrà a les 19.28, i el 31 de juliol sortirà a les 04.44 i es pondrà a les 19.10.

PLUJA I TEMPERATURA

El juny del 2004 es van recollir a l'Observatori Fabra de Barcelona 14,5 l d'aigua de pluja per m², i el juliol, 32,1 l. La temperatura mitjana en aquest observatori va ser, el juny del 2004, de 22,3°C, i el juliol, de 23,5°C.

JARDINERIA

Pel juny continua l'abundant collita de flors. Es trasplanten les clavellines i es treuen de terra les cabeces de tulipes i jacints. També es fan esqueixos. Pel juliol es planten els crisantems i segueix la floració de dàlies, gladiols, narcisos i margarides. Convé regar intensament, sobretot la gespa, que es ressent de la calor.

ADOBES I FERTILITZANTS

FARMAGRÍCOLA
J. PIGUILLEM

Ignasi Iglésias, 108-110
08820 El Prat de Llobregat
tel. i fax: 93 370 29 80
a. e.: farmapigui@terra.es

ARTS GRÀFIQUES

Quality Impres

Serveis professionals
d'Impressió Digital

Barcelona • Z.Franca • El Prat
tel. at. client: 93 449 87 60

www.qualityimpres.com

elTinter

Arts gràfiques, edicions
i produccions S.A.L.

La Plana, 8 08032 Barcelona
tel.: 93 357 00 50 - 357 06 04

fax: 93 357 02 66

a. e.: eltinter@eltinter.com

web: www.eltinter.com

AUTOMOCIÓ

Vespa Balart Barcelona

Còrsega, 201

08036 Barcelona

tel.: 902 40 49 09

fax: 93 419 37 10

web: www.vespabarcelona.com

a. e.: vespabarcelona@vespabarcelona.com

EINES, MAQUINÀRIA I VEHICLES
DE JARDINERIA

Aubert, S. A.

Av. Barcelona, 63

08970 Sant Joan Despí

tel.: 93 477 03 30,

fax: 93 477 24 38

Sant Ferran, 86

08940 Cornellà de Llobregat

tel.: 93 474 35 35,

fax: 93 434 37 80

Carders, 4 08003 Barcelona

tel.: 93 319 66 03,

fax: 93 319 06 66

a. e.: barcelona@aubersa.com

Ctra. de Ribes, 103
08520 Les Franqueses del
Vallès
tel.: 93 849 28 22,
fax: 93 849 22 67
a. e.: politractor@sefes.es
web: www.politractor.com

CENDRERS DE PLATJA

*Ceniceros para la playa, montaña,
piscinas y ciudad*

PISTO 68, S.L. • Tel. 607 304 971
www.ceniceroeplaya.com
E-mail: trodrigo@pisto68.com

FITOSANITARIS

Ctra. de Navarres, km 4,8 Pol. Ind. Riu d'Or
tel. i fax: 93 827 23 07
08251 Santpedor
a. e.: agricola@caixamanresa.com

Comercial Química Massó, S. A.

Viladomat, 321, 5è. 08029 Barcelona
tel.: 93 495 25 00, fax: 93 495 25 02
a. e.: jcamps@com.es

LLAVORS

Neoplant, S. L.

Maria Vidal, 324 08340 Vilassar de Mar

tel.: 90215 22 94,

fax: 93 750 00 08

a. e.: neocom@sfe.es

web: www.neoplant.es

MOBILIARI URBÀ

Dolors Granés, 32
08440 Cardedeu
tel.: 938 462 437, fax: 938 711 767
a. e.: urbana@santacole.com
www.santacole.com

BDU-RICHTER

Jocs infantils diferents

tel.: 93 246 49 04

a. e.: bdu@bdu.es

web: www.bdu.es

REG. MATERIAL I INSTAL·LACIONS

Polígon Industrial "El Cros", nave 2
08310 ARGENTONA
Tel.: 93 741 42 32
Fax: 03 757 02 41
e-mail: sabater@grupsabater.com
Web: www.sabatergrup.com

SERVEIS DE JARDINERIA,
OBRA PÚBLICA

ACYCSA (Antonio Casado y Cía., S. L.)

Mas d'en Sol, s/n

Ctra. N-II, km 751,2

17705 Pont de Molins

tel.: 972 52 91 36,

fax: 972 52 91 11

a. e.: viveros@acycsa.es

web: www.acycsa.es

CONCESIONARIA
BARCELONESA

CLD, Neteja i Gestió
Ambiental

Gran Via de Carles III,

98, 3a. planta

08028 Barcelona

tel.: 93 330 85 18/19,

fax: 93 330 85 23

a. e.: info@grupcld.com

web: www.grupcld.com

CESPA

Polígon Industrial Zona Franca,

carrer B, 16-22

08040 Barcelona

tel.: 93 413 65 95,

fax: 93 413 65 97

a. e.: marti-bcn@cespa.es

Azahar, Jardineria y Riegos

Rambla Ribatallada, 6, 4t. 4a.

08190 Sant Cugat del Vallès

tel.: 629 25 42 32

a. e.: catalunya@azahar.info

TERRES I SUBSTRATS

TERRES, SUBSTRATS I COMPLEMENTOS
PER A LA JARDINERIA

Camí de les Ràfoles, s/n Apartat 174

08830 Sant Boi de Llobregat

tel.: (+34) 93 640 16 08

fax: (+34) 93 640 17 02

a. e.: bures@buressa.com

web: http://www.buressa.com

División Tierras y Complementos

T.M.A. (Tecnología Medio Ambiental)
Grup F. Sánchez, S. L.

Av. Can Fontanals, s/n Ap. de Correus 276

08190 Sant Cugat del Vallès

tel.: 93 675 41 11, fax: 93 674 16 52

Planta: Ctra. antiga d'Ullastrell, s/n

Finca Can Carreras 08191 Rubí

tel.: 93 588 25 72, fax: 93 588 46 84

a. e.: planta@tma.es

web: www.tma.es

VIVERISTES

Centre de Jardineria Sils, S. A.

Cruïlla N-II/Ctra. Vidreres

Ap. de Correus 26 17410 Sils

tel.: 972 87 52 52, fax: 972 87 51 62

a. e.: info@jardineriasils.com

web: www.jardineriasils.com

Vivers Massaneda, SAT 950

Ctra. de Sant Hilari, s/n Ap. 137

17430 Santa Coloma de Farners

tel.: 972 84 08 55, fax: 972 84 09 16

a. e.: massaneda@infonegocios.com

Productor d'Hedera sp.

Administració: Tarragona, 18

tel.: 938 444 105, fax: 938 444 107

Viver: La Pineda, tel i fax: 938 713 588

a. e.: vivbell@vivbell.com

Apartat de Correus 206 08440 Cardedeu

DIRECTORI VERD

Barcelona Verda ha
ampliat l'extensió i els
continguts del seu
Directori Verd.

L'objectiu és oferir, tant
als professionals com als
aficionats, àmplia
informació sobre les
empreses que formen
part dels diversos
subsectors de la
jardineria i el
paisatge. Així, totes
les empreses que es
vulguin publicitar a les
pàgines del nou
Directori Verd es poden
adreçar a Parcs i Jardins,
tel.: 93 413 24 70,
fax: 93 413 24 24.

www.bcn.es

La sorra de la platja no fa desaparèixer les coses.

No et demanem res que no sàpigues fer.

Agraïments:

CONSERVATORI
LICEU

L'Auditori

Patrocina:

Col·labora:

*En cas de pluja els concerts s'anul·laran.

Informa-te'n a www.bcn.es/parcsijardins o al 010 (preu trucada 0.55 €/3 minuts o fracció).

Ajuntament de Barcelona

Parcs i Jardins